

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ
ΤΕΥΧΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 15 – ΙΟΥΛΗΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1986

Γράμμα της Σύνταξης	1	
In Memoriam	2	Κ. Παντελίδου
Περί ορέξεως... ουδείς λόγος	2	Β. Σαραντόπουλος
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - Ποίηση		
Ποιήματα	5	Κ. Κρεμμύδας
Les Richesses naturelles	9	R. de Obaldia (μετφρ. Φ. Πιομπίνος)
Βαρομετρικό Χαμηλό	12	Ε. Πάχου-Ανδρεοπούλου
Μετά θάνατον	13	Στ. Κουτσούπης
Μνήμες	13	Α. Οικονόμου
Στα Νειάτα	14	Κ. Μανωλοπούλου
Ποίηση της γενιάς του '70 Κώστας Γ. Παπαγεωργίου	15	Επιμελ. Ζ. Συνοδινός
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - Πεζογραφία		
Πέντε περιγραφές ενός δωματίου	19	Χ. Ανδριανός
Οι αναμνήσεις ενός θαλασσινού δένδρου	21	Μ. Τσακίρης
Μια θερινή φαντασίωση...	23	Γ. Κουλούρης
Ένας άνθρωπος της πόλης - μια νύχτα	25	Β. Βελέντζας
Υπάρχει ανάγκη ενός πατέρα (δ' μέρος)	29	Β. Σαραντόπουλος
ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ		
Το Λαϊκό θέατρο Σκίων	39	Κ. Κρεμμύδας-Ζ. Συνοδινός
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ		
Εργαζόμενος και Κουλτούρα	47	Μ. Λιανός
Η νιότη δεν είναι αιώνια	50	Α. Κράους
Πορεία στο θεατρικό κόσμο	53	Θ. Τζανετάκος
Οι διβλιοθήκες μας	55	Α. Κράους
Μεταξύ των πράξεων· συνέντευξη με τον Άρι Αντάνη	57	Α. Οικονόμου
Σκέψεις από μια υποψήφια Υπουργό Πολιτισμού	61	Σ. Δελημάρα
ΔΙΣΚΟΙ-ΒΙΒΛΙΑ		
	63	Ζ. Συνοδινός, Β. Βακαλοπούλου, Κ. Κρεμμύδας, Στ. Ταμπακάκη
Το... ευθυμογράφημα της Σύνταξης	69	Α. Αντάνης
Αλληλογραφία	71	
Βιβλία που λάβαμε	72	

Πολιτιστική

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
Σοφοκλέους 15 & Αιόλου
Τηλ.: 3211.617 - 3218.963

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το νόμο
Φώτης Δεληβοριάς

Υπεύθυνος συντακτικής
επιτροπής
Ζήσης Συνοδινός

Συντακτική Επιτροπή
Αναγνωστοπούλου Αγλαΐτσα
Ανδριανός Χρήστος
Αντάνης Άρις
Βακαλοπούλου Κική
Βελέντζας Κώστας
Γριζιώτης Σταύρος
Δεσποτίδης Παντελής
Καλογεροπούλου Ολυμπία
Καραολάνη Μαρία
Κράους Αλέξης
Κρεμμύδας Κώστας
Μονοκρούσος Λεφτέρης
Οικονόμου Ανδρέας
Παντελίδου Καίτη
Σαραντόπουλος Βασίλης
Ταμπακάκη Στεφάνια
Τζανετάκος Θεόδωρος
Τραυλού Όλγα

Επιμέλεια-Σελιδοποίηση
Ανδριανός Χρήστος
- Συνοδινός Ζήσης

Διορθώσεις
Δάλκα Μίνα

Φωτοστοιχειοθεσία-Εκτύπωση
Lexikon O.E.
Διδότου 26, Αθήνα
Τηλ. 3639.387

Ιούλιος-Αύγουστος-
Σεπτέμβριος 1986
Τεύχος Νο 15
Χρόνος 5ος

Γράμμα της Σύνταξης

Βγαίνουμε λοιπόν στις ημερομηνίες σχεδόν που υποσχεθήκαμε. Αποκαθιστούμε έτσι μια τακτική περιοδικότητα όχι τόσο για την ατέλεια του χαρτιού, όσο για να γίνεται η επικοινωνία μεταξύ μας συχνότερη και ο διάλογος ουσιαστικότερος.

Δε θα θέλαμε ποτέ να πράττουμε διαφορετικά απ' ό,τι εξαγγέλουμε. Όμως είμαστε αναγκασμένοι, προς το παρόν, ν' αναβάλουμε το αφιέρωμα «Εργαζόμενος και Κουλτούρα», γιατί δεν είχαμε σχετικά κείμενά σας και η συντακτική επιτροπή προτίμησε, αυτή τη φορά, να μην... «τσουντάρει». Αλλά το τεύχος αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί σαν Λογοτεχνικό μια και μεγάλο μέρος του αποτελείται από πρωτότυπα ποιητικά και πεζά έργα συναδέλφων. Περιμένουμε πάντα τις ιδέες και τις απόψεις σας και «φυσικά» τις εργασίες σας δακτυλογραφημένες για δημοσίευση.

Συναδελφικά
Η Συντακτική Επιτροπή της
«Πολιτιστικής»

Περί ορέξεως...

Μην τρέχεις τόσο πολύ γιατί η ζωή έχει σταματήσει και θα την χάσεις! Εντάξει, είναι Σάββατο απόγευμα, αλλά δεν χάθηκε κι ο κόσμος αν μείνεις μέσα κι ένα Σάββατο. Άλλωστε είσαι καλά προετοιμασμένος. Έχεις κάνει τις προμήθειές σου.

Αλλά είναι Σάββατο απόγευμα, έχεις κιόλας ξυπνήσει κι αισθάνεσαι κάποιον εκνευρισμό. Λοιπόν, κάνε ένα ζεστό μπάνιο, ξυρίσου, ή αν είσαι γυναίκα βάψου, κάνε κάτι, απασχολήσου με τον εαυτό σου. Η ώρα είναι δύσκολη και χρειάζεται αισιοδοξία. Τέλειωσες; Τι ώρα είναι; Πλησιάζει 7; Προλαβαίνεις να κάνεις ένα καφέ και να καθήσεις στην τηλεόραση. Έχει ένα θανατήριο πρόγραμμα με τον Μπιλ Κόσμπι. Δεν λέω ότι έχεις να μάθεις τίποτα, αλλά τουλάχιστον, δεν θα πάθεις και επιπλέον θα σε διασκεδάσει.

Πήγε εφτάμισυ. Τώρα και με την αλλαγή της ώρας, έξω έχει πηχτό σκοτάδι. Η δύσκολη ώρα πέρασε. Έχεις ένα ραντεβού. Συγκρατείς να 'χεις πάνω στο πικάπ. Είναι το «Ραντεβού» του Ζαν Μισέλ Ζαρ. Είναι ο τελευταίος του δίσκος. Μουσική ατμοσφαιρική, για ταξίδια. Και ως γνωστόν, η φαντασία ταξιδεύει πιο γρήγορα απ' τα πόδια. Εκεί, προς το τέλος του δίσκου, συναντάς και μια μουσική φτιαγμένη για να παχτεί από αστροναύτη. Σε σαξόφωνο. Αλλά τέλος πάντων... αυτή είναι άλλη ιστορία... κάτι σχετικά γράφει το εξώφυλλο του δίσκου. Λοιπόν τέλειωσε η μουσική. Τι κάνουμε τώρα; Την ξαναβάξεις από την αρχή. Για να 'χεις την ευκαιρία να δάλεις ένα λικέρ και ν' απαντήσεις στα τελευταία τηλεφωνήματα. «Όχι, λυπούμαι δεν θα βγω σήμερα. – Μα είναι Σάββατο! – Όχι ευχαριστώ... κλικ». Πάει κι αυτό. Τέλειωσε. Τι ώρα είναι; Οχτώ και μισή, για την ακρίβεια και τριανταπέντε. Διοτάξεις, σε τρομάζει λίγο που έμεινες μόνος... είναι και Σάββατο... Όχι, άσε το πρόγραμμα της τηλεόρασης! Θυμήσου... κάτι είχες αγοράσει! Ένα πακέτο είναι ακόμη τυλιγμένο πάνω στο γραφείο. Ναι αυτό, με την κορδέλλα. Τι είναι; Ένα διδύλιο! Ένα διδύλιο που αρχίζει έτσι:

«Είσαι έτοιμος ν' αρχίσεις να δια-

IN MEMORIAM...

Μην σταυροκοπιέστε, μην φτύνετε στον κόρφο σας, μην πασάκιζετε να θυμηθείτε ποιος πέθανε τώρα τελευταία. Όχι, τίποτα απ' όλα αυτά δε συμβαίνει. Δεν πρόκειται για καμιά νεκρολογία. Μα απλή αναδρομή – όχι ιστορική – είναι, ένας απολογισμός, μια ανάμνηση, λίγο πριν σβήσει, λίγο πριν ξεθωριάσει.

IN MEMORIAM λοιπόν τίνος άλλου; Μα φυσικά του καλοκαιριού, του πανίσχυρου, του θεοποιημένου, του αέναα επαναλαμβανόμενου καλοκαιριού. Γιατί οι καιρικές συνθήκες μπορεί να συντηρούν το όραμά του, αλλά καλά τα ψέματα, και το φειδωλό καλοκαιράκι αποτελεί παρελθόν. Όσοι λοιπόν φανατικοί λάτρες και καθαρόαιμοι θαυμαστές του, υπομονή. Δε θέλω κατάθλιψη και μελαγχολία! Εξ άλλου το λέει και το ρητό «όλα τα ωραία, τελειώνουν γρήγορα».

IN MEMORIAM λοιπόν ή άλλως, εις ανάμνησιν, ας κάνουμε τον απολογισμόν μας. Τι είδαμε, τι ακούσαμε, τι πάθαμε, τι κάναμε, τι θέλαμε να πάθουμε και δεν πάθαμε ή άλλως, τι δε θέλαμε να πάθουμε και δυστυχώς το πάθαμε. Συγκεντρωθείτε λοιπόν κάποια απ' αυτές τις ακόμα ζεστές βραδιές και συσκεφθείτε μετά του εαυτού σας. Προσπαθείστε να κρατήσετε μέσα σας ζωντανές τις όμορφες στιγμές που ζήσατε, ξεχάστε τις τυχόν άσχημες και συνεχίστε να έχετε την άποψη ότι το καλοκαίρι είναι η καλύτερη εποχή του χρόνου (αν φυσικά ανήκετε στους οπαδούς του). Βέβαια μετά τα όσα είπα δεν κρύβεται ότι προσωπικώς είμαι φανατικά και αμετανοητη λάτρης του είδους. Μωρέ ούτε Τσερνομπλικές θάλασσες με πτοούν εμένα, ούτε καύσωνες, ούτε κι η ίδια η Αθήνα εν μέσω Αυγούστου – αυτό κι αν είναι δίτσιο – με τρομοκρατεί. Φανατικά με όλη τη σημασία της λέξης.

Καλοκαιράκι λοιπόν. Κι εσύ να δρίσκεσαι στην πόλη, μέσα στον καύσωνα, να βράξεις στο ζουμί σου την ώρα που η ασφάλτος μοιάζει να εξατμίζεται. Και για ειρωνία της «τύχης» σου, οι περισσότεροι φίλοι σου να λείπουν σε κάποιο νησάκι και να σου στέλνουν και καρτ-ποστάλ με πλήρεις περιγραφές για το πόσο και πώς την «δρίσκουν».

Και να μη σου φτάνει κι αυτό, αλλά από πάνω, όπου πηγαίνεις να δλέψεις τη στερεότυπη πλέον επιγραφή «κλειστόν λόγω διακοπών». Τότε ή που σου τη βαραί ξαφνικά και παίρνεις άρον άρον κι εσύ την άδεια σου – έτσι για να μάθουν να σου κοινωνούνται οι άλλοι – ή που, υπομονετικά, περιμένεις τη δική σου τη σειρά, για ν' απολαύσεις τον καρπό αυτό που τον ωριμάζεις και τον παιδεύεις στο μυαλό σου ολόκληρο το χρόνο.

Κι έρχεται η πολυπόθητη στιγμή που στοιβάζεσαι σε πλοίο, σ' αυτοκίνητο ή – πιο chic – σ' αεροπλάνο και ξεκινάς για την προσωπική σου Ιθάκη. Μόνο που όταν φτάνεις εκεί, συνήθως διαπιστώνεις ότι είναι προσωπική δική σου και μερικών άλλων χιλιάδων τουριστών, εντοπιών ή αλλοδαπών, που είχαν την ίδια πρωτότυπη

Ουδείς λόγος...

δάξεις το νέο μυθιστόρημα του *Ίταλο Καλδινό*. Αν μια νύχτα του χειμώνα ένας ταξιδιώτης. Χαλάρωσε. Συγκλονισμένος. Διώξε από πάνω σου κάθε άλλη σκέψη. Άσε τον κόσμο που σε περιβάλλει να διαλυθεί στην ασάφεια. Την πόρτα είναι καλύτερα να την κλείσεις», κλπ., κλπ.

Είναι ένα αισιόδοξο διβλίο. Γεμάτο ζωή. Τώρα που το τέλειωσες, εκεί στο βάθος, άρχισες να βλέπεις αυτό που αγαπάς. Τι ώρα πήγε; Πω πω! δυο η ώρα. Όρα που ύπνο. Και δεν πειράζει που δεν δηήκες... Βγαίνεις αύριο που 'ναι Κυριακή και δεν θα 'χει και κόσμο. Και την Δευτέρα στη δουλειά θα 'ναι καλύτερα αν πας ζαλισμένος. Έτσι δεν είναι;

*

Ναι, αυτός ο «αθεόφοβος» Δαίμων του Τυπογραφείου κτύπησε συστηματικά εμάς τους ερασιτέχνες προκαλώντας «πολλαπλά κατάγματα» στο προηγούμενο τεύχος. Τι λέξεις μας έφαγε, τι επικεφαλίδες ροκάνησε, τι σειρές μας άλλαξε!.. ακόμα και ανορθόγραφους μας έδγαλε. Εδώ έχουμε τα μάτια μας δεκατέσσερα. Προσπαθούμε να φυλλάζουμε καλά το μαντρί. Για να δούμε!..

*

Η Τράπεζά σας έχει ένα σωρό παλιά μικρά ακίνητα. Δεν «δίνει» ένα στους γελοιογράφους, να φτιάξουν εκεί ένα Μουσείο Σέτιρας; Θα το ονομάσουμε Εθνική Τράπεζα του Χιούμορ. Όλες οι πρωτεύουσες του κόσμου έχουν. Γιατί όχι κι εμείς;

Ωραία ιδέα (η δεύτερη!). Τι λέει άραγε ο κ. Παναγόπουλος;

Από σχόλιο της ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ 13.8.85 για τη συνέντευξη του Κώστα Μητρόπουλου στο περιοδικό «Εμείς».

Επιμνησθείτε τη πράγματι ωραία ιδέα του Κ. Μητρόπουλου για το Μουσείο σάτιρας κι αναρωτιέται η εφημερίδα για τις απόψεις του κ. Παναγόπουλου. Ευκαιρία ν' αναρωτηθούνε λοιπόν κι εμείς για το τι λέει ο κ. Διοικητής την πρόταση που έχει υποβάλει από πέρσοι ο Σύλλογός μας για τη δημιουργία Πολιτιστικού Κέντρου. Επληρώσαμε με νεότερο υπόμνημά μας και ζητήσαμε παλιό νεοκλασικό απέναντι από το Εθνικό Θέατρο στην Αγ. Κων/νου. Τι λέτε λοιπόν κ. Διοικητά; Συμφωνείτε ν' αποκτήσει ο Σύλλογος, αλλά και η Αθήνα ένα όμορφο χώρο πολιτισμού και ψυχαγωγίας;

ιδέα και που κατόρθωσαν, επιτυχώς, να κουβαλήσουν μαζί τους τη Βουλαγμένη και την Ομόνοια.

Σηκηνάι οικογενειακής ευτυχίας λοιπόν με το ζευγάρι, τα παιδιά, την πεθερά, τη συμπεθέρα, τον μπατζανάκη που δρῆκε ευκαιρία να κάνει κι αυτός κανά μπανάκι φιλοξενούμενος, την ανηψούλα που καιρός ήταν το κοριτσάκι να ξεκουραστεί από το διάβασμα – το καμηνοούλι, πολύ στενοχωρήθηκε που οι κόποι του δεν αναγνωρίστηκαν και έμεινε μεταξαστασέο σε πέντε (!!!) μαθήματα – και την κυρά Φωτεινή, τη γειτόνισσα ντε, αυτή που μένει πλάτη πλάτη με τον κουμπάρο και που ο γιατρός της συνέστησε να κάνει αμμόλουτρα και πού να πάει η καμηνοούλα που δεν έχει παρέα και που την παρήγαγε κι ο αχαϊρευτος ο μακαρίτης; Κι εσύ να τα βλέπεις και να τραβάς τα μαλλιά σου και ν' αναθεματίζεις την ώρα και τη στιγμή που «ξετρύπωνες» αυτό το «υπέροχο» και «ερεμικό» – κατά τον τουριστικό οδηγό – μέρος ή απλούστερα την στιγμή που αποφασίσεις, Αυγουστιάτικα, να εγκαταλείψεις τη ξεστή, πλην όμως ήσυχη Αθήνα.

Αν όμως κατορθώσεις να δρεις το μέρος που θα καλύπτει τις απαιτήσεις σου για διακοπές, τότε σίγουρα όλοι οι οιωνοί είναι με το μέρος σου. Θάλασσα, ήλιος, παραλίες, αραλίκι, γνωριμίες – άλλως «κοινωνικά συναναστροφία», επί το λαϊκότερον «καμάκι» – νυχτερινή και πρωινή ζωή, όπως τη σχεδιάζεις τους ατέλειωτους χειμωνιάτικους μήνες και γενικά μια μικρή Γη της Επαγγελίας, φτιαγμένη σχεδόν αποκλειστικά για σένα. Τα «Κωστάκη μην πας στα θαδιά», «τσακίσου να φας», «θα στα δγάλω τα μάτια αν συνεχίσεις να κοιτάζεις εκείνη την τουρίστρια» και άλλα τέτοια γραφικά, που συνθέτουν το *couleur locale* της κάθε παραλίας, μοιάζουν για σένα, τον ευτυχή «διακόπτοντα», μακρινά. Κι αν μάλιστα ανήκεις στους τυχερούς που φεύγουν το μήνα Σεπτέμβριο, δηλ. το μήνα που όλοι σχεδόν γυρίζουν, τότε όλα συντείνουν στο ν' απολαύσεις όχι πια το *veritable* καλοκαίρι, αλλά τις διακοπές σου υπό καλοκαιρινές καιρικές συνθήκες και υπό τις φυσιολογικές τοπικές συνθήκες. Αυτές που έχει το κάθε μέρος, προτού καταφθάσουν οι ορδές των λυσσασμένων για διακοπές τουριστών. Αυτών που όταν φεύγουν, αφήνουν πίσω τους «συντρίμια, αρρωστημένους και αγρίμια».

Ό,τι όμως και να πούμε, ό,τι ψεγάδι και να δρούμε, το καλοκαίρι είναι καλοκαίρι. Αυτό τα λέει όλα. Αυτό από μόνο του δρασαν καταλύτης κι όλα μυθοποιούνται, αποκτούν τη μαγεία που μας λείπει στην καθημερινότητα. Απελευθερωνόμαστε, γινόμαστε άλλοι άνθρωποι. Περισσότερο τολμηροί, εκκεντρικοί πολλές φορές, ποιοι εμείς οι σοδαροί και συνοφρυωμένοι, με δίψα για γνωριμία του καινούργιου και γιατί όχι και του «απαγορευμένου».

Οι νύχτες ατέλειωτες και μαγευτικές, οι μέρες καυτές και ερεθιστικές. Ατέλειωτα όνειρα πάνω στην καυτή αμμουδιά, εκτυφλωτικό λαμπύρισμα της θάλασσας, ξενύχτια κάτω απ' τ' ολόγιομο, μαργολίκο, Αυγουσιάτικο φεγγάρι. Κι όλ' αυτά, το καλοκαίρι.

Βέβαια οι μη φανταστικοί του είδους, όλα όσα τώρα γράφω, τ' ακούνε βερεσέ. Ε, τι να κάνουμε, καθέννας με τα χούγια του. Εγώ όμως τα 'πα και ξεθύμανα. Ησύχασε δρε παιδί μου, κι άρχισα μακρινά να σχεδιάζω το επόμενο καλοκαίρι.

Άντε λοιπόν, καλό χειμώνα (όχι τίποτ' άλλο, να ικανοποιηθούν και οι διτιμόζοι του είδους) και εις άλλα καλοκαίρια με υγεία και... φαντασία.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΟΙΗΣΗ

Κώστας Κρεμμύδας

ERSATZ

Υπήρχαν από παλιά
τρεις τράπουλες σημαδεμένες
κι αιωρούμενες

Στην πρώτη έπαιξα κι έχασα
τ' άσπρο σου φόρεμα
στη δεύτερη ποντάρισα
τους δυο σου ολόγυμνους ώμους
στην τρίτη ποντάρισα
τα δυο σου στήθια
τ' αριστερό στα δεξιά
και τ' άλλο αντίθετα

Μετά οι τράπουλες χάθηκαν
για την ακρίδεια εξανεμίσθηκαν
Οι σκαλωσιές απόμειναν στιδαγμένες
στο κενό
το άσπρο μεταμορφώθηκε σε πορφυρό
το γαλανό σε μαύρο
κι η θάλασσα κατέκλεισε τα πάντα
απ' άκρη σ' άκρη

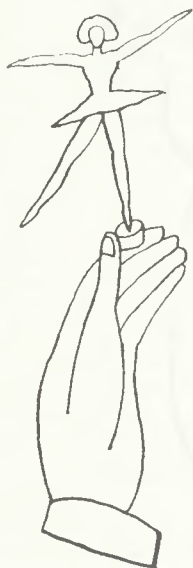
Τα δυο σου στήθη στην ίδια πάντα θέση
αιωρούμενα
Αιωρούμενες
κι οι τρεις σημαδεμένες τράπουλες

Από την ανέκδοτη ποιητική συλλογή «ΤΟ ΑΣΣΑΝΣΕΡ» (Μία ημιτελής συνουσία)

ΚΥΡΙΑΚΗ ΕΤΟΥΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ...

12η ώρα πρωινή
και σήμερα όπως και πάντα
σε καφενείο της Κατεχάκη
άλλοτε
εκπρόσωπος εκλογικός
τώρα
και οι καφέδες να περιμένουν
νέα μας
όπως και 'γω
ανέγκιχτοι στον ήλιο
όπως εμείς
σ' απόσταση βολής
παραμονεύουν
εκλιπαρούν
όπως ο έρωτας

Τα σύρματα του τηλεφώνου
έχουν κοπεί
η Σόλωνος μοναχική
μπάτσοι και κλούβες άδειες
και συ να λείπεις

Παράγγειλα γλυκύ βραστό
και σκέτο
πίνω το δεύτερο
δεν είσαι για να πιείς
τον πρώτο
Ανέπαφο και κρύο το φλυτζάνι
ανέπαφο το σώμα μου
απ' το φιλί σου
κι η θάλασσα μακριά
φυλακισμένη
και ο γλυκύ βραστός
κρυνώνει
κι ο έρωτας ημιτελής
και μόνος
σ' ένα νιπτήρα
διαμερίσματος κενού
γεμάτο ανυπότακτους
της Ιταλίας
συντρόφοι
μ' Έλληνες
υποταγμένους

Και ο γλυκύ βραστός κρυνώνει
Κυριακή ώρα 12η πρωινή
σωτήριο έτος 2000
των εκλογών
της κοσμογονίας
του σοσαλιασμού
σωτήριο έτος
για ημιθανείς
και ερωτευμένους

Αλέξανδρε, θα τα λέμε κρυφά
 κι ας βρέχει
 Άλλωστε στις μέρες μας
 υπάρχει αντίδοτο και για τις
 πλημμύρες

Θα ενσωματωθούμε ή θα ενσωματώσουμε
 θα εκδιωχθούμε ή θα εκδιώξουμε
 θα εκφυλιστούμε ή θα εκφυλίσουμε
 Εν ολίγοις είστε
 υπέρ ή κατά;

Οι BEATLES πέθαναν χτες ξημερώματα
 κι από τότε τα παράθυρα σου σφαλίζουν
 τις αναμνήσεις μας
 το IMAGINE έπαψε να συγκινεί
 το χάος μιας αναποδογυρισμένης βαρύτητας
 Τα μυαλά μου τινάζονται στον αέρα
 απρόθυμα
 να συγκατατεθούν
 στην αναζήτηση μιας τελευταίας ηδονής
 Ο δρόμος από τον Φρόντ στον Μαρξ μέσω
 Βίλχελμ Ράιχ
 είναι εξ ορισμού
 αντεπαναστατικός
 του κερατά

Θα χορεύω ζειμπέκικο ντάλα μεσημέρι
στο σταυροδρόμι της γειτονιάς σου
με τους φαντάρους του απέναντι καφενέ
να συντροφεύουν τα δήματά μου
και να χάνονται στη συνέχεια
στις χρωματιστές αφίσες του Τσαρούχη
και στους αμέτρητους φραπέδες της μοναξιάς τους.

Άρη, απόφευγε τις καταπακτές τους χαλεπούς καιρούς
τα προγνωστικά των ποδοσφαιρικών αγώνων τους μουσικούς
διθύραμβους της νύχτας τα πατσατζίδικα της Αγοράς
τις συστηματικές αργοπορίες το γλύψιμο τον ευνουχισμό
τα δαμάσκηνα το πιάνο την ιππασία τον Ζαν Λυκ Γκοντάρ
τ' ακτινίδια και την αναμενόμενη κακοκαιρία των μπορντέλων

Στο φινάλε η προστασία του περιβάλλοντος ανατέθηκε
τελευταία σε στιβαρούς κυβερνητικούς ώμους.

René de Obaldia

Αστραπιαία αφηγήματα (Récits-éclair)*

Μετάφραση: ΦΟΙΒΟΣ-ΧΡΗΣΤΟΣ ΙΩ. ΠΙΟΜΠΙΝΟΣ

ÉTABLES ÉTERNELLES

Les soirs de pleine lune, les ânes maigrissent.
Leurs regards sont humains. Ils ne demandent qu'à
vous border au lit, à vous dire: «Bonsoir, faites de
beaux rêves», à souffler la bougie, à arrêter le robi-
net qui coule, et, dans le placard, à quêter un reste
de salade.

Mais les hommes refusent. Les ânes demeurent à
l'étable. Et dans l'ombre, sous l'oeil glacé de l'astre,
leurs os saillent, et projettent une croix sur le mur.

ΑΙΩΝΙΟΙ ΣΤΑΥΛΟΙ

Τις φεγγαρόλουστες νύχτες, οι γαίδαροι αδυνατί-
ζουν. Το βλέμμα τους γίνεται ανθρώπινο. Άλλο
δε ζητούν παρά να σιμώσουν στο κρεβάτι σας για
να σας σκεπάσουν, να σας πουν «Καληνύχτα,
όνειρα γλυκά», να σδύσουν μ' ένα φύσημα το κερί,
να κλείσουν τη βρύση που τρέχει και να ψάξουν
στο ντουλάπι του τοίχου για τίποτα απομεινάκια
σαλάτας.

Όμως οι άνθρωποι τους το αρνούνται. Οι γαίδα-
ροι παραμένουν στο σταύλο. Και στο σκοτάδι,
κάτω από το παγερό βλέμμα της σελήνης, τα οστά
τους διαγράφονται πιο έντονα, σχηματίζοντας με
τη σκιά τους στον τοίχο ένα σταυρό.

CERCLE VICIEUX

Le lundi, il couchait avec le plombier. Le mardi, avec le boucher. Le mercredi, avec le facteur. Le jeudi, avec le ministre. Le vendredi, avec le marchand de couleurs. Le samedi, avec le libraire; et le dimanche avec trois détectives qui pistaient le libraire, le marchand de couleurs, le ministre, le facteur, le boucher, le plombier et un certain X pour affaire de mœurs.

ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Τη Δευτέρα, εκείνος πλάγιαζε με τον υδραυλικό. Την Τρίτη, με το χασάπη. Την Τετάρτη, με τον ταχυδρόμο. Την Πέμπτη, με τον υπουργό. Την Παρασκευή, με το χρωματοπώλη. Το Σάββατο, με το διδλιοπώλη και την Κυριακή, με τρεις ντετέκτιβ που παρακολουθούσαν το διδλιοπώλη, το χρωματοπώλη, τον υπουργό, τον ταχυδρόμο, το χασάπη, τον υδραυλικό και κάποιον Χι για μια υπόθεση ηθών.

CROISSANCE

Lorsqu'on mit à l'enfant un fil autour de sa première dent de lait pour la lui arracher, un homme agonisait dans une ville voisine.

Lorsque, d'un coup sec, on tira le fil, l'homme mourut. L'enfant, pris de sanglots, courut dans une pièce noire et s'y enferma.

Lorsqu'il rouvrit la porte, il en ressortit un homme.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Όταν πέρασαν του παιδιού μια κλωστή γύρω από το πρώτο του δοντάκι για να του το δγάλουν, ένας άνδρας ψυχορραγούσε σε μια γειτονική πόλη.

Όταν, με μιαν απότομη κίνηση, τράβηξαν την κλωστή, ο άνδρας πέθανε.

Το παιδί κλαίγοντας με λυγμούς έτρεξε και κλείστηκε σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο.

Όταν ξανάνοιξε την πόρτα, ένας άνδρας δγήκε από μέσα.

BLESSURES

Le long de la rive passa la péniche. Du linge aux couleurs vives flottait sur le pont comme autant de drapeaux. Au centre de cette fête, une fille se tenait immobile et droite, entièrement nue, ses longs cheveux noirs dénoués.

L'adolescent arrêté sur la berge la reçut en plein cœur.

– Edith, Edith! se mit-il à crier.

Mais la péniche était ailleurs. Sa voix se noya dans le sillage. L'adolescent pleura de ne pouvoir habiller son amour.

ΛΑΒΩΜΑΤΙΕΣ

Κατά μήκος της όχθης πέρασε το σλέπι. Απλωμένα ζωηρόχρωμα ρούχα ανέμιζαν στο κατάρσιωμα, όμοια ισάριθμες σημαίες. Στο κέντρο αυτού του πανηγυριού μια κοπέλλα, ακίνητη κι ευθυτενής, έστεκε ολόγυμνη, με ξέπλεκα τα μακρυνά μαύρα της μαλλιά.

Ο έφηβος, όρθιος στην ακροποταμιά, ερωτοχτυπήθηκε για δαύτη.

«Εντίθ! Εντίθ!» δάλλθηκε να φωνάζει.

Όμως το σλέπι ήταν κιόλας μακρυνά. Η φωνή του πνίγηκε στη νεροσυρμή του πλεούμενου· και ο έφηβος έκλαιγε που δεν μπόρεσε να ντύσει την αγάπη του.

*Από την ποιητική συλλογή «**Τα φυσικά πλούτη**» («**Les richesses naturelles**»), Εκδ. Ber. Grasset, Paris 1970.
Ο **René de Obaldia** είναι σύγχρονος Γάλλος θεατρικός συγγραφέας και σουρρεαλιστής ποιητής. (Γεν. το 1918 στο Χονγκ-Κονγκ). Εκτός από τα θεατρικά (Théâtre, Τομ. I-IV.), λογοτεχνικά του έργα είναι τα: «Μεσημέρι» (Midi), «Ο Ταμερλάνος των καρδιών» (Tamerlan des Coeurs), «Φυγή στο Βατερλώ» (Fugue à Waterloo), «Η Εκατονταετηρίδα» (Le Centenaire), κ. α.

Έφη Παχού-Ανδρεοπούλου

ΒΑΡΟΜΕΤΡΙΚΟ ΧΑΜΗΛΟ

Ο θάνατος και η βροχή
έρχονται πάντα ξαφνικά.
Στο μετεωρολογικό δελτίο,
ατυχείς οι προβλέψεις
για καλοκαιρία.
Ο ουρανός πέφτει χαμηλά,
χαμηλότερα, χαμηλότερα,
όμοιος με την ψυχοπλάκωση
που μας βαραίνει.
Κάθε βράδυ στην τηλεόραση,
μετά τις ειδήσεις,
παρακολουθούμε το δελτίο καιρού,
σάμπως και δεν αρκούν
οι πόνοι στις αρθρώσεις
και στις παλιές πληγές,
έτσι μήπως και δεν ενσκήψει
βαρομετρικό χαμηλό
κι έχουμε κάποια ηλιοφάνεια.
Όμως οσφραινόμαστε στον αέρα
μια απειλή από υγρό χώμα
και σαπίλα.
Πρέπει οπωσδήποτε να φορεθούν
τουλάχιστον τα αντιολισθητικά μας
υποδήματα...

Σταμάτης Κουτσούπης

ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ

Άγγελοι χωρίς φτερά αλλά με σύφιλη
 θα σε βάλουν στον προθάλαμο του παραδείσου
 όχι στο σαλόνι. Όχι στο υπνοδωμάτιο
 ούτε στον κήπο καν, ούτε στην κουζίνα:
 Έτσι όπως χρόνια στον προθάλαμο αργοπεθαίνεις,
 έτσι και τώρα στον προθάλαμο θ' αναστηθείς.
 Ασήμαντα.
 Σαν είδηση που κόπηκε απ' τον Αρχισυντάκτη.

Ανδρέας Οικονόμου

ΜΝΗΜΕΣ

Η πόρτα άνοιξε-Στο φως της λάμπας
 πετρελαίου φάνηκε η
 κουρασμένη μορφή του πατέρα-
 Δεν είπε καλησπέρα-η μητέρα μαγείρευε
 ζεστή σούπα-
 Δεν τον πρόσεξε-Τα παιδιά έπαιζαν χαρούμενα-
 Δεν τον άκουσαν μόνο τον είδαν-
 Τον είδα κι εγώ
 είχε δεμένα
 πίσω τα χέρια, είχε μιλήσει με τη βροχή
 στο διπλανό υπόστεγο,
 στάθηκε σιωπηλός
 στο παράθυρο, άναψε τσιγάρο κι αναστέναξε-
 το μόνο που είδα ήταν ο
 σταυρός του
 παράθυρου στο γέρικο πρόσωπο. Ίσως μετά σκέφτηκα
 πως ο χωρισμός αυτός
 με τον
 σταυρό να γράφεται από τότε
 στο φωτισμένο τοίχο της σιωπής μας.

Καίτη Μανωλοπούλου

ΣΤΑ ΝΕΙΑΤΑ

Τότε που το φεγγάρι
ήταν μια απάτητη ασημιά σφαίρα
που δεν καλπάζαμε
στον ίλιγγο της ταχύτητας
κι ονειρευόμαστε τον έρωτα,
που το φιλί το λιγοστό
πλανιότανε στα χείλη μας
σαν αποξεχασμένος διαβάτης
και μόνο τ'άσπρο άλογο
χυμώντας απ' τα μάτια
το μυστικό μας πρόδινε.
Τότε ο χρόνος αργοπερπάτητος
κι η μάνα δεν ακολουθούσε
τα τολμηρά ταξίδια μας.
Αν τον καρπό μας έλεγε
με μια μονάχα κίνηση τον φτάσεις
κι αργά, αργά δεν τον γευτείς
πικρίζει.
Ίσως να με κατηγορήσετε
για ωραιοποίηση
και πετάξετε το λόγο μου
σαν άχρηστο και πολυφορεμένο ρούχο
φτιάξτε σωστότερο το νέο κράμα σας
γιατί πονάω που γεννιέστε
μονόπλευρα ενήλικες και χορτασμένοι.

- Ποίηση της γενιάς του '70.

Επιμέλεια - Ανθολόγηση
Ζήσης Συνοδινός

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

«Τυρώθηκε η καρδιά τους σαν το γάλα».

Στοιδαγμένα χτίζουνε τα σπίτια τους
Στοιδαγμένα φυτεύουν τα περβόλια τους
Μη να χωρέσει στο ανάμεσο η τύψη.

Και οι γυναίκες τους κοιλοπονούν την ανομία.

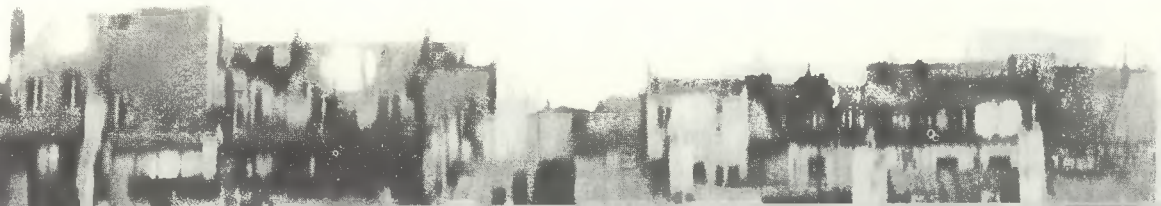
Στο σκοτάδι στρώνουν το τραπέζι
Στο σκοτάδι την κλίνη ετοιμάζουν
Τα λόγια της αύριον μηρυκάζοντας.

Από βοριά κι από νοτιά φουσκώνουν την κοιλιά τους.

Πριν έρθει ο άντρας πέθανε ο έφηβος. Τρελάθηκαν οι
ανεμοδείχτες λες, ξέχασαν τον προορισμό τους...
Έμεινα στο κενό, αιώνια αιωρημένος, αμφίβιος... οι
δρόμοι καμώνονται τους ανήξερους, αλλάζουν σχήματα.
Κι εγώ μην έχοντας, δεν ξέροντας, δίχως σημάδι φύλου
ή ηλικίας, εντοπισμένος από τον ήλιο, δαχτυλοδειχτούμενος
από τη σελήνη περιστρέφομαι... αδιάκοπα περιστρέφομαι...

Βοηθείστε με, βοηθείστε με να σηκώσω τα δήματα του πατέρα.

«Επί πυγμήν καθίσαι», 1972

Σύναξη του σογιού μου
ανήμερα γιορτή
κι όλοι οι νεκροί παρόντες· κι αυτοί
που βρήκαν σκοτωμένους μιαν αυγή
στο ρέμα πλάι
στο άγριο γιασεμί
σαν τα σκυλιά ή σαπίσανε
σε εξορίες και φυλακές
πλανόδιοι έμποροι της γειτονιάς
ζητιάνοι – ιδίως

εκείνος ο τυφλός
με δίχως πόδια άσπρη γενιάδα
μακρυνά μαλλιά δυο τσόκαρα
στα χέρια του
να κουμαντάρει το αδέσποτο
ολοστρόγγυλό του σώμα
και που ζητούσε βοήθεια
με μια φωνή
παράξενα τραγουδιστή
από μιναρέ –

πάνω σε σώματα λειψά
μικρών παιδιών
ανόσια πλαγιασμένοι με τη μάνα μου
στο νυφικό κρεβάτι της
κοντά στο ρυάκι που έκοβε στα δυο
τ' αγιόκλιμα από τις μαργαρίτες· και

οι λερωμένες φτέρνες τους
με ανάμεσα στα δάχτυλα αγκάθια
φούμο από φωτιά
και φύκια.

«Το Οικογενειακό Δέντρο», 1978

Κι όχι ο λόγος που μας είπανε παιδιά
με το μεγάλο Λάμδα
που στήριζε τα δυο του πόδια στο κενό
σίγουρος κι ακατάδεχτος· ο άλλος
της ανάσας
που ήτανε πρώτα κλάμα ξόρκι και ρυθμός
για το κουπί για τη σπορά και την αγάπη
κι ύστερα νόμισμα στα χέρια των τρελών.

«Ιχνογραφία», 1975

Τώρα
 δεν έχει χέρια να μαζέψουν την ελιά
 δεν είναι χέρια να τρυγήσουνε τ' αμπέλι
 έχει όμως χέρια επιδέξια στο δίδωμα
 – ξεβίδωμα της μηχανής
 δάχτυλα που γνωρίζουνε τα μυστικά της
 όπως ποτέ δε γνώρισαν το σώμα της γυναίκας
 σπαρμένο ρίζα από τριχίτσα
 κι ελιά χρωματισμένη από κάστανο.

Μα το μηχανισμό ποιος τον κατέχει;

Γιατί σαν τ' άλογα που χλιμιντρίζουν
 τον κίνδυνο να φτάνει νιώθοντας
 όμοια της κάμαράς μου τα έπιπλα
 μετακινούνται αλαφιασμένα
 και παίρνουν θέσεις ασυνάρτητες.

«Ιχνογραφία», 1975

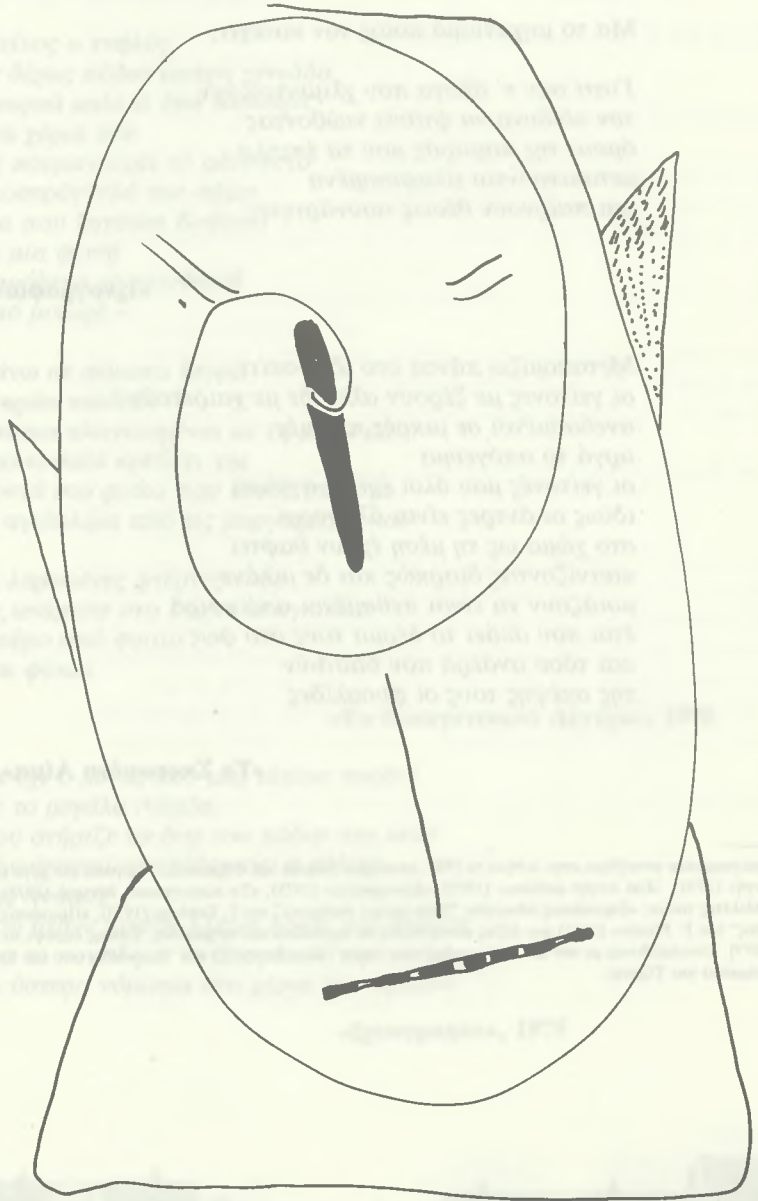
Μετακομίζω πάντα στο ίδιο σπίτι
 οι γείτονες με ξέρουν αλλά δε με χαιρετούν
 ανεβασμένοι σε μικρές πλαγιές
 αργά το απόγευμα
 οι γείτονές μου όλοι έχουν αγιάσει
 ιδίως οι άντρες είναι βλοσυροί
 στο χώμα ως τη μέση έχουν θαφτεί
 καπνίζοντας διαρκώς και δε μιλάνε
 μοιάζουν να είναι πεθαμένοι από καιρό
 έτσι που σκάει το δέρμα τους στο φως
 και τόσο ανάερα που βασιλεύουν
 της σκέψης τους οι φυσαλίδες

«Το Σκοτωμένο Αίμα», 1982

Ο Κώστας Παπαγεωργίου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1945· σπούδασε Νομικά και Φιλολογία. Ποιητικά του έργα είναι τα: «Ποιήματα» (1966), «Συλλογή» (1970), «Επί πυγμή καθίσαι» (1972), «Ιχνογραφία» (1975), «Το οικογενειακό δέντρο» (1978) και «Το σκοτωμένο αίμα» (1982). Μελέτες του οι: «Σημειώσεις πάνω στα "Τρία κρυφά ποιήματα" του Γ. Σεφέρη» (1973), «Προτάσεις επάνω στη "Σονάτα του σεληνόφωτος" του Γ. Ρίτσου» (1981) και άλλες συνεργασίες σε περιοδικά και εφημερίδες. Επίσης έγραψε το λαϊκό αφήγημα «Το Γιοτόπατο» (1977). Συνυπεύθυνος με τον Στ. Μπεκατώρο των τόμων «Κατάθεση» '73 και '74, εκδίδει από τον Ιανουάριο του 1982 το περιοδικό «Γράμματα και Τέχνες».

-wukp'dvíd-

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Χρήστος Ανδριανός

ΠΕΝΤΕ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ ΕΝΟΣ ΔΩΜΑΤΙΟΥ

Φανταστική ανάπλασις αντικειμένων και οραμάτων

Περιγραφή 1η - Εισαγωγή

Εκεί, όπου ο εξιλασμός των σωμάτων αενάως συνθλίβεται από τις αλλεπάλληλες αιμοπτύσεις της ανολοκλήρωτης σελήνης, το στρογγυλό τραπέζι ανέμελα κοιμάται επάνω στις λεπτές ουρές φαιών κορυδαλλών, μέσα στην αγκαλιά του ανοιχτού παράθυρου, που ξαπλωμένο ανάμεσα στην πρωινή γυαλάδα της ουράνιας αιθάλης και στο κατάλευκο γυμνό κορμί του δωματίου, απλώνει επάνω στις νωπές του αισθήσεις, τις μνήμες των μελλοντικών αεροπόρων και ακροβατών, που φθάνουν χαμηλά, έως τα πέλματα του τραπεζιού, που σκεπασμένο με το κατακόκκινο κορμί του νεαρού αλόγου θυθίζεται αύτανδρο, σαν μια κηλίδα ζηλότυπης υποψίας στην ορατή – πλην ατέρμονη – δια γυμνών οργάνων νοσταλγία των μελλοντικών εραστών.

Περιγραφή 2η - Το ξίφος

Σ' αυτόν τον ακρότατο θυθό του τραπεζιού και διαπερνώντας το ύψος της σιωπής του δωματίου – έως και αυτήν ακόμη την τροχιά των περαστικών αεριοθυμένων – το μοναχικό κρυστάλλινο ξίφος μιας αδηφάγου φαντασίας υψώνεται κατακόρυφα και διαπεραστικά διαπλεκόμενο με τα σώματα των διερχομένων γυναικών και πάντα διαστελλόμενο, κατά τας ανθοφόρους εποχές των αποδημητικών μονοκέρων, λαμπιρίζει επάνω εις το λιασμένο δέρμα του αλόγου, προβάλλοντας τη μάσκα του προσώπου του στην επώνυμη – πλην ορατή – αιωνιότητα των κατόπτρων, που με τα ψηλά τους πόδια στο χορτάρι του φθινόπωρου διαστέλλονται ομοίως, αμετάκλητα, επάνω στα σανδάλια του μυθικού πολεμιστή, κοιτάζοντας τις τρυπημένες του φλέβες και το κεφάλι του αιωρούμενο ανάμεσα στα μόρια του ύπνου.

Περιγραφή 3η - Η γυναίκα

Ο ιδρώτας της πόλης, χωρίς περιστροφές και περιττές διηγήσεις για τα πλήθους των αλλοφρόνων και θαρδάρων διονυσιαστών αθόρυθα κατρακυλά μέσα στις πιο κρυφές γωνιές του δωματίου, έως τα στήθη της κοιμισμένης γυναίκας, ανάμεσα στα σκιερά τοπία με τις κόκκινες παπαρούνες και κάτω από την ρέουσα ανάσα της βροχής που ξεπηδά από τις τρύπες των γυμνών αμφορέων, χάνεται το ίδιο σιωπηλά, μέσα στα στόματα φιλήδονων χαρταετών και νεανίδων.

Περιγραφή 4η - Οι κωπηλάτες

Οι κωπηλάτες διαρριγνύουν τη γαλήνη του τοπίου ματώνοντας τα κεντροστόλιστα καλύμματα των ρόδων, εκεί όπου της γυναίκας το κεφάλι ανθοβολεί και ύστερα κατρακυλούν μες στα εντόσθια του αλόγου τραγουδώντας τα ξεχασμένα ερωτικά τραγούδια των προγόνων και ηρεμώντας τα φθαρμένα τους πέδιλα στα υψηλότερα σημεία των καταρτιών, για να σημαδεύουν την αποδημητική γραμμή των μονοκέρων, αν και γνωρίζουνε καλά πως έχει πια περάσει η εποχή τους. Κατόπιν, τις ανάσες τους αφήνουν στο θυθό του τραπεζιού για να δυζάξουνε το αίμα που σταλλάζει απ' τις οπές των αμφορέων επάνω στην κατάλευκη κοιλιά της κοιμισμένης γυναίκας· κι έπειτα την ξυπνάνε με χορούς πολεμικούς και σ' όλες τις ακμές των τοπίων την γυρίζουν· κι ανάμεσα απ' τα πέλματα του τραπεζιού κι από τα στοιδαγμένα απολιθώματα των αεριοθουμένων και των σχοινοδατών· και ύστερα πάλι την κοιμίζουν στην αγκαλιά των σκιερών τοπίων με τις παπαρούνες.

Περιγραφή 5η - Επίλογος

Οι νοσταλγοί του έρωτα την τρυπημένη στέγη τ' ουρανού κρατούν και τα ποτήρια τους λιγούν στου κόκκινου κρασιού τη ζωνχράδα, για να χαθούν στην αναζήτηση καμπυλογράμμων αιγιαλών και φωτοδόλων παραθύρων τραγουδώντας:
«Ω! πόσο όμορφα είναι τ' αεροπλάνα από πανί σαν τη φθορά τους ζωγραφίζουν στον αέρα...».

Μανώλης Τσακίρης

ΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ ΔΕΝΔΡΟΥ

ΘΕΛΗΣΑ να μείνω μέσα στη θάλασσα, μέσα στον κόσμο, ένα δένδρο, ένα θαλασσινό πουλί που κλώθει τ' αυγά του στα πυκνά μαλλιά της κόρης των ιστοφόρων. Να μείνω ένα ζεστό νεανικό κορμί, που ζει, δημιουργεί και ονειρεύεται τη μαγική πραγματικότητα της ζωής στο μαγνητικό περίγραμμα του σώματος έξω από κάθε διάσταση.

Άρχισα τη ζωή μου συγκρατώντας μικρές κατολισθήσεις που ξεφεύγαν ολοένα απ' τα χέρια των ανθρώπων, δεν ήταν πρόσκληση σε πάρτυ μεταμφιεσμένων ή μια απλή μεταμόρφωση για να περάσω τα σύνορα, ήταν ο σκοπός ενός ήσυχου, διαβολικού αγγέλου. Η πόλη κάτω απ' τα σκέλια μου σκληρή, ανασφαλής, συγκροτημένη με τα γνωστά συστατικά, ο χρόνος ελάχιστος, οι παρεμβάσεις επιστημονικά προγραμματισμένες... εκθέσεις ιδεών, επίπλων, τα θέατρα, οι κινηματογράφοι με τα νύχια κρατώ τις πολύτιμες σκιές, τις προεκτάσεις, τα ρούχα, της θάλασσας.

Ένα πουλί κάνει ατέλειωτους κύκλους, προσπαθώντας να γίνει ένα ή να αποσυνδεθεί από τη σκία του.

Τα Σούπερ-μάρκετ, η οικογενειακή έξοδος στη χασαποταβέρνα, το λυόμενο σπιτάκι. Η Αγορά της Βαγδάτης πατσουλιά με την σπάτουλα... τα σφαχτά της Βάρης.

Είναι ζόρική υπόθεση να ζεις ενδιαφέρουσες στιγμές μέσα σε γάζες μετατραυματικής περιόδου. Δεν είναι κανείς εδώ! Ανοίγω στίτια. Ανοίγω σεντούκια, δεν προλαβαίνω τις διαφοροποιήσεις. Τρέχω πλάι στο κύμα, κυνηγώντας τουλάχιστον ένα άσπρο άλογο. Η απόλυτη μοναξιά θαμπώνει τα φωτοκύνταρά μου.

Η βροχή σταματάει στη στροφή του δρόμου ένα λεωφορείο γεμάτο αστούς εργάτες, μαθήτριες που ασφυκτούν περιμένοντας την επόμενη άνοιξη ή τουλάχιστον εμένα στη γιορτή τους, με κοστουμί από δέρμα αντιλόπης και κάμποσα αποδημητικά πουλιά να πεταρίζουν γύρω μου, θα είναι μέρα.

Υπάρχει μια χαοτική συντομία, μια πολυσυζητημένη αμφισβητούμενη απόσταση μεταξύ του υπαρκτού και του όνειρου, η εκπληκτική δύναμη, η χρησιμότητα της τεχνολογίας δεν μπορεί ν' αντιγράψει τη φύση, την απάτη, την ομορφιά των σχέσεων, την έκφραση των γυμνών σωμάτων. Είναι αλήθεια πως αυτοκοτονούν τα κομπιούτερς την Άνοιξη! Και στην κρύα σκουριασμένη κοιλιά τους τα καθούρια γεννούν τα μικρά τους.

Δε φταίει το χιόνι και η σιγουριά της ερωτικής ασυνέπειας, που εξαφανίζει το ρίγος, που ρίχνει με ακτίνες λήξησε το πέπλο της μικρής Αϊσέ. Είναι που σωπαίνουν οι μηλιές έναν ολόκληρο χειμώνα. Είναι που πεθαίνουν ξαφνικά ενδιαφέροντες άνθρωποι.

Αναδύθηκα αναγκαστικά μέσα απ' τη βαθιά αγκαλιά του μήνα Ιουλίου.

Σ' αρέσει το μαύρο λινό μου φουστάνι! Το βλέπω. Η έκφραση των χεριών μου, η περπατησιά μου μοιάζει λες με μικρούς ευκίνητους καταρράχτες, που μιλάνε τρυφερά στα καταφύγια των αγριμιών, ταχυδρόμοι του αίματος που ροδίζουν το δείκτη καθώς πιέζει τα πλήκτρα μιας σαρκοδόρας άνοιξης σε αδιέξοδα στενά, σε καταπράσινα λειβάδια.

Τα καλλιτεχνικά μου δάκτυλα προηγούνται της μουσικής, κατοχυρώνουν τον έρωτα, εκφράζουν τους πρώτους και τελευταίους παλμούς ενός σεισμού, ενός άρτιου ανέμου, που τυλίχτηκε στις καλαμιές για να βγουν επιτέλους το δράδυ οι φαρδωμένες με τους αρχαίους καμακάδες, φουσαρμόνικα, ακορντεόν, πνευστά από ξύλο γιασεμιού.

Κι όμως έχεις το εισιτήριο για το Ρότερνταμ στην τσέπη, τα μάτια σου λάμπουν όταν μιλάς για κείνες τις θορινές θάλασσες, για τα ρούχα, τα εργαλεία της δουλειάς σου, τα παγόβουνα, θυμάσαι εν στύσει την πολιτική αρκούδα που παίζει βιολί γονατιστή στα πόδια σου, για τα λιμάνια που, ενώ φαίνονται σ' απόσταση ενός χεριού, ξαφνικά γυρίζουν, φεύγουν μ' όλα τα φώτα τους ανοιχτά, με τους μπιτσικόνηδες και τις πουτάνες. Ρυθμίζεις με αρμονικές κινήσεις τους προβολείς της ζωής σου στο σώμα μου, ενώ ξέρεις ότι το πρωί θα φύγεις.

Μια γιορτή με παραμονεύει, προθάλαμος κάποιου θανάτου που κάνει τ' ακροβατικά του σε πρόχειρη σχεδία, σαν αυτές που βάζουν ένα γύρω τα καράβια· η γιορτή αυτή δε μοιάζει με τη στέρεη αναμφισβήτητη γιορτή των άγριων λουλουδιών στο κόκκινο χώμα που μπορείς να τ' απλώσεις στο ψωμί σου. Παίζω με τους τρολές, κάνω στατιστική των λάμψεων των στάσεων, των δυνατοτήτων προσαρμογής και της υπέρβασης.

Τότε ακριβώς λείπουν οι φίλοι, γυρίζουν τα οδόσημα του κόσμου προς το μέρος του... Εκεί! Μέσα από ανοξείδωτους κυλίνδρους είναι η μουσική, είναι ο βοτανικός κήπος, το παλιό Ερμιτάζ, το μουσείο μοντέρνας τέχνης, είναι ο λιθοξόος Ροντέν, ο αγαπημένος της θάλασσας, ο εραστής των μελισσών... Πώς με πονάνε τα φτερά μου, και είναι τα φύλλα μου μέσα στον πάγο.

Ακρωτηριάζομαι, δραπετεύω σε μια τρέλα σχεδόν πραγματική, το αίμα μου, το τρελό μου αίμα τρέχει παντού, ανακατεύομαι με τη νυχτερινή θάλασσα κι όλα τα πλάσματά της.

Τη χαραυγή γυρίζω στη θέση μου, τα παιδιά με πλησιάζουν αθώα περιπαιχτικά ανακαλύπτουν, αποκαλύπτουν τις πληγές μου, μεγαλώνουν έχοντας δεδομένες αυτές τις πληγές, υπολογίζω πολύ στην περιέργεια, στη βεβαιότητα των παιδιών. Ο έφηβος του μεσημεριού ήταν ένα θαύμα, ίσως επειδή δεν επέστρεψε, επιβιώνουν πάντα οι ποιητικές προεκτάσεις της πρώτης ματιάς, οι όμορφες εικόνες, οι νωπές δικές μου εικόνες που κρατάω καρφίτσωμένες πάνω στον άνεμο, στο πέλαγο των ανεξερεύνητων αισθήσεων.

Πλάγιασε το μηχανάκι του στην άμμο, ένα διακοσράκι χωρίς φτερά (το ατομικό του άρμα μάχης, η εξωλέμβιος για τα ταξίδια του στην έρημο του Σινά ή στην έρημο της ασφάλτου). Γδύθηκε, το σώμα του ήταν οι λοξές ακτίνες του ήλιου τη στιγμή που συνουσιαζόταν με το σύμπαν, τα ξανθά του μαλλιά ακουμπούσαν μόλις στον αυχένα, ένα περίβλημα φωτός ακολουθούσε τη μέση του, τους ώμους, με κοίταζε όπως κοιτάζουμε ένα αγαπημένο πλάσμα, καβάλησε το μηχανάκι του και βούτηξε στο βυθό για να κάνει φιλικές κόντρες και σούζες με τα μαγιάτικα και τα δελφίνια.

Η αυγή των πραγμάτων, η αυγή της μέρας, το πάθος του έρωτα, η γνώση της μοναξιάς, η διαφάνεια της σοφίας γίνεται χρώμα, γίνεται μουσική, πραγματικό ένδυμα μιας ολόκληρης μέρας, μιας ολόκληρης εποχής· μ' αρέσει να στολίζω την περίπλοκη αυγή μας με λεπτά περίτεχνα μεταξωτά φορέματα, μ' αραχνούφαντες εσάρπες, με δαντέλες που μιλάνε απλά, πειστικά, καίρια στο σώμα, η ομορφιά των χρωμάτων προκλητική. Σας προσκαλώ στην επανάστασή τους, πράσινο, μπλε, θυσινί, γαλάζιο, καφετί, ένα θαυμάσιο μωβ που κέρδισε την προσωπικότητά του ύστερα από μακροχρόνιες μυστικές διεργασίες. Με βασανίζει αβάσταχτα η επιλογή τους, η ομορφιά τους συχνά με συντρίβει και η νوستαλγία τους είναι καυμός.

Επ' ευκαιρία λοιπόν κάποιων χρωμάτων, επ' ευκαιρία κάποιων θανάτων στέκομαι στο λαϊμό της αγριόχηνας, περιστρέφουμε στα νικελ των αυτοκινήτων. Η αυγή τελικά είναι ένα πανέμορφο κορίτσι με φρύδια μαύρα σμιχτά, ίδια με τα σπαθιά του Νικηταρά και του Δυσσέα Ανδρούτσου, είναι το κορίτσι της Φολέγανδρος λίγο πριν παντρευτεί τον πλανόδιο οργανοπαίκτη. Στ' αυτιά της σπάνια μικρά κοχύλια και στην υπέροχη κοιλιά της κρίνα των βράχων σε διαρκή ανθοφορία, βαριέται τα δαιδαλώδη σπίτια, τη στρατηγική των σχέσεων, τη δειλία των απρόσιτων σωμάτων, την τρέχουσα λογική εξήγησή.

Ζω το όνειρό μου καθημερινά βγάζοντας ένα ένα τα ρούχα μου... Το παλιό φουσερό του γύφτου, λειωμένο σίδερο πριν γίνει πουλί με μαλακά γυριστά πούπουλα, χιλιοπαιγμένη τράπουλα σε καφενείο ρημαγμένης πόλης, ερωδιός στα κανάλια της Πιερίας, πενάκι σε όμορφα δάχτυλα που χαράζουν το μέλλον ή ένα σκίτσο για τον άρτον ημών τον ημερήσιον, στ' αλμπουρο της σελήνης φύτρωσε κάπαρη και φλισκούνι, υγρές λουστραρισμένες κουπαστές δίπλα στο μώλο χειμωνιάτικου λιμανιού, οι χιονισμένες ράγες του τρένου π' ανηφορίζουν στον Μπράλο, φωτισμένες διτρίνες με ρούχα σύγχρονα που λάμπουν στο βρεγμένο πεζόδρομο. Και η τσιμινιέρα φορτηγού στην παγωμένη διαφάνεια με τα χρώματα νεαρού φασιανού.

Θα ήθελα να παραμείνω στα μάτια των ανθρώπων ένα δένδρο με τις ρίζες μου βαθιά χωμένες μέσα στην αιώνια κίνηση του μετάλλου της πέτρας.

Ο Μανώλης Τσακίρης έχει εκδόσει τρεις ποιητικές συλλογές: «ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ» 1970 (ΚΕΔΡΟΣ), «Ο ΦΩΤΑΓΩΓΟΣ» 1975 (ΚΕΔΡΟΣ), «Ο ΠΡΩΤΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ» 1982 (ΦΙΛΗΠΠΟΤΗΣ). Υπήρξε εκδότης του φιλολογικού περιοδικού ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ και δουλεύει του έχει δημοσιευθεί σε πολλά φιλολογικά περιοδικά («ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ», «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» κ.λπ.). Επίσης έχουν μεταφραστεί ποιήματά του στα Ιταλικά και Αγγλικά ενώ παράλληλα τυπώνεται και η τέταρτη ποιητική συλλογή του «ΤΑ ΠΝΕΥΣΤΑ» (ΦΙΛΗΠΠΟΤΗΣ).

Γιάννης Κουλούρης

ΜΙΑ ΘΕΡΙΝΗ ΦΑΝΤΑΣΙΩΣΗ

Με θύτη δυο γαλανά ματάκια...

Ο Γ. Κ. ταλαντευότανε όλο και περισσότερο, όχι γιατί έπρεπε να διαλέξει μια πορεία πλεύσης σ' έναν ωκεανό που τίποτα δεν έμοιαζε να κουνιέται και οι παραδοσιακές ναυτικές συμβουλές ήταν ανήμπορες να βοηθήσουν και ακόμα περισσότερο, ούτε ο Μ-Λ, που πια του θύμιζε μόνο εκείνους τους στίχους που λένε: «πες μου ξέρεις καμιά σελίδα μαρξισμού όπου οι λέξεις να δουλιάζουνε στο χαρτί σαν τη σιωπή μου μες στις κόρες των ματιών της», αλλά γιατί μπροστά στο νιπτήρα της τουαλέτας, μετά από μια πρωτόγνωρη σούρα με ούζο και μύρα, προσπαθούσε να προσανατολίσει το τριχωτό της κεφαλής του να πάρει θέση βολική για να λουστεί.

Τελικά τα κατάφερε.

Μετά από τη μικρή αυτή νίκη της θέλησης πάνω στο αδύναμο αλλά και πολύπαθο σαρκίο, έφτασε η ώρα για ν' αρχίσει να γεμίζει τη μέρα του με κάποια τσιγάρα που βοηθάνε στην αποσαφήνιση και επιστημονική τεκμηρίωση του ότι η απουσία είναι κάτι το συγκεκριμένο και υλικό αν το παρατηρήσεις από μια ενδιαφέρουσα οπτική γωνία, μόλις τρεις μόιρες αριστερά από το σημείο σύγκλισης καπνού από τσιγάρο CAMEL μετά από βαθιά ρουφηξιά που έχει γαργαλήσει τη δεξιά σου φτέρνα και της απέναντι αντένας που δεν ξέρει τι είναι και που μπορεί να μη λέγεται αντένα.

Το βλέμμα του όμως κατρακύλησε στον αφαλό του και ξαφνικά έγινε κοινωνός μιας υπερφυσικής εμπειρίας, μπαίνοντας στα χνάρια της αποφαιτικής οδού για τη συνάντηση με τη θεία γνώφο.

Μετά από ώρα, προσδιόριστη γιατί οι θείες νόρμες έτσι επιβάλλουν, σηκώθηκε και για να μη γείρει μονόπαντα πήρε μερικές άσπρες σελίδες, ένα στυλό και πάλεψε να συγκεκριμενοποιήσει το θείο άγγιγμα γράφοντας μια ιστορία μυστηρίου που, όπως ένας διάσημος οραματιστής έχει πει, αυτές αποτελούν το χειροποίητο, το γήινο, το καθημερινό που έχουμε ανάγκη, μακριά από τις επικίνδυνες και αλλοπρόσallee ονειροφαντασίες.

Και να τι έγραψε:

Σε μια επαρχιακή πόλη, προς το τέλος του καλοκαιριού, με τη ζέστη ακόμα να κερδίζει αποτελεσματικά τις μάχες με κάθε τι ζωντανό, ο Σάκης Π. ξαπλωμένος σ' ένα χαμηλό καναπέ ρουφούσε το παγωμένο φραπέ του και ήταν απορροφημένος ακούγοντας το μονότονο τικ-τακ του ρολογιού και το απαίσιο ζουζούνισμα από τις μύγες που η λαϊκή σοφία τις θέλει παχιές αυτή την εποχή και έχει δίκιο.

Το κουδούνισμα του τηλεφώνου τον ενόχλησε, σηκώθηκε όμως, περπάτησε ξυπόλυτος μέχρι την άλλη γωνία του δωματίου και με χέρι που έτρεμε – ήταν ο τέταρτος φραπέ που έπινε έχοντας ανοίξει το δεύτερο πακέτο τσιγάρα μέχρι εκείνη την ώρα, τεσσερεσίμιση μεσημέρι – σήκωσε το ακουστικό και απάντησε «Εμπρός» με φωνή γρειπιασμένου βαρύτονου. Τα χαρακτηριστικά του αλλοιώθηκαν από την προσπάθεια να καταλάβει σε ποίον ανήκει η φωνή που άκουσε που μάλλον ήταν γυναικεία, αλλά ήταν ή τρομοκρατημένη όσο ένας σολίστας κιθάρας που στην πρώτη επαφή μαζί της τη δραδιά του ρεσιτάλ ανακαλύπτει μια σπασμένη χορδή ή παραλήρημα ετοιμοθάνατου από βαριά πνευ. ατική νόσο ή – και ξαφνικά έχασε τον κόσμο – ήταν η μεγάλη του αγάπη που για χάρη της ήταν αποφασισμένος να κάνει οτιδήποτε.

– Γίτσα, χαρά μου, τι συμβαίνει;

– Σάκη, σε χρειάζομαι... οπωσδήποτε... μου συμβαίνει κάτι φοβερό... Σε παρακαλώ. Ο Σάκης συνήλθε γρήγορα, πήρε μια βαθιά ανάσα και έκανε μόνο μια ερώτηση.

– Γίτσα με χρειάζεσαι;

– Να., Σάκη, γρήγορα.

– Εντάξει... κλικ.

Με γοργές κινήσεις πέταξε το σορτσάκι που φόραγε, έβαλε ένα μπλου-τζιν και μια μακιά χακί μπλούζα, φόρεσε τα γκρι ελαφρά του παπούτσια χωρίς κάλτσες, πήρε το πορτοφόλι του κάνοντας ένα γρήγορο έλεγχο στο πόσα λεφτά είχε, πήρε τα κλειδιά του αυτοκινήτου, έγραψε ένα μικρό σημείωμα εξηγώντας ότι θα λείψει για μερικές ώρες, το άφησε στο τραπέζι και όρμησε στην αυλή που είχε παρκαρισμένη την παλιά αλλά αποτελεσματική άσπρη Ford-cortina του.

Ξεκίνησε γρήγορα με τη νευρικότητα να τον κυριεύει, ακολουθώντας για 4 χλμ το στενό φιδίσιο επαρχιακό δρόμο μέχρι να δγει στην εθνική οδό. Μετά από 10 περίπου χλμ άρχισε να ηρεμεί και προσπάθησε να δάλει τα πράγματα σε μια τάξη. Πράγμα εύκολο, γιατί δεν υπήρχε το παραμικρό στοιχείο, παρά μόνο η αγάπη του για τη Γίτσα που βρισκόταν 300 χλμ μπροστά του και τον καλούσε.

Ο Σάκης ήταν ένας άνθρωπος βαθιά αισθησιακός. Γι' αυτόν παρελθόν δεν υπήρχε, παρόν για σύντομα μόνο χρονικά διαστήματα και υπήρχε ένα μέλλον που του επέβαλε να βρίσκεται σε διαρκή πνευματική και σωματική ετοιμότητα και που τώρα αυτό είχε ένα όνομα και μία μορφή. Αυτά της Γίτσας.

Η Γίτσα αντίθετα ήταν μια γυναίκα με παρελθόν που τα δεσμά του την καθόριζαν σε πολύ μεγάλο βαθμό και η αναποφασιστικότητά της πάντα τη μπερδεύει και της δημιουργούσε ενοχές, όταν για κάθε τι που έκανε έπρεπε να πάρει υπόψη της χιλιάδες στοιχεία.

Οδηγώντας το βαρύ άσπρο αμάξι πραγματικά γρήγορα, μετά από 3 ώρες βρισκόταν έξω από το σπίτι της Γίτσας. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού σύμφωνα με τη συνήθειά του είχε αδειάσει από κάθε σκέψη αντιμετωπίζοντας την πρόκληση που τον περιέμενε.

Με το χέρι σταθερό χτύπησε το κουδούνι, άνοιξε την εξώπορτα, ανέβηκε τους δυο ορόφους και χτύπησε με το χέρι την πόρτα του διαμερίσματος. Η πόρτα άνοιξε σιγά σιγά και εδώ ο Σάκης τάχασε, μούδιασε με το θέαμα που αντίκρουσε. Η Γίτσα ήταν σε μια φοβερή κατάσταση με το πρόσωπό της σαν μάσκα φριχτής τελετουργίας. Την αγκάλιασε και μπήκε μέσα και εκεί είδε την αιτία. Στην απέναντι γωνία και δεξιά, στο υπερυψωμένο κομμάτι του μεγάλου δωματίου όπου υπήρχε το τζάκι, ξαπλωμένο ανάσκελα υπήρχε ένα κορμί. Ήταν ένα κομμάτι από το παρελθόν της γυναίκας που αγαπούσε, σίγουρα νεκρό και του έκανε εντύπωση ότι ποτέ ο Βασίλης δεν είχε ζωντανός τόσο μεγάλο λαμό, που τώρα κατάφερε και σχημάτιζε μια τεθλασμένη γραμμή.

Ήξερε ότι εκείνη τη στιγμή δεν είχαν καμιά σημασία οι εξηγήσεις. Τι έγινε, πώς έγινε κλπ. Εκείνο που είχε σημασία ήταν το τι θα έπρεπε να γίνει. Έπρεπε να ηρεμήσει πρώτα λίγο η Γίτσα. Όταν η ώρα είχε πάει 8.30' ο Σάκης ήταν έτοιμος για εκείνο που προσεκτικά είχε υπαγορεύσει στη Γίτσα ότι ήταν το καλύτερο που μπορούσε να γίνει.

Το πτώμα του Βασίλη προσεκτικά τυλίχτηκε σε μια κουβέρτα. Ευτυχώς δεν ήταν παραπάνω από 65 κιλά, έτσι το κατέβασε μάλλον εύκολα κάτω στο απόμερο δρομάκι που είχε αφήσει το αυτοκίνητο. Δε συνάντησε καμιά δυσκολία στο να το στριμώξει στο πορτ μπαγκάζ.

Σε λίγο οδηγώντας πάλι στον εθνικό δρόμο άδειασε πάλι το μυαλό του και πηγαίνοντας γρήγορα επέστρεψε στον τόπο των διακοπών του.

Το σχέδιό του ήταν απλό. Ήταν η εποχή της συγκομιδής της ντομάτας και κάποιοι άστοχοι κυδερνητικοί χειρισμοί είχαν οδηγήσει τα εργοστάσια της περιοχής να μη δέχονται την παραγωγή. Αντίθετα λειτουργούσαν 2 μεγάλες χωματερές όπου εκεί καθημερινά περισσότεροι από 100 τόννοι ντομάτας πήγαιναν για θάψιμο. Εκείνο το βράδι, όπως από περιέργεια ρώτησε αργότερα, υπήρχαν 93 τόννοι ντομάτα κι ένα πτώμα.

Στις 3 το πρωί όλα ήταν ήρεμα. Βγαίνοντας από το μπαρ του Θανάση αγκαλιά με την Ελευθερία της ψιθύρισε στο αυτί.

– Για την αγάπη όλα γίνονται.

Η ισορροπία είναι μια έννοια δυναμική, ποτέ στατική.

Οι ώμοι του, μετά από την αρχική κλίση που πήρε ο αριστερός με τα άυλα και τα επουράνια και μετά ο δεξιός με τα γήινα και τα χειροπιαστά, βρισκόταν σε μια αφάνταστα ονειρεμένη ευθεία. Την υπερβολική δόση αρμονίας συμπλήρωνε ο δγαλμένος αριστερός ώμος μετά από εκείνο το ατύχημα που αναλυτικά περιγραφότανε στο διδλίο των αλλαγών «Ι Τσιγκ» αλλά δεν είχε δώσει σημασία γιατί μόλις την προηγούμενη που του είχαν ζητήσει τα στοιχεία του, είχε δηλώσει αστοιχειώτος και αποφάσισε να παραμείνει συνεπής σε ότι είπε για τουλάχιστον δυο μέρες. Τώρα ήταν έτοιμος να δγει έξω, να συναντήσει τον Κωστάκη, να μπουνε στ' άμαξι, να πάνε να ακούσουν Χριστοδουλόπουλο και Φωτεινή Μαυράκη και να κάνουν παρέα με το βασιλιά ΧΑΛΙΑ.

Κώστας Βελέντζας

ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ - ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ

ΔΕΝ ΗΤΑΝ βέβαια η πρώτη φορά που βρισκόταν μόνος, αν και δεν το είχε επιδιώξει, τουλάχιστον όχι απόψε. Όχι, δεν ήταν μονόχωντος κι ούτε τον κατέτρεχε κανενός είδους μανία φυγής στις «ερημίες των τόπων», κάθε άλλο. Μπορούσε όταν ήθελε να γίνεται κέντρο αναφοράς κάποιου φάσματος ενδιαφερόντων, σημείο σύγκλισης χαρακτήρων διαμετρικά αντίθετων μεταξύ τους. Όταν ήθελε... Και τα μοναχικά φεγγάρια του ήταν περισσότερο ανταϊκή επαφή, άντληση σθένους από τη μαθητεία της εσωτερικής ενατένισης παρά εκείνο το στείο, το πεισματικό ταμπούρωμα, που τόσο συχνά συναντάει κανείς πίσω από τη διτρίνα της τεχνοκρατικής ευωχίας. Όμως, να... απόψε κάτι είχε ραγίσει, «κάτι» δεν πήγαινε καλά στους συνήθως ισορροπημένους σιωπηλούς διαλόγους, ένιωθε μετέωρος, ο μηχανισμός αυτοπροστασίας σαν να έτριζε, σαν να είχε ανοιχτεί στα βαθιά με μια βάρκα που έμπαζε.

Ήταν αργά, νύσταζε. Χαμογέλασε κουρασμένα στο θολό καθρέφτη του μπαρ που σύχναζε κάτι τέτοιες ώρες, έπιασε να παίξει κάνοντας υγρούς κύκλους στον ξύλινο πάγκο με τη βάση του ποτηριού. Πίσω από την άχνα της τζαμαρίας περνούσε πού και πού η σκιά κάποιου νυχτοκόπου, σκυφτή και γρήγορη.

Πλησίαζαν Χριστούγεννα, μαγαζιά κατάφωτα όπως πέρσι, όπως πάντα, στους δρόμους μυρμηγκιές ανθρώπων που τρέχουν να καταναλώσουν με διασύν, με άγχος. Ίσως με τρόμο. Τρόμος... Λέξη φορτισμένη, πολύσημη, απειλητική.

Απόψε χαμένος, αμήχανος, αποπροσανατολισμένος σαν σε σκοτεινό βυθό, άπλωνε τα πιο μακριά πλοκάμια που διέθετε – της μνήμης – πίσω στη νιότη, στην εφηβεία, στις μέρες της ρωμαλέας σιγουριάς, στα χρόνια που στο μυαλό του έπαιρναν συχνά-πυκνά επικές αποχρώσεις.

Τράβηξε μια βαθιά ρουφηξιά καπνό, την τελευταία. Το καμένο φίλτρο του 'φερε αναούλα. Στράγγισε το ποτήρι κι έγνεψε στο γέρο που σηκώθηκε βαριεστημένα και του ξαναγέμισε το ποτήρι για τέταρτη ή για πέμπτη – δεν καλοθυμόταν – φορά. Παρατηρούσε τις αργές, κάπως τελετουργικές κινήσεις του μπάρμπα και αναρωτήθηκε πόσες τάχα φορές επανέλαβε σήμερα την ίδια κίνηση.

Το κονιάκ δεν ήταν τίποτα σπουδαίο, αλλά πινόταν. Στο κάτω κάτω τι νόημα είχε. Τον χαλάρωνε. Άναψε καινούριο τσιγάρο, έριξε πίσω το κεφάλι χαζεύοντας τα δαχτυλίδια του καπνού καθώς ανέβαιναν αργά στον πηχτό αέρα της μικρής αίθουσας.

«Και λοιπόν» σκέφτηκε «πάντα έτσι ήταν παλιόφιλε, δεν ήταν;» Αλλά ο «άλλος», ο «παλιόφιλος» απόψε δεν απαντούσε, έμοιαζε ξέμαχος στις μακρινές γειτονιές των αναμνήσεων.

«Γίνεσαι αστείος μ' αυτές τις επαναστάσεις, το ξέρεις;»

Μια νέγρικη τρομπέτα έπαιζε νοσταλγικά. Κοίταζε την μπομπίνα που γύριζε. Έκανε τόσο κατάπληκτος τη διαπίστωση ότι η μουσική ήταν συνδεμένη με το απαλό της ξετύλιγμα, σαν να ανακάλυπτε τον κόσμο απ' την αρχή.

«Το μόνο που καταφέρνεις είναι να επιβεβαιώνεις τα σύνορά σου».

Κράτησε την αναπνοή του, περίμενε.

Απελπιστικά απών.

Μόνο ο καθρέφτης με τα χλωμά σποτς. Έγειρε λίγο μπροστά. Κι όμως ήταν αυτός, όπως συνήθως, στο ίδιο σκαμπώ, ο ίδιος πάντα, κι όμως παρών-απών. Και ποιος ήταν τότε αυτός ο άγνωστος απέναντι;

Γύρισε νευρικά. Ο γέρος που τον παρατηρούσε έστρεψε απότομα το κεφάλι ενοχλημένος. Έκλεισε τα μάτια σφιχτά και τ' άνοιξε μερικές φορές. Ανάσανε βαθιά κι άφησε την αναπνοή να βγει αργόσυρτα.

«Καλά, καλά, το ξέρω. Πάντα το ίδιο ερώτημα: γιατί δεν του δίνουμε αδέρφι; Δεν έχουμε δα απλώσει και ρίζες... Και τι 'ναι τα σύνορα, ε; Δεν είναι παιχνίδι, κανόνας; Γιατί δε γινόμαστε η εξαίρεσή του;».

Ο «άλλος» τον παρατηρούσε βουδός.

«Έχω μεθύσει λιγάκι». Ανακάτεψε τα μαλλιά του χαμογελώντας. Απέναντι, ερευνητικά, τον κοίταζε. Ερευνητικά. Αινιγματικά. Όπως δυο μονομάχοι καρφώνουν τα βλέμματά τους έτοιμοι να συλλάβουν την πιο μύχια σκέψη του αντιπάλου.

«Στο ξανάπα, φίλε, πέστο δειλία, πέστο όπως σ' αρέσει. Ζήτα μου κάτι δύσκολο, πολύπλοκο, δείξε μου το στόχο, να χυμώξω να τα καταφέρω. Να παλέψω. Πάντα ζητάς τα απλά, τα φυσικότερα, κι ένα παιδί θα μπορούσε... Αυτό με σκοτώνει, καταλαβαίνεις; Με δηλητηριάζει να σαπίζω μέρα με τη μέρα... και δεν είμαστε πια παιδιά, έτσι παλιόφιλε; Τώρα αγόρι μου χάνουμε κάθε στιγμή τη ζωή μές' από τις χούφτες μας όπως την άμμο, γίναμε μικροί, ίδια τυφλοπόντικες, ζωώσαμε ταν καμένο χαρτί, και το δυνατό άλογο που μας πήγαινε ξανάγινε ένα κομμάτι άχαρο ξύλο ανάμεσα στα σκέλια μας... 'Ηθελα να στο πω από καιρό: φέτος δε θα στολίσαμε χριστουγεννιάτικο δέντρο. Λυπάσαι; Μα εσύ δεν ήσουν που φώναζες να συντρίψω τη συνήθεια, να γεννιέμαι κάθε μέρα;».

Κάπου στο βάθος γέλια και ανακατεμένες φωνές αποδοκιμασίας. «Πες κάτι, για τ' όνομα του Θεού!».

Χτύπησε τη γροθιά στο ξύλο, ο γέρος πήγε να σηκωθεί, είδε το ποτήρι μισογεμάτο, ξανακάθισε. Μακριά μαρσάριζε ένας μηχανόβιος.

Ασφαλώς και δεν ήταν η πρώτη φορά. Αλλά ποια καταραμένη κερκόπορτα είχε ανοίξει και βρισκόταν απόψε ζωσμένος από παντού, πανικόβλητος στην πιο απόλυτη εσχάτια της ύπαρξης;

Μια παρέα, η τελευταία, δγίγχε με σαματά. Αναγνώρισε ανάμεσά τους κάποιο παλιό φλερτ. Τον είδε, έγγνεψε χαρούμενα το χέρι της, τον έδειξε σε κάποιον που σήκωσε τους ώμους βγαίνοντας. Κούνησε το κεφάλι, έτσι, για να δείξει πως τη γνώρισε.

«Τι πληκτικός τύπος, απορώ τι της έβρισκα».

Και το ξέχασε, κάτι το κονιάκ, κάτι που είχαν περάσει κάμποσα Χριστούγεννα, γύρω στα δέκα. Το ξέχασε γιατί επέμενε να πάψει να θυμάται πως πλησίαζε τα σαράντα πέντε κι ακόμα αναζητούσε μια δικαίωση, μια αιτία να εξηγήσει το λόγο που μοιραζόταν το χώρο και το χρόνο των ζωντανών.

Το μπαρ ξαφνικά ερήμωσε. Ο γέρος σηκώθηκε στην άλλη άκρη του πάγκου σφυρίζοντας φάλτσα ένα απίθανο παλιό κομμάτι. Τον έκοβε πού και πού με την άκρη του ματιού, ήταν φανερό πως ανυπομονούσε. 'Αθελά του βάλθηκε να σφυρίζει κι ο ίδιος το σκοπό. Ντράπηκε, σταμάτησε απότομα.

«Αν δεχτείς την ήττα χάθηκες» άκουσε σφυριχτά μες στ' αυτί «στροβιλίζεσαι μες στη ρουφήχτρα, όλο και πιο κάτω, πιο βαθιά, μέχρι τον πάτο της, την εκμηδένιστη».

Ο μονομάχος σιγά σιγά ξεθηκάρωνε.

Μια σειρήνα ούρλιαζε πιο κει. Έπρεπε να καλέσει προσκλητήριο, να μετρήσει τις δυνάμεις του, να ανασυνταχθεί. Και τούτη ήταν η πρώτη φορά, δεν ήξερε και γύρευε απεγνωσμένα ενισχύσεις.

Κατέβηκε από το σκαμπώ, στεριώθηκε στα πόδια του, άδειασε μονορούφι το ποτήρι. Ο γέρος σταμάτησε το σκούπισμα. Άφησε ένα χαρτονομίσμα και βγίγχε γρήγορα χωρίς να περιμένει ρέστα. Ο μπάρμπαπ τον ακολουθούσε, άκουσε πίσω του το κλειδί να γυρίζει.

Έκανε παγωνιά. Έβαλε τα χέρια στις τσέπες και σφρήθηκε με βουλιμιά το νυχτερινό αέρα. Το κρύο τον έκανε να ριγίσει. Όπως τότε στα πρώτα ερωτικά νυχτέρια. Σήκωσε το γιακά κι έστρεψε στη γωνία για τη λεωφόρο. Τα φανάρια αναδόσθησαν κίτρινα. Στην αρχή σιγά, ύστερα δυνάμωσε το δήμα.

«Πάλι εκεί;» άκουσε ξανά «Θα πας πάλι εκεί φίλε;».

Έσφιξε τα δόντια.

«Θα γυρίσεις ΕΚΕΙ;».

Κοίταζε ψηλά.

«'Όπου να 'ναι θ' αρχίσει να βρέχει» σκέφτηκε.

Κοίταξε δεξιά αριστερά από συνήθεια. Μάταιο, δεν κυκλοφορούσαν αυτοκίνητα, πέρασε απέναντι.

«Διάβολε, καταντάς αξιολύπητος... ένας γέρος που τριγυρνάει στα στέκια της νιότης» μίλησε.

Έβγαλε το πακέτο, άδειο. Το πέταξε στη βάση ενός δέντρου.

«... ένας φονιάς που τριγυρνάει στον τόπου του σκοτωμού».

Είχε ιδρώσει, σκούπισε το μέτωπο με την ανάποδη της παλάμης. Ανηφόρισε τα γνώριμα στενά, η καρδιά του

χτύπαγε απ' την κούραση, οι γνωστές ταχυκαρδίες, σχεδόν έτρεχε, η πλατειούλα τον καλωσόριζε σιωπηλά, αν / δεν είχε τα χέρια στις τσέπες θα έγνεφε, προσπέρασε, ένα, δύο, τρία, σταμάτησε. Ήταν το τέταρτο σπίτι μετά το φαστφουντάδικο, κάποιον είχαν σπάσει τη λάμπα του Δήμου. Δεν πειράζει, δεν την είχε ανάγκη.

Οι τοίχοι, διάφανοι, περίμεναν.

«Μα τι ζητάς εδώ, τι περιμένεις να βρεις σε τούτο το χάλασμα; Φύγε μακριά, μην ξαναγυρίσεις, ίσκιος είναι, τίποτ' άλλο».

Τίναζε το μπράτσο σαν να 'θελε ν' απαλλαγεί από σφιγτό κράτημα.

Ήταν πάντα οι ίδιοι τοίχοι, τα παράθυρα, ο αυλόγυρος, η εξώπορτα με τη σπασμένη μπετογύα και το κρεμασμένο μάνταλο, το σίδερο για τις λάσπες των παπουτσιών, ήταν η μισογκρεμισμένη καμινάδα, ο κήπος πνιγμένος στ' αγριόχορτα και τ' αγκάθια, ο φοίνικας και τ' ακροκέραμα, τα ψηλά επτανήσια παντζούρια. Οι δυο αροκαρίες δεν υπήρχαν εδώ και χρόνια, «υπήρχαν στα Ιουλιανά και στο πραξικόπημα υπήρχαν», μα, δε θυμόταν ποτέ χάθηκαν.

Έπαιρνε τις εικόνες στα χέρια, τις μάλαζε, τις ζωντάνευε, γινόταν ο πρίγκιπας που 'δινε ζωή στον πεθαμένο κόσμο, η πνοή που ανάσταINE την πετρωμένη εικόνα. Έσπρωξε, μπήκε. Πλήθος φίλοι συνωστίζονταν στο πλευρό του, δεν πάλευε μόνος, ψήλωνε συνέχεια, ο Δαυίδ της τσιμεντούπολης γινόταν γίγαντας, άπλωνε τα χέρια κι αγκάλιαζε τις τέσσερις γωνίες του σπιτιού, φρόνιζε από αγάπη για τις σκιές που δεν έβλεπε μα τις οσμίζονταν σαν κωνηρόσκυλο, ακινητούσε, αφουγκραζόταν τους μυστικούς ήχους των πραγμάτων, σφάδαζε πιασμένοι στον κρυφό ιστό που ύφαιναν οι ίδιες του οι μνήμες.

Βρέθηκε στο δωμάτιο που πρωτόδε το φως. Το ξύλινο πάτωμα έτριζε. Δέχτηκε το καλωσόρισμα αγκαλιάζοντας. Εδώ ήταν το κρεβάτι του, εδώ το γραφείο, εκεί το κάδρο με την Γκουένρικα, εδώ το φωτιστικό με τα μπρούτζινα κληματόφυλλα. Απομεινάρι, ένα παμπάλαιο ραδιόφωνο διαλυμένο μες στη σκόνη και τις αράχνες, ο Πρίσλει, ο Πατ Μπου, ο Σεγκόδια. Και μια βουή που γινόταν όλο και δυνατότερη, ερχόταν απ' τα έγκατα της γης, σκέπαζε τα πάντα, θεόρατα κύματα έσκαγαν με πάταγο, η άβυσσος έχασκε κάτω από τα πόδια του, έσφιγγε τα μηνίγγια του που τα 'νιωθε να εκρύνονται, μούσκεμα στον ιδρώτα έπεσε στα γόνατα, ύστερα μπρούμυτα στο δρόμικο πάτωμα, κόλλησε το στόμα στις χαραμάδες.

«Φτάνει», ούρλιαζε.

Βγήκε σέρνοντας το βήμα. Κάθισε στο απέναντι πεζοδρόμιο, στο ρείθρο. Ένιωθε επιτακτική την ανάγκη του καπνού. Έσφιξε τις γροθιές.

«Κοίταξέ το», άκουσε να του λέει χαιρέκακα, «δες το όσο δεν το γκρεμίζουν, δε θα 'ναι για πολύ ακόμα, δες το κακομοίρη, εδώ θάφτηκαν κάποτε τα μεγάλα όνειρα και τα σπουδαία σχέδια, εδώ που γεννήθηκαν, μην ξαναγυρνάς. Εγώ... εγώ σ' αγαπώ, παλιόφιλε... πιο πολύ απ' αυτά τα φαντάσματα, ακολούθα με... σ' έχω ανάγκη, φίλε, τι θα γίνω χωρίς εσένα;».

Τέντωσε το πρόσωπο ηδονικά, δέχτηκε τις πρώτες σταγόνες. Χουχούλιζε τα χέρια, σηκώθηκε και πήρε να κατηγορείται αργά προς την πλατεία.

«Πάνε τόσα χρόνια, μη βασανίζεις άλλο τον εαυτό σου. Έδωσες τη μάχη σου, τι σημασία αν δεν την κέρδισες; Θυμίσου τον γκουρού σου: πολέμα, μη ρωτάς αν θα νικήσεις, μη γίνεσαι εμποράκος».

«Τρίχες», σκέφτηκε τόσο δυνατά που γύρισε ασυναίσθηστα μπας και τον άκουσε κανένας «... δεν είμαι μαθητής κανενός γκουρού, δεν αγαπώ κανέναν, ούτε και σένα, παλιόφιλε, εσένα σε συνήθισα, αυτό είν' όλο, χτυπήθηκα κι εγώ απ' την πανώλη: συναισθηματική ανικανότητα. Χα, τι με κοιτάς σαστισμένος, ναι, αυτό είναι, αυτό ακριβώς: τι φοβάσαι, τι τρέμεις, εσύ δεν έλεγες για μάχες; Να η δικιά μου η μάχη: η επιβίωση, η αυτοσυντήρηση, η επικράτηση. Πόσο ήθελε να ξεφύγει απ' αυτή τη φωνή που ερχόταν και ξαναρχόταν επιμονή!»

«Μην παίζεις σ' εμένα τον σκληρό, σε ξέρω καλά για να με γελάσεις. Μπορώ, τ' ακούς; Μπορώ να δώ πίσω από τούτα τα λόγια, βλέπω τα τραύματα και την αγωνία, βλέπω τη φωτιά κάτω από τη στάχτη. Σ' εξορκίζω, μην ξαναγυρνάς, ακολούθα με πριν είναι αργά, παλιόφιλε, ας καθαλήσουμε πάλι το δυνατό άλογο, ας στολίσουμε το δέντρο, ας μη γυρίσουμε στο πουθενά, σ' αγαπώ, δεν θέλω να σε χάσω... σε χρειάζομαι ακόμα...».

Δεν υπήρχε τώρα καμιά βουή: μόνο οι σκόρπιοι ήχοι της νύχτας, οι γνώριμοι τριγμοί της, τα όνειρα που ταραχούν τον ύπνο των ανθρώπων. Μια γρίλια κατέβηκε απότομα.

Σαν εκκρεμές, είχε φτάσει στο κρίσιμο σημείο που ο δίσκος ακινητεί, ο χρόνος αγγίζει το απόλυτο μηδέν, ένα απειροστό ώπου να ξαναρχίσει την κάθοδο.

Το ανάστημά του χαμήλωνε σε κάθε βήμα, γινόταν πάλι ένας από το πλήθος των νάνων. Ένα ξυπνητήρι τίναζε επάνω κάποιον φουκαρά. Οι πύλες έμνησχαν ορβάνοιχτες, τα στίφη ξεχύνονταν, λεηλατούσαν ανεμπόδια: κι εκείνος, ο ίδιος πάντα, τα θωρούσε αμέτοχος, απόμακρος στα όρια του είναι. Ήξερε.

Κι ο «άλλος» είχε γίνει καπνός.

Η νεροποντή σταμάτησε γρήγορα. Ψιχάλιζε. Του άρεσε ν' ακούει το θήμα του στον έρημο δρόμο, κι έτσι όπως γυάλιζαν τα φώτα στη βρεγμένη ασφάλτο αναρωτιόταν αν ήταν η βροχή ή τα δάκρυα που παραμόρφωναν το πρόσωπο της πόλης που αγάπησε...

Βασίλης Σαραντόπουλος

Δεύτερη και τελευταία συνέχεια

Η Νανά γυρίζει 378 χιλιόμετρα και 10 χρόνια πίσω για να θρει τον Ρόμπερ. Κάποιος απουσιάζει αδικαιολογήτως από το Συνέδριο της Τάδε Ομοσπονδίας και καθυβρίζεται από τον πρόεδρό της, την ώρα που κάποιος περπατά (αμέριμνος;) στο κέντρο της Αθήνας. Νωρίτερα κάποιος είχε παραδώσει φυσική στους πρωτοετείς· είχε μιλήσει για τα «κλειστά συστήματα». Βρισκόμαστε στο σημείο που μαθαίνουμε ότι ο απών και αναζητούμενος και καθυβριζόμενος και ομιλητής και περιπατητής είναι το ίδιο πρόσωπο: ο Ρόμπερ...

Ρέκδιεμ για έναν αγωνιστή

Σ ΑΒΒΑΤΟ, δύο η ώρα, παιδούλα - μέρα, λιόλουστη.
Το αυτοκίνητο του Ρόμπερ ανέβαινε αργά το στενό, δασικό δρόμο του Υμηττού πάνω από την Καισαριανή.

Είχε πάρει από μόνο του σχεδόν αυτό το δρόμο, οδηγημένο από παλιά-παλιά συνήθεια. Δεξιά τ' άσπρα βράχια, όλο νεύρα, με τ' αγκάθια και τ' αγριολούλουδα. Τα θυμάρια ευωδιούσαν κι από τα κλαδιά έρχονταν τιτιβίσματα, ενώ πίσω, ξέμακρος, στο βάθος έσθυνε ο αναβρασμός της πόλης. Μέσα στ' αυτοκίνητο η Νανά και ο Ρόμπερ γελούν, κοιτάζονται και γελούν ασταμάτητα.

Οι κοπανατζήδες! Όταν ήταν φοιτητές έκαναν συχνά κοπάνα εκεί πάνω. Συναντιώνταν στα πεταχτά στο καφενείο απέναντι απ' το Πανεπιστήμιο, με τα βιβλία αγκαλιά, έτσι για μια κουθέντα και αν το βοηθούσε ο καιρός και η διάθεση - συνήθως βοηθούσαν και τα δύο - ε τότε, ο ένας τους, κάποια στιγμή το πέταγε: «Τι λες πάμε για το βουνό;», έτσι λέγανε τον Υμηττό πάνω από την Καισαριανή «το βουνό, το βουνό τους».

Μπορεί να ρώταγε πιο συνθηματικά:

«Ψιτ, την κάνουμε;», κλείνοντας φευγαλαία και το μάτι, οπότε ο άλλος δαγκωνότανε ανήσυχος.

«Μα τι λές; Σήμερα α-πο-κλεί-ε-ται, πρέπει να πάω οπωσδήποτε». Απ' ό,τι ξέρω σπάνια πήγαινε. Νάναι καλά και οι φωτοτυπίες. Και το αυτοκινητάκι, το ίδιο πάντα αυτοκινητάκι, έπαιρνε ολόχαρο το γνωστό του δρόμο, αφού πρώτα έκανε την απαραίτητη στάση σε κάποιο μπακάλικο, που κατά προτίμηση γειτόνευε με φούρνο, (μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια), για τις απαραίτητες προμήθειες. Μετά

ανέβαιναν ψηλά-ψηλά, διάλεγαν μια άπλα και γιόρταζαν τις ώρες ως το ηλιοβασίλεμα. Οι κοπαναν τζήδες!

Εφτασαν σε πλάτωμα και άνοιξαν διάπλατα τις πόρτες.

Δεν κατέθηκε κανείς. Μετά τον πρώτο ενθουσιασμό αισθάνονταν να μουδιάζουν. Το βάρος τη συνάντησης τους πλάκωνε κι έμεναν ακίνητοι, κλεισμένοι στον εαυτό τους.

«– Μια χαρά είσαι Νανά.

– Ναι; Φχαριστώ, κι εσύ Ρόμπερ είσαι μια χαρά.

– Μπα γέρασα... Χθες βράδυ, γυρνώντας σπίτι, έπεσα πάνω σ' έναν καθρέφτη. Ξαφνικά τρόμαξα είδα κάποιον μες στο σκοτάδι να με κοιτάει, τρόμαξα, δε γνώρισα το πρόσωπό μου, πώς έχω γίνει έτσι!»

Ένοιωσε την απαισιοδοξία του σαν απειλή και δοκίμασε ν' αλλάξει κουβέντα:

«– Αλήθεια γιατί σε φωνάζαμε Ρόμπερ αφού τ' όνομά σου είναι...

– Γιατί Ρόμπερ σημαίνει κλέφτης».

Τον είχε πρωτοδεί το '71, μέσα στην τρομοκρατία της στρατιωτικής δικτατορίας. Ο Ρόμπερ ήταν τότε διαφορετικός.

Είχε μακρυνά μαλλιά και γένεια. Φορούσε στρατιωτικό αμπέχωνο και jeans. Οι πιο πολλοί φοιτητές, την εποχή εκείνη, έτσι ντύνονταν.

Ήταν ένα είδος στολής.

«Τον πρωτόδα στη συνέλευση της Σχολής, μιλούσε ωραία...

Τι έλεγε; Δε θυμάμαι ακριβώς. Με τρόμαξε. Ξέφευγε πάντα από τα καθαρώς φοιτητικά αιτήματα και πολιτικοποιούσε τις συζητήσεις. Ήταν απόλυτος. Εγώ ήμουν πρωτοετής.

Ήμουν τελειώς ανυποψίαστη. Βρέθηκα ξαφνικά σ' έναν άλλο κόσμο, σχεδόν εξωτικό».

...Ήταν η σκληρή εποχή του απόλυτου ιδεολογικού σκοταδισμού. Η χούντα, φιλύποπτη, έβλεπε παντού αντιπάλους. Ποινικοποιούσε κάθε είδους εκδήλωση. Είχε φακελλώσει ανθρώπους, λέξεις, εκφράσεις, τραγούδια, ρούχα, καφενεία...

«Το “γειά-χαρά” θεωρείτο κομμουνιστικό. Περιττό να σας πω ότι, μας άρεσε - δε μας άρεσε, όλοι οι φοιτητές με το γεια-χαρά χαιρετιόμαστε. Το ίδιο και η λέξη «ξαστεριά» ήταν ύποπτη.

Για ένα σχεδόν χρόνο, τον έβλεπα μόνο στη Σχολή και στα φοιτητικά στέκια. Ήταν πάντα σκυθρωπός. Για πρώτη φορά μιλήσαμε το Σεπτέμβρη του '72 σ' έναν Τοπικό Σύλλογο».

...Οι Τοπικοί Σύλλογοι ήταν το μόνο μαζικό όργανο που ελεγχόταν από το φοιτητικό κίνημα. Είχαν σιγά-σιγά μετεξελιχθεί σε κέντρα πολιτικών ζυμώσεων. Οργάνωναν ομιλίες, συζητήσεις, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Επικρατούσε γενικά ένας έντονος αντικαθεστωτικός χαρακτήρας που απλωνόταν από την απλή αντιπολίτευση μέχρι την ανοιχτή ρήξη...

«Ήταν μια ποιητική βραδυά προς τιμή ενός μεγάλου δημιουργού. Απ' έξω είχε μαζευτεί φοβερό χαφιεδομάνι. Απειλές, σπρωξιές, φωτογραφίες. Ήταν κι ένας ασφαλίτης του Σπουδαστικού, φοβερός και τρομερός, νέο παιδί ήταν και μια συμπαθητική φάτσα! Τον έτρεμαν όλοι.

Ήταν φυσιογνωμιστής, όπου σ' έβλεπε δε σε ξέχναγε!

Η βραδυά ήταν συγκινητική, έτσι όταν άκουσα το Ρόμπερ να κάνει ένα ειρωνικό σχόλιο για το κυπαρισσί λαμέ κουστουμί του ποιητή και για το λουστρινάκι, τόσο ενοχλήθηκα που δεν άντεξα και του το παρατήρησα. Ήταν η πρώτη φορά που μιλήσαμε.

Αρχίσαμε μια μεγάλη συζήτηση που συνεχίστηκε σ' ένα μπαράκι στην Πλάκα. Θυμάμαι ότι ο Ρόμπερ αγαπούσε βαθιά τον ποιητή. Και παρ' όλ' αυτά... Ήταν πάντα του έτσι απόλυτος!

Από τότε αρχίσαμε να βγαίνουμε... Στον έρωτα ήταν πολύ τρυφερός αλλά κάπως άπειρος. Προσπαθούσε να το κρύβει.

Περάσαμε πολύ ωραίες στιγμές. Το καλοκαίρι του '72 κάναμε για πρώτη φορά διακοπές μαζί».

...Στο μεταξύ το καθεστώς σκλήρυνε τη στάση του.

Οι υπεσχημένες, για το φθινόπωρο του '72, φοιτητικές εκλογές μεταβλήθηκαν σε φάρσα. Οι φοιτητικές συνελεύσεις έγιναν μέσα σε κλίμα πίεσης και τρομοκρατίας. Εσατζήδες με πολιτικά είχαν αναμιχθεί με τους φοιτητές. Ακολούθησε εκτεταμένη νοθεία.

Στις καταγγελίες των φοιτητών, η αστυνομία απάντησε με συλλήψεις και βασανισμούς...

«Στις ψευτοεκλογές του '72 ο Ρόμπερ εξελέγη πρόεδρος της συνέλευσης. Επειδή διαπιστώθηκε δημοκρατική πλειοψηφία, ο εποπτεύων καθηγητής, μετά από εντολή της ασφάλειας, διέκοψε τη συνέλευση. Μετά μια βδομάδα, τη μέρα της επαναληπτικής συνέλευσης, ο Ρόμπερ συνελήφθη βγαίνοντας απ' το σπίτι του.

Γύρισε μελανιασμένος και χαρούμενος: –Αφού χτυπούν και μας, μούπε, φαίνεται ότι μας φοβούνται. Αδυνατίζουν.

Από τότε τον τράβαγαν με του ψύλλου πήδημα στο τμήμα μέχρι που το Μάη τον συνέλαβαν και τον έστειλαν σε αυστηρή απομόνωση στο ΕΑΤ/ΕΣΑ. Ήταν μετά τη δεύτερη κατάληψη της Νομικής».

...Μετά το φιάσκο των εκλογών, οι φοιτητές άρχισαν νέα μορφή αγώνα. Ζητούσαν τώρα την κατάργηση της δικτατορίας, την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος σαν μόνη προϋπόθεση για την επίλυση, συν τοις άλλοις, και των φοιτητικών προβλημάτων. Είχε επικρατήσει η «σκληρή» γραμμή.

Αρχίζουν ταραχές, αποχή των φοιτητών απ' τα μαθήματα, οδομαχίες στο κέντρο της Αθήνας, κλείσιμο Σχολών.

Στις 12 Φεβρουαρίου ψηφίστηκε το 1347 ΝΔ που ανέστειλε, για τους φοιτητές που έκαναν αποχή, το προνόμιο της αναβολής της στράτευσής τους. Οι διαδηλώσεις πυκνώνουν και καταλήγουν σε αιματηρές συγκρούσεις. Ακολουθούν καταλήψεις Σχολών.

Πρώτα του Πολυτεχνείου, μετά της Νομικής. Στις 20 Μαρτίου του 1973, 1500 φοιτητές κατέλαβαν για δεύτερη φορά τη Νομική Σχολή. Η Πρυτανεία απαίτησε τελεσιγραφικά την εκκένωσή της. Όταν η προθεσμία έληξε, στις 5 το απόγευμα, οι αστυνομικές δυνάμεις, που είχε καλέσει ο κοσμήτωρ, εισέβαλαν στη Σχολή, απώθησαν τους φοιτητές στους πάνω ορόφους και στην ταράτσα και άρχισαν να χτυπούν αλύπητα...

Στο ΕΑΤ/ΕΣΑ έμεινε ο Ρόμπερ μέχρι την αμνηστεία του Αυγούστου. Ακολούθησαν βροχή τα γεγονότα: Δημοψήφισμα, ορκομωσία Μαρκεζίνη, μνημόσυνο Παπανδρέου, Πολυτεχνείο, το πραξικόπημα του Νοέμβρη. Ο Ρόμπερ βγήκε στην παρανομία.

Κρυβόταν επί οχτώ μήνες. Η Νανά τον ξαναείδε στο μεγάλο πανηγύρι της μεταπολίτευσης. Κι εκεί, μέσα στο γενικό ενθουσιασμό, αυτός γύρισε απαθής και της είπε:

«Δε γίνεται τίποτε, Νανά, ειλικρινά δε γίνεται τίποτε».

Θύμωσε, τον κατηγορήσε για πεσσιμισμό και τον καταδίκασε.

Μετά ήρθαν οι πολιτικάντηδες και δικαιώθηκε ο Ρόμπερ, ο κλέφτης. Αποσύρθηκε απογοητευμένος. Αυτήν τον έσπρωχνε να διαβάσει, να πάρει πτυχίο. Δεν ήθελε. Τον πίεσε.

Τον έπεισε. Αρχίζουν να ζουν σαν κανονικοί φοιτητές.

Ήταν ήσυχη και ευτυχισμένη περίοδος...

Αποφοίτησαν το '76.

Και μετά;

Μετά Νανά έφυγε, σε ρούφηξε η Πρέβεζα.

Οι ερωτήσεις βρίσκουν τις απαντήσεις (και τανάπαλιν)

Γύρω απ' το μικρό αυτοκίνητο, η φύση γέλαγε μες στο καταχείμωνο.

Είχε θρέξει και το υγρό χρώμα ευωδιούσε κάτω από τις ζεστές αχτίνες.

Περιπατητές βολτάριζαν ξεκούμπωτοι. Υπήρχε μια ηρεμία απλωμένη στην πλάση ποιρυτίδιαζε μόνο πάνω στα σφιγμένα πρόσωπα της Νανάς και του Ρόμπερ. Κάποια στιγμή τη σιωπή διέκοψε ένας ψίθυρος σαν απόηχος μακρινής καταγίδας:

«- Γιατί Ρόμπερ χωρίσαμε;

Γιατί δε συνεχίσαμε, αφού αγαπιόμαστε τόσο; Αφού ταιριάζαμε τόσο;

Θυμήσου τι όμορφες μέρες περάσαμε! Θυμήσου και τις άλλες, τις δύσκολες. Άλλοτε χαρές, άλλοτε λύπες. Κι ήταν τόσα τα πράγματα που πρωταρχίσαμε μαζί! Τότε είμαστε μικροί και άπειροι...

Πόσο δύσκολα χρόνια. Όμως αντέξαμε.

Χωρίσαμε στην ηρεμία. Σαν πλοίο που βουλιάζει στο λιμάνι.

Πόσο σ' αγαπούσα! Δε ζούσα μέρα μακριά σου.

Δε ζούσα παρά για σένα! Όλο σένα σκεφτόμουν.

Προσπαθούσα να μαντέψω τη γνώμη σου, τι θάκανες εσύ, πώς θ' αντιδρούσες. Τα κουεντιάσαμε πριν πάρω μιαν απόφαση.

Μες στο μυαλό μου. Περπατούσα στο δρόμο και κουβεντιάζαμε σούλεγα - μούλεγες. Μς στο μυαλό μου. Ήθελα να 'μαι κάτι.

Πιο πολύ για σένα... δεν ξέρω... Πάντως και για σένα.

Πόσο σ' αγαπούσα! Γιατί δε συνεχίσαμε μαζί; Αγαπιόμαστε πολύ, δεν είναι έτσι; Θα βτιάχαμε ένα σπιτικό.

Είχαμε τις δουλειές μας, τα ενδιαφέροντά μας, τους φίλους μας.

Είχαμε όλες τις προϋποθέσεις. Ήθελα να σε κρατήσω για πάντα, κοντά μου, μέσα μου. Ήθελα ένα παιδί από σένα, που να σου μοιάζει. Όμως εσύ πάντα έφευγες. Μια ζωή σε θυμάμαι να φεύγεις. Γιατί Ρόμπερ; Τι σου έλειπε;

Γιατί αυτή η αγωνία; Μπορείς τώρα, μετά τόσα χρόνια, να μου πεις τι γύρευες, τι ζητάγες, τελικά μπορείς να μου πεις τι βρήκες;

Έμεινα μόνη με τόσες αναμνήσεις να με νυχιάζουν. Έψαχνα τα πράγματα που σημάδεψε το πέρασμά σου. Τα ψηλαφούσα.

Τις φωτογραφίες μας, τα δώρα σου, ξεφύλλιζα τα βιβλία μας. Ωραία, χρησιμοποιημένα βιβλία με τις σημειώσεις και τους λεκκέδες του καφέ απ' τα μουστάκια σου. Ζωντανά βιβλία, πραγματικά ημερολόγια. Είν' ένα, ακόμα γεμάτο με άμμο από τη Νάξο. Ήθελες να διαβάζουμε τα ίδια βιβλία για να τα συζητάμε. Τόσες αναμνήσεις. Τόσα όνειρα κουρελιασμένα.

Δε θα σε ξεχάσω ποτέ Ρόμπερ, γιατί ζυμώθηκα μαζί σου, μήτρες οριστικά μέσα μου και με στοίχειωσες...

Ζω τώρα με τα μάτια στο χτες. Οι ώρες λες και σταμάτησαν. Περιμένω. Λες και κάπου βρίσκομαι και περιμένω.

Ακόμη λίγο... κι άλλο λίγο. Έτσι είν' η ζωή μου.

Στο κενό. Μια κίνηση μισοτελειωμένη!...

- Άκουσε, Νανά, μια και καλή.

Η ζωή είναι περισσότερο ταξίδι και λιγότερο διαμονή.

Ποιος ο λόγος νάρθεις να με βρεις, αφού κάποτε χωρίσαμε;

Ήταν πάνω από μας. Αδιάφορο για ποιους λόγους, γύρισαν έτσι τα γρανάζια και χωρίσαμε. Είμαστε σκλάβοι μιας τελολογίας που την αγνοούμε. Αν η γνώση μας για μας τους ίδιους, για τον άνθρωπο, ήταν επαρκής, θα ήξερα να σου πω, θα ήξερες κι εσύ το γιατί. Τώρα ένα ξέρω μόνο, ότι δε χωρίσαμε έτσι από λάθος, αλλά γιατί έτσι έπρεπε να γίνει. Εκατό φορές να ξαναδοκιμάζαμε, εκατό φορές θα χωρίζαμε. Είναι η μία φορά, αυτή η πρώτη και μόνη πραγματική, που έχουμε χωρίσει, που καταδικάζει κάθε μας επόμενη προσπάθεια. Δεν ανακαλείται, Νανά, ούτε ακυρώνεται.

Στη φύση τίποτα δε γίνεται τυχαία και σωστό είναι μόνο αυτό που έχει ήδη γίνει».

Σταμάτησε κι έκανε ν' ανάψει τσιγάρο.

Ήθελε να πει κι άλλα. Τον τυραννούσε και η έγνοια του προέδρου. Τον εκνεύριζε. Ήθελε να της πει ότι, στο κάτω-κάτω, εκείνη έφυγε. Σηκώθηκε ξαφνικά, χωρίς κουβέντα κι έφυγε.

Χωρίς καμιά εξήγηση, έστω ένα γράμμα. Για χρόνια μάθαινε νέα της από τρίτους. Τι του φορτώνανε τώρα;

Θάλεγε κι άλλα, αλλά δεν πρόλαβε.

Δεν πρόλαβε γιατί στο μεταξύ τρομερά πράγματα συνέβαιναν εμπρός του. Στον αλαβάστρινο λαιμό της Νανάς, το λεπτό, γαλάζιο νήμα της καρωτίδος αρτηρίας έγινε αυλάκι ολόκληρο, ενώ κάποιος λυγμός τάρασσε το στέρνο της.

Δε θα καθήσω εδώ να αναπαραστήσω λεπτομερώς την ακολουθία των συμπτωμάτων της υστερικής κρίσης που υπό το κράτος της βρισκόταν η Νανά, το άλγος και τις φάσεις των σπασμών, τους παροξυσμούς γέλωτος και κλαυθμών, όχι δεν είναι της ώρας. Να πω μόνο και χωρίς διάθεση να υποτιμήσω το γεγονός ότι υπέφερε, πως αυτή η κρίση, που ίσως χρόνια λάνθανε, είχε, και μάλιστα άμεσο, το δοκούμενο αποτέλεσμα.

Ο Ρόμπερ έκπληκτος στην αρχή, μετά πανικόβλητος, μπροστά στις αλγινές συνέπειες των λόγων του, νοιώθοντας κάθε διάθεση αντίστασης να καταρρέει μέσα του, μαλάκωσε, τύλιξε με το βραχίονά του τους ισχνούς ώμους της σπαρασσομένης γυναικός, (άπλωσε δηλαδή τη βατάλα του) και την τράβηξε στην αγκαλιά του.

«Μια απλή πράξη συμπόνιας», θα πεις αναγνώστη.

Απλή; Η συμπόνια απλή; Γιατί απλή; Επειδή δεν ωρύεται, δε φωνάζει; Επειδή αναπτύσσεται με ηπιότητα και γλύκα; Με τρυφεράδα; Δηλαδή ανεπαισθήτως;

Να μην την υποτιμούμε!

Η συμπόνια είναι ο κρυφός πυρήνας της αγάπης.

Είναι πανίσχυρη, επειδή είναι κρυφή.

Πάντα αυτός που αγαπούμε είναι ένας παρεξηγημένος άτυχος που υποφέρει!

Λοιπόν, ο Ρόμπερ έβαλε το χέρι του στα μαλλιά της.

Ως κι αυτά του μοιάζαν μαραμένα, χωρίς γυαλάδα.

Την χάιδεψε, την έστρεψε προς το μέρος του. Ήταν κάτωχρη, τα χείλη μελανιασμένα, τα μάτια βουρκωμένα χάνονταν μέσα σε μαύρους κύκλους. Γύρισε και τούρριξε ένα βλέμμα, μια βουθή, υγρή επίκληση. Τον πόνεσε. Στις λεπτές ρυτίδες της αναγνώρισε τις δικές του ρυτίδες που αυλάκωναν το πρόσωπό του, στην τρυφερή της έκφραση, τη δική του έκφραση αγάπης.

«Αχ Νανά!»

Την τράβηξε στην αγκαλιά του και την φίλησε.

– Έλα αγάπη μου, μην κλαις άλλο, έλα μωρέ... έλα, έλα!

Η Νανά σιγά-σιγά ηρεμούσε. –Κοίταξε έχω μια ιδέα.

‘Ανοιξε τα μάτια της. –Πάμε να φύγουμε απ’ αυτό το διαολότοπο. Βλέμμα απορίας. –Μας μένουν σαρανταοχτώ ώρες. Απορία κι απογοήτευση. –Γιατί δεν πάμε μια εκδρομή;

– Πάμε στο Πήλιο. –Στο Πήλιο, τρελλάθηκες Ρόμπερ;

– Και γιατί όχι στο Πήλιο; Τι έχει το Πήλιο;

Πήλιο: Όρος της Θεσσαλίας διήκον καθ’ όλον σχεδόν το μήκος της χερσονήσου της Μαγνησίας. Μα βουρκώνεις πάλι;

Εξ ανατολών μεν πίπτον αποτόμως προς το Αιγαίον· κοίταξέ με· είναι προς τη θάλασσα βραχώδες και αλίμενο, χειμαζόμενο από τας σφοδράς τρικυμίας του χειμῶνος· σκούπισε τα ματάκια σου! εκ δυσμών δε κατέρχεται δι’ ομαλωτέρων πρηνών προς τον Παγασητικόν· πάρε ένα χαρτομάντηλο· κατάρφυτο από του ύψους των χιλίων μέτρων μέχρι του αιγιαλού· γέλασέ μου, κούκλα μου, μόνο ένα μικρό χαμόγελο· αι φυσικαί του καλοναί το έχουν καταστήσει τόπο παραθερισμού πολυσύχναστο.

Θα μένουμε σ’ ἐν’ αρχοντόσπιτο που δεν τόχεις δει ούτε στον ύπνο σου. Είναι μαγευτικό το Πήλιο μωρό μου...

Μετά μία ώρα το κουρσάκι με τον πρώην συνδικαλιστή και τη νοικοκυρά απ’ την Πρέβεζα έβγαине στην Εθνική Οδό Αθήνα-Θεσσαλονίκη. Χωρίς θάρος και ενώ ο ήλιος έδυε πίσω από τις σκαλωσιές

ενός εργοστασίου, έπλεε το μικρό όχημα, με τους δυο επιβάτες του εξαγνισμένους και παίχαρους, έπλεε μέσα στην πορφύρα του ηλιοθασιλέματος, ενώ το συνόδευε, σε partition sonore, ο μικρόσυρτος, ηλεκτρικός ήχος κάποιας σύνθεσης των Led Zeppelin ή η φυσαρμόνικα ενός folk τριγουδιού, μίκραινε το μικρό όχημα και χανόταν στον ορίζοντα, ανάμεσα στις κατακόκκινες πινελιές γυρνώντας προκλητικά την πλάτη στους φραγμούς, τους καταναγκασμούς και τις υποχρεώσεις, γε όλα τα αρχαία πρέπει και σ' όλους τους υπευθύνους αυτών, δηλαδή σε μας τους ίδιους.

Τρεις ιστορίες που από μόνες τους δε σημαίνουν τίποτα

Θα αναρωτιέσαι, αναγνώστη, τι να είναι αυτή η Ναβά που μας έχει τόσο παιδέψει με τιστορίες της, τους ρομαντισμούς της, τις ψευδαισθήσεις της, τις αυταπάτες της, τις ελπίδες της, τις νσταλγίες της, τον αυθορμητισμό της, τις ουτοπίες της, την ανάγκη ν' αγαπηθεί, τη θυσία ν' αγαπαι, την αστείρευτη επιθυμία να ζήσει, να κυριαρχήσει στο μέλλον, να το κατοχυρώσει, να το εξασφαλίσει. Τι να είναι αυτή η Ναβά που ξεκινάει από το άκρο της γης, την Πρέβεζα, τη μοναχική κι καταραμένη, την Πρέβεζα τη στιγματισμένη, την αβυσσώδη και ερμητική. Ξεκινά, ή μάλλον απφρά, αφήνοντας πίσω τη θέση της κενή στη δημοσιούπαλληλική ιεραρχία, στην κοινωνική τάξη, στυ καρδιά ενός συζύγου, στη ματιά δυο παιδιών και έρχεται στο κέντρο του χάους, στη δαιδαλώδη και σφυκτική Αθήνα, σ' αυτό το ληστή, το Ρόμπερ που ούτε τ' όνομά του δε μάθαμε, που όλο μας εϋγει κι

όλο μπροστά μας βρίσκεται, που καλό απ' αυτόν ποτέ δε βγήκε, που ξαναρχίζει το ταξίδι εκεί που θάπρεπε να το τερματίζει, σ' αυτό το Ρόμπερ τον εσωστρεφή και ατμοσφαιρικό, σ' αυτόν ακριβώς που θάπρεπε ν' αποφύγει, να ξεχάσει, ν' αγνοήσει, να διαγράψει από το σύμπαν, σαν άνθρωπο και σαν έννοια, να τον φονεύσει και να τον ποδοπατήσει, να τον αποκηρύξει και να τον αφανίσει, αν ήθελε να επιζηήσει, γιατί είναι το αντίθετό της, είναι η άρνησή της, είναι η μη-Νανά ή κάτι που δισταχτικά το σκέφτηκα και χαμηλόφωνα το ομολογώ, τόσο θέβηλο είναι για μένα και για κείνον και για τη ζωή και για το θάνατο και για την επανάσταση.

Γιατί ο Ρόμπερ και η Νανά είναι...

Αλλά τέλος πάντων τι είναι η Νανά;

Θα στο εξηγήσω αμέσως, αναγνώστη.

Θα σου πω την ιστορία του ανθρώπου που για πολύ καιρό ετοιμαζόταν για ταξίδι. Αγόρασε τους χάρτες, αγόρασε τα βιβλία, μελέτησε τη διαδρομή, αγάπησε τους τόπους πριν καλά-καλά ξεκινήσει και όταν ο καιρός ήρθε, πήρε τις βαλίτσες του, τις άπλωσε πάνω στο κρεβάτι, τις γέμισε τακτικά, φόρεσε το πανωφόρι του, πήρε κλειδιά, πορτοφόλι, εισιτήριο και ξεκίνησε για το σταθμό.

Εκεί, μπροστά στο μεγάλο ρολόι, έμεινε ακίνητος, η ώρα κυλούσε, πέρασε το τραίνο, έφυγε χωρίς αυτόν, είδε τα φώτα του να χάνονται.

Από τότε έκανε πολλά ταξίδια με τραίνο, ένα όμως τούμινε στην καρδιά, ένα θυμάται με νοσταλγία και αναπολεί, ένα τον συγκινεί και τον τρομάζει, εκείνο το υπέροχο και μοναδικό και αλησμόνητο ταξίδι που δεν έκανε ποτέ.

Θα κατάλαβες τώρα τι είναι η Νανά, την ουσία της, αυτή τη δύναμη που κρύβει και την εξουσιάζει. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό όπως ούτε και συ, αλλά ούτε και γω είμαστε ένα μόνο πράγμα, αναγνώστη.

Όμως, μια κι η ώρα δεν περνά κι η μοναξιά θαράινει, θα σου πω μια ακόμη ιστορία.

Ο σταθμός είναι μεγάλος, υπόγειος, με πολλά πατώματα, κόσμος ανεβοκατεβαίνει από τις κυλιόμενες, άλλοι ψάχνουν για καρότσι, άλλοι για ταξί, άλλοι ψάχνουν για περιοδικό στο κιόσκι.

Ο πίνακας "arrivées-départs", κρακ-κρακ, ενημερώνεται ασταμάτητα. Με βήμα ελαφρινό, ο άνθρωπος μας διασχίζει ευθεία το σταθμό, μπαίνει στις αποβάθρες, στο χέρι του σφίγγει εισιτήριο express. Προορισμός fix. Αναχώρηση από τη γραμμή 11. Αποφασιστικά ανοίγει την πόρτα του κουπέ, βρίσκει τη θέση του, κάθεται αναπαυτικά. Προορισμός fix.

Ξεκινάμε. Περνάμε σπίτια, εργοστάσια, κάμπους, ποταμούς και πόλεις. Σαρτρ, τσουφ-τσουφ, Λε Μαν, τσουφ-τσουφ, Λαβάλ, τσουφ-τσουφ, μα για στάσου' τι όμορφη, γραφική πόλη που είναι αυτή! Τι απρόσμενα γοητευτική! Και τι επιβλητική κατεντράλ!

Είναι η πόλη Ωτρβί.

Πρέπει να κατεβώ, να θυσιάσω στην πόλη Ω ρβί και στην κατεντράλ της.

Γελάστηκες, άνθρωπε, δεν έχει για σένα διέξοδο ούτε σταθμό.

Προορισμός fix.

Θα κατάλαβες τώρα, αναγνώστη, τι είναι η Νανά.

Την τραγικότητά της και την καθημερινότητά της.

Την ευτέλεια και το μεγαλείο της.

Τι, αναρωτιέσαι από πού να βγαίνουν όλ' αυτά;

Τα θεωρείς ανυπόστατες αισθηματολογίες;

Με εκπλήσσεις και μ' εξαντλείς, αναγνώστη, πώς γίνεσαι τόσο κουφός; Έχεις, λοιπόν, χάσει οριστικά την ευαισθησία σου;

Έχεις πάψει ν' απορείς;

Πρόσεχε αναγνώστη τη μαγική εικόνα της ζωής:

Ποια είναι η αλήθεια; ποιο το ψέμα; πού η απάτη; Τι κρύβουν τα φαινόμενα;

Πρόσεξε τις εφημερίδες όταν, παραδείγματος χάριν, γράφουν με οκτάστημα:

- «– ΕΙΣΘΕ ΨΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΚΛΕΦΤΗΣ κ. ΠΡΟΕΔΡΕ.
ή
– ΝΥΧΤΑ ΤΡΟΜΟΥ. 40 ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΕΚΑΨΑΝ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.
ή
– ΟΛΑ ΘΑΧΟΥΝ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΑΠΡΙΛΗ.
ή
– ΓΥΜΝΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑΚΡΕΟΥΡΓΗΜΕΝΟ ΕΥΡΕΘΗ ΠΤΩΜΑ ΓΟΗΤΕΥΤΙΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.
ή
– ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΗΘΗΚΕ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΗΣ ΤΑΔΕ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ.
ή
– ΝΕΟ ΚΡΟΥΣΜΑ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑΣ.
ΕΞΑΦΑΝΙΣΘΕΙΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΗΣ ΜΙΣΘΑΡΝΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ».
Ας είναι...

Θα σου πω μια ακόμα ιστορία. Διαδραματίζεται στη Μύκονο, το νησί του πελεκάνου Πέτρου και της ηρωικής αλλά και θεσπεσίας Μαντούς Μαυρογένους. Εκεί όπου γλεντοκόπησαν και ηράσθησαν προσωπικότητες του καιρού μας και του καιρού τους, όπως ο ωραίος κ. Γκύντερ Ζακς, η ερεθώδης κ. Μαρία Καλογεροπούλου, κατά κόσμον Κάλας, ο οριεντάλ Ωνάσης, η υμενώδης Τζάκυ, ο περιπαθής Μωρίς, ο επονομαζόμενος Μπεζάρ, ο δεσποτικός Χέρμπερτ φον Κάραγιαν καθώς και ο Νουρέγιεφ, ο Βακχικός.

Εσύ, Μύκονος, ήσουν κάποτε, μια βασίλισσα μες στο Αιγαίο, και ακόμη περισσότερο, μες στη Μεσόγειο. Ήσουν μοναδική.

Αλλά ουδείς αγέραστος, πλην μόνον του πατρός της Δίκης και του Αιώνος, του πανδαμάτορος Χρόνου.

Σ' αυτό το νησί έφτασε μια μέρα ο άνθρωπός μας.

Δεν ξεκινούσε από παλάτια και πολυτελείς επαύλεις, δεν οδηγούσε το ιδιωτικό του τζετ, δεν κατέπλευσε με επιβλητική θαλαμηγό στο γραφικό λιμανάκι με τους μύλους.

Έφτασε θαλασσωμένος, τυλιγμένος σ' ένα sleeping bag, επιβάτης καταστρώματος στο πλοίο της γραμμής και κάνοντας χρήση μιας ολιγοήμερης κανονικής αδειάς. Στο πλευρό του όμως είχε εκείνη που θάταν η Μαίρη του, αν τον λέγανε Μιμικό, που θάταν η Ηρώ του, αν τον λέγανε Λέανδρο, που θα ήταν η Κριμχίλδη, αν τον έλεγαν Ζίγκφριντ. Γύρισαν το νησί, το θαύμασαν, το απόλαυσαν στις παραλίες, (ήσαν δεινοί κολυμβητές), στα μπαρ και στα καφενεία. Την τελευταία βραδυά πριν φύγουν. Αχ ποιος να τόξερε τότε ότι θα ήταν η τελευταία του έρωτά τους βραδυά! Θα σούχει τύχει και σένα, αναγνώστη, να θρηνήσεις, κάποτε, μια περαστική αγάπη. Μια φωτεινή, ασαφή και εφήμερη αγάπη, σαν πίνακα μπρεσιονιστή ζωγράφου, σαν ένα χρυσοπράσινο φύλλο φθινοπωρινό που κόβεται από το μίσχο, κάνει στον αέρα μια σπείρα αστράφτοντας το κεραμιδί, τη σέπια, το πορτοκαλί και πριν περάσουν στιγμές τρεις συμπληρώνει τον κύκλο του και χάνεται.

Η τελευταία λοιπόν του έρωτά τους βραδυά, τους βρήκε, σε κέφι τσακίρικο, να τρώνε και να πίνουν στην αυλή ενός ουζαδικού. Ανάμεσα στους μεζέδες, και έχει πολλούς η νησιώτικη κουζίνα, ήταν και σαλιγκάρια. Ο φίλος μας δεν είχε ξαναφάει. Πουφ, τ' αηδίαζε κάπως αυτά τα σκουληκάκια. Δεν ήθελε. Όμως εκείνη τούσπασε και τον τσίσε. Κι αυτός έτρωγε. Έτρωγε γιατί, κάθε που σήκωνε το κεφάλι του, έβλεπε από πάνω του ένα φωτεινό πρόσωπο και το βελούδινο βλέμμα μητρός κυπτούσης πάνω στην κούνια του μωρού.

Πέρασαν χρόνια και ζαμάνια και ο φίλος μας πάντα σκέφτεται τη Μύκονο.

Δεν την θυμάται όμως ούτε από την Παραπορτιανή, ούτε από τη Βενετία, ούτε από τον Πιερώ, ούτε από το ηλιοθασίλεμα του «Κάστρου», ούτε καν από τις collections του Μπίλυ Μπο ή του Γαλάτη.

Είναι ο μοναδικός άνθρωπος στον κόσμο που θυμάται τη Μύκονο από τα σαλιγκάρια της!

Τώρα, αναγνώστη, θα κατάλαβες σίγουρα τι θέλω να πω λέγοντας Νανά. Σε βλέπω, ωστόσο, συγ-καταβατικό.

Τι, δε σ' ενδιαφέρει πια καθόλου η Νανά και θέλεις να μάθεις τι είναι ο Ρόμπερ;

Μα στόχω κι όλας πει.

Λυπούμαι αναγνώστη.

Φινάλε

Τρίτη σούρουπο. Οι σκιές ανεβαίνουν στο λόφο του Λυκαθηττού, σιγά-σιγά σκεπάζουν την κορυφή του. Τα χρώματα όλο και σκουραίνουν, τα σχήματα χάνονται μέσα στο σκοτεινό όγκο του βουνού.

Ο Ρόμπερ άνοιξε διάπλατα το παράθυρο να μπει η υγρή νύχτα στο δωμάτιο. Για μια ακόμη φορά η ζωή είναι πίσω του.

Αιωρείται σε γλυκές αναμνήσεις. Νοσταλγεί. Νάταν να ξανάρχιζαν όλα!

Έξη η ώρα. Εξήμισυ. Νυχτώνει. Εφτά. Οχτώ.

Το τηλέφωνο χτυπά.

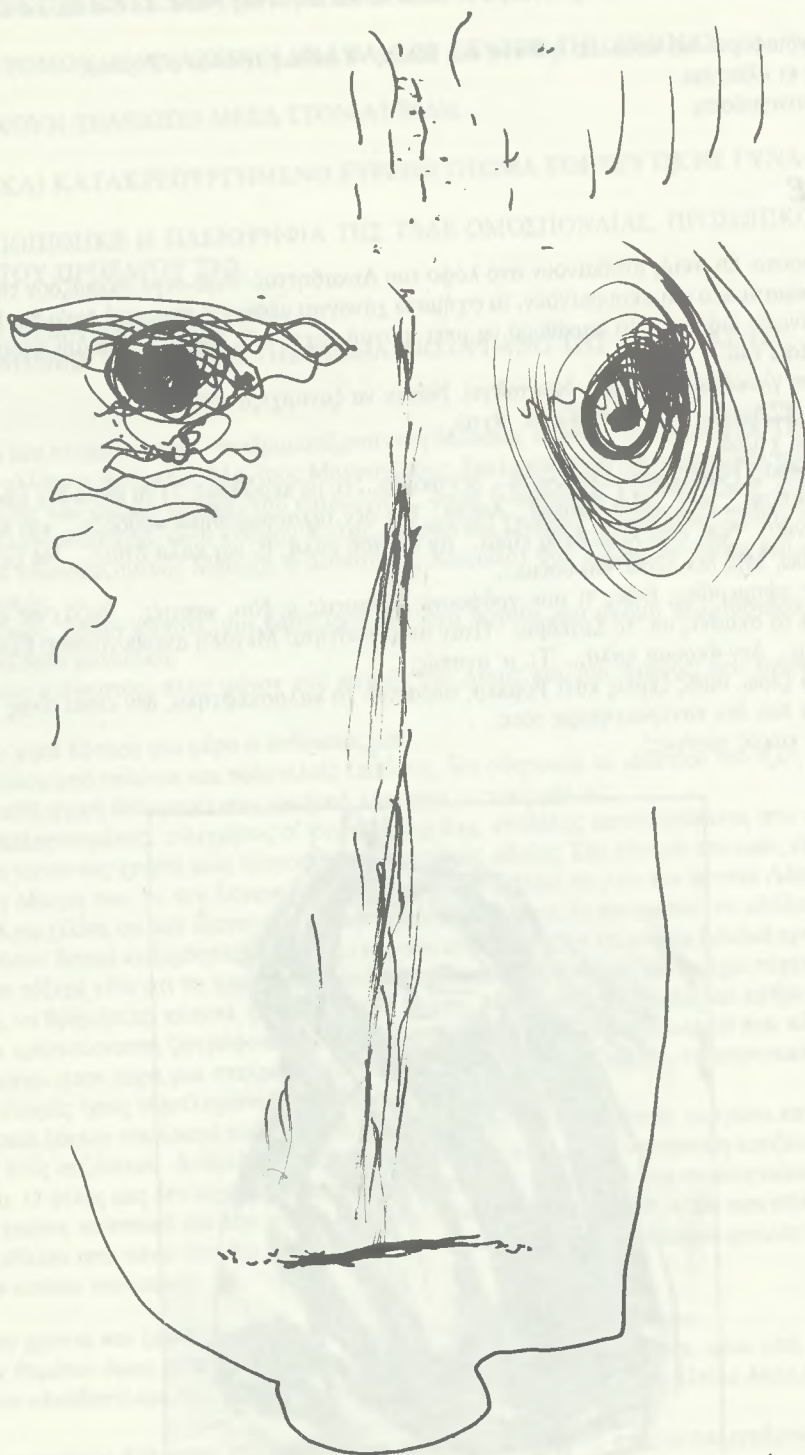
– Εμπρός-εμπρός, Ρόμπερ εσύ; Εδώ Νανά... δεν ακούω... τι; με περιμένες; Τι να κάνω δεν μπορούσα να σε πάω νωρίτερα... Ναι, καλά έφτασα. Άνετα... όχι δεν ταλαιπωρήθηκα καθόλου... και εδώ όλα εντάξει, ναι!... ναι!... Ναι, σου λέω, καλά είμαι... αν πέρασα καλά; Ε, ναι καλά ήτανε... Να ξανάρθω; πότε θα ξανάρθω; Μμ, δεν ξέρω. Θα δούμε...

Διάβασες τις εφημερίδες; Είδες τι σου γράφουνε;... Ψευτιές ε; Ναι, ψευτιές... Ρεζίλι σε κάνανε. Αλλά κι εσύ να το σκάσεις απ' το Συνέδριο. Ήταν ανευθυνότητα! Μεγάλη ανευθυνότητα. Είσαι επιπόλαιοις Ρόμπερ... Δεν άκουσα καλά;... Τι, μ' αγαπάς;...

Ναι, καλά το ξέρω, όμως ξέρεις κάτι Ρόμπερ; τώρα που το καλοσκέφτηκα, δεν είσαι όπως σε νόμιζα. Καλύτερα που δεν παντρευτήκαμε τότε...

Θα γινόνσουν κακός πατέρας!

11/11/11

«Κυρίες και κύριοι,
Αγαπητά μας παιδιά,
Καλησπέρα σας πέρα για πέρα! Απόψε θα παρουσιάσουμε την παράσταση: η αφεντομουτσουνάρα μου κι εγώ...
Θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε!... Αδάντι μαέστρο...».

Τα φώτα σιγά - σιγά σβήνουν κι απόψε. Η παράγκα προβάλλει στ' αριστερά του μπερντέ κακόμοιρη και σακατεμένη. Τα ποτιστήρια όπου να 'ναι θα κάνουν την εμφάνισή τους· τελικός τους προορισμός το κεφάλι του Χατζαντζάρη. Στα δεξιά το Σεράι επιβλητικό και μεγαλόπρεπο φιλοξενεί πασάδες και δεζντροπούλες. Στο ενδιαμέσο κενό ο χώρος του ξυπόλητου Καραγκιόζη.

Τα κολλητήρια θα πεινάνε και θα χορεύουν, η Καραγκιόζενα μάταια θα παρακαλάει ή θα καταριέται τον «ανεπρόκοπο» άντρα της, ο Μπαρμπαγιώργος θα παρέχει «προστασία», ο Σιορ Διονύσιος καντάδες, ο Σταύρακας τσαμπουκά και νταηλίκι τον κόλον. Η Σύρα, η Ύδρα, η Σαλονίκη με τους εδραίους της, η Κρήτη, τα Επτάνησα, η Αθήνα με τα γιασεμιά και τις ανλές της, θα συνωστίζονται στα παιδικά όνειρα, στ' απορημένα βλέμματα, στα σκονισμένα σοκκάκια, εκεί μπροστά στον μπερντέ των καφενείων και της πλατείας.

Κάποια μικρά, τα πιο λίγα, θα φοβούνται τις σφαλιάρες και τους ντενεκέδες που πέφτουν με πάταγο. Δυο-τρία θα κλαίνε στο έργο του «Μεγαλέξαντρου με το καταραμένο φίδι». (Βλέπεις, εκεί το θηρίο καταδροχθίζει τον ένα μετά τον άλλο τους φίλους του Καραγκιόζη). Στο τέλος δέδαια, η κάθαρση, η σωτηρία, το happy end. Ο «Καραγκιόζης» νικητής και τροπαιούχος: Στα πόδια του το τρόπαιο διαλυμένο. Ο Νιόνιος, ο Σταύρακας, ο Μπαρμπαγιώργος, ο Ομορφονιός και πάλι στο φως. Οι «από μηχανής θεοί» και οι περιστρεφόμενες σκηνές επί τω έργω.

Το φινάλε πλησιάζει· η αγωνία και ο πόνος χάνεται από τα παιδικά πρόσωπα. Η αγαλίαση κι η χαρά της δικαίωσης αποκαθίστανται. Το καλαματιανό επί ποδός στην κυριολεξία. Οι ασπίδες, τα σπαθιά, οι περικεφαλαίες σμίγουν με τα ημίψηλα, τις βελάδες, τα τσαρούχια, τα φέσια και... την ξυπολησιά του πρωταγωνιστή. Ακόμα και ο Χατζηαδάτης θα ορθώσει, έστω και λίγο, το ανάστημά του.

Ο Αριστοφάνης με τα φαλλικά του σύμβολα, οι σάτυροι, το καρναβάλι, η Comedia dell' arte, οι ευρωπαίοι γελωποιοί (παλιοί και νέοι), η ζωγραφική του Bosch, τα είδωλα των θεών, το γκροτέσκο της καθημερινής δημιουργίας, όποια κι αν είναι αυτή, παραχωρούν τη θέση τους στην άμεση ανάγκη για ζωή, για γέλιο, για επιβίωση.

«Θέλω να μου πεις εκείνο το παραμύθι με τη μάγισσα και του Χαλίφη το γιο, αλλά στο τέλος να μη σκοτώνεται κανένας» απαίτησε με έμφαση ένας πιτσιρικάς.

Στ' αλήθεια, απόψε δεν πρέπει κανένας να χαθεί· το καλαματιανό του μαέστρου ανοίγει το δρόμο. Γι' αύριο έχει ο θεός!...¹

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η μελέτη της ιστορίας του Καραγκιόζη φέρνει στο φως στοιχεία ιστορικοκοινωνικά, καλλιτεχνικά και πολιτισμικά, γιατί οι χοντροκομμένες φάρσες, το σπαρταριστό γέλιο και οι τέλειες – συχνά έργα τέχνης – φιγούρες έχουν μια πολύ βαθύτερη διάσταση. Στόχος μας λοιπόν εδώ είναι να παρουσιάσουμε απλά κάποια σκόρπια στοιχεία, που καταδειχνουν τη στενή σχέση θεάτρου Σκιών και Νεοελληνικής κοινωνίας, αλλά επίσης και τη μεγάλη αξία των κειμένων όπως και την τέχνη του Καραγκιοζοπαίχτη που χάνεται σιγά σιγά από τον τόπο μας.

Η τέχνη των Σκιών ήταν γνωστή από τον 10ο αι. στην Άπω Ασία. Αρχικά οι φιγούρες ήταν ακίνητες, με νύχια και ράμφος (συμβόλιζαν τις ψυχές των νεκρών), με τελειότερες εκείνες του Πεκίνου και του Σε-Τσουνά. Από την Κίνα το Θέατρο Σκιών διαδόθηκε στην Ινδοκίνα και τις Ινδίες. Η «Μαχαμπαράτα» αναφέρει παραστάσεις που διαρκούσαν μέχρι 4 ώρες. Σύμφωνα με μια εκδοχή το υπερβολικά μακρύ χέρι του Καραγκιόζη έχει ινδική προέλευση.

Αργότερα η τέχνη περνάει στην Περσία και από τον 16ο αι. διαδίδεται πλατιά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στην αρχή ο Καραγκιόζης ήταν θέαμα ηθικό διδακτικό που παιζόταν στις γιορτές του Ραμαζανιού. Αντίθετα «ο κοσμικός Καραγκιόζης των Τούρκων, Αράβων και Περσών ήταν ένα εντελώς αναισχυντο θέαμα, που ο λαός απολάμβανε μετά μανίας».

Δεν υπάρχουν ταυτώσιμες απόψεις για την εμφάνιση του Καραγκιόζη στην Ελλάδα. Όσον αφορά την καταγωγή του η πιο διαδεδομένη άποψη δέχεται ανεπιφύλακτα την τουρκική ρίζα. Για την εποχή, άλλοι, όπως οι καθηγητές Στίλπων Κυριακίδων, Λ. Ρουσέλ και Ιούλιος Καίμης, υποστηρίζουν ότι ο Καραγκιόζης ήρθε στην Ελλάδα στις αρχές του 19ου αι. Άλλοι όπως οι Σπύρος Μελάς, Βασίλης Ρώτας και Κ. Μπίρης, ότι εμφανίστηκε περίπου στην περίοδο του Όθωνα. Πολλοί δέχονται τον Μπαρμπαγιάννη τον Μπράχαλη (ή Βράχαλη) σαν «εισαγνώγέα» της τέχνης στον ελληνικό χώρο. Από τα 1880 αρχίζει πια ο εξελληνισμός του Καραγκιόζη για να φθάσουμε στα 1920-24, σε μια πολιτικά αδέσβαιη, οικονομικά εξασθενωμένη, κοινωνικά ανανεούμενη και ιστορικά πολυτάραχη ελληνική περίοδο. «Η προσφυγιά, κυρίως, προσπαθεί να ξεχάσει, να γελάσει και να δαστηχτεί» τότε τυπώνονται και τα κυριότερα φυλλάδια του Καραγκιόζη.

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο, ο Καραγκιόζης αρχίζει να φθίνει. Η δία που προηγήθηκε, ο αφανισμός και το αίμα που ακολούθησαν, αλλά και η καινούργια τέχνη του Κινηματογράφου (που άρχισε να τελειοποιείται) οδήγησαν τον Καραγκιόζη στο περιθώριο. Νέος θεός: ο ελληνικός κινηματογράφος· η Φίνος Φιλμ κι η Αλίκη Βουγιουκλάκη βρίσκονται πια στο προσκήνιο!..²

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ: «Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», Αθήνα 1985.
 Ν. ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ: «Ο Καραγκιόζης, ένα Ελληνικό Θέατρο Σκιών», περιοδ. «ΛΩΤΟΣ» Τευχ. 6/1969.
 «ΘΕΑΤΡΟ» περιοδ. τεύχος 10/Ιουλ.-Αύγ. 1963.
 ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΪΜΗΣ: «Η ιστορία και τέχνη του Καραγκιόζη», Αθήνα 1937.
 Κ. ΜΠΙΡΗΣ: «Ο Καραγκιόζης, ελληνικό λαϊκό θέατρο», Αθήνα 1952.
 ΣΩΤΗΡ. ΣΠΑΘΑΡΗΣ: «Απομνημονεύματα και τέχνη του Καραγκιόζη», Αθήνα 1960.
 ΠΑΝ. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ: «Σκόρπιες σκέψεις για τον Καραγκιόζη», περιοδ. «Επιθεώρηση Τέχνης», τευχ. 50-51.
 ΑΘΑΝΑΣ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ: «Καραγκιόζης ο πρόσφυγας», Αθήνα 1977.

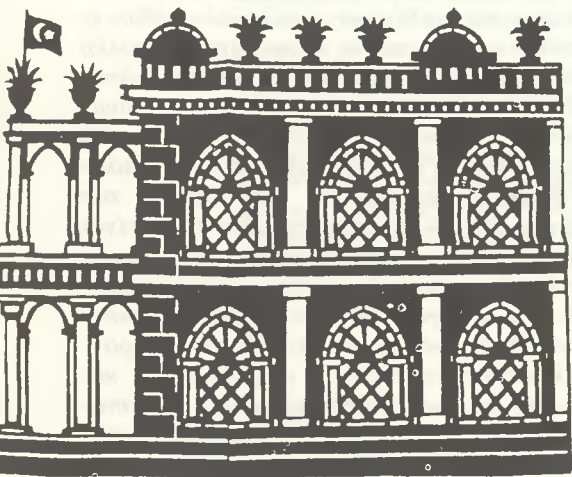
Ακούσατεεε! (...) Όποιος εξηγήσει τα όνειρα που είδε αύριο το βράδυ η Βεζιροπούλα, θα πάρει το Βεζίρη γυναίκα του και θα πληρώνει τρεις χιλιάδες λίρες πρόστιμο και τα έξοδα της κηδείας του Βεζίρη, γιατί ο Βεληγκέκας λίσσαξε και η Βεζιροπούλα είναι ψωριασμένηη...³

Ο Καραγκιόζης είναι ο γνήσιος θεατρικός εκπρόσωπος της λαϊκής ψυχής, των λαϊκών τάσεων και διαθέσεων, των λαϊκών πόθων κι επιθυμιών. Με πολλή κομπόχη, με πολλή διακριτικότητα, αλλά και με αρκετή, ενίοτε, δύναμη. Μ' αυτή τη συνήθεια που έχουμε του «ποιος είσαι συ και ποιος είμαι γω», εδώ όπου ο καθεὶς έχει μια τόσο βαθειά και πόσο εύθικτη, συνείδηση της «ανθρωπίνης του αξιοπρεπειάς», κι όπου στο ίδιο μέρος είναι πολύ φυσικό να εμφανισθούν, ταυτόχρονα, πλάι πλάι, ένας δισεκατομμυριούχος εφοπλιστής ή μεγαλοδιομήχανος και διακόσιοι τόσοι φουκαράδες, τα επεισόδια του Καραγκιόζη διατραγουδούν τα μαρτύρια του κοσμάκη και τις βασανισμένες του προσπάθειες «ναν τα θγάλη πέρα», «ναν τα ξεκεφαλώση».⁴

Οι μορφές του ελληνικού θεάτρου σκιών έχουν μια άκρα λιτότητα, κι οι γραμμές των λεπτομερειών είναι ακριδώς μόνο οι απαραίτητες. Οι διάφοροι τύποι ξεχωρίζουν απόλυτα ο ένας από τον άλλο, και το κάθε πρόσωπο, με μοναδική εξαίρεση τον πολυμελή χορό των Θεσσαλονικιών Εβραίων, κρατά μια απόλυτη αυτονομία και αυτοτέλεια μορφής όσο και χαρακτήρα...⁵

... Το σχήμα σεράι-παράγκα μας παραπέμπει στην αντίθεση ισχυρών-ταπεινών (πλούσιων-φτωχών). Ο πασάς τείνει να ταυτιστεί με τους Έλληνες άρχοντες, οι μπέηδες και οι κακομαθημένες κόρες τους με τους Έλληνες αστούς και τα παιδιά τους, ο Βεληγκέκας με τους έλληνες αστυνόμους· και οι σχέσεις που όλοι αυτοί συνάπτουν με τον Έλληνα «ραγιά» Καραγκιόζη και τον κόσμο του ανακαλούν αναπότρεπτα τις πραγματικές κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα στ' αφεντικά και στη φτωχολογιά, όπως αυτές διαμορφώνονταν στη νεοελληνική πόλη⁶.

Ο Καραγκιόζης υποβιβάζει και ταυτόχρονα αντιστρέφει τις καθιερωμένες αξίες· έτσι εξηγείται πώς αυτός ο κουρελής καμπούρης, αυτός ο αχρείος είναι ταυτόχρονα κουτός κι έξυπνος, τρελός και σοφός, ψεύτης κι ειλικρινής, δειλός και γενναίος, λωποδύτης και τίμιος. Μπορεί και τρέπει το χονδροειδές ψέμα του σε καθαρή αλήθεια, τον αμοραλισμό του σε «αντιστασιακό ήθος», την υλική κακομοιριά του σε «φιλοσοφική θεώρηση της ζωής», τον υποτιθέμενο «ραγιαδισμό» του σε «αναρχική ελευθερία», την μπαγαποντιά του σε «αγνότητα» κι αυτήν ακόμα την ασχήμια του σ' ένα είδος δαιμονικής και απόκοσμης «ομορφιάς»⁷.

Τον Μέμον

Τον Μίμαρον

Τον Μπαρμπαγιάννη Μπράχαλη
(ή Βράχαλη)

Τον Ρούλια

ΧΑΤΖΗΒΑΘΗΣ: ...διότι τα κορίτσια σήμερα είναι βάσανο, άρχοντά μου, ζαλάδα μεγάλη. Πρέπει να το προσέχεις, μην κάνει με κανένα έρωτα· άργησε λίγο, να κτυπά η καρδιά σου! Αχ, δεν έχετε κόρη και δεν ξέρετε, άρχοντά μου, τι βάσανο τρομερό είναι το κορίτσι σήμερα. Το πρωί που θα σηκωθεί, ακόμη δεν θα πλυθεί να πάρει το ρόφημά του, πριν πει καλημέρα ακόμα, θα ρωτήσει μήπως ήρθε κανένα φιγουρίνι, μήπως βγήκε κανένα φόρεμα, άλλο πιο στενό, πιο κοντό, μήπως πρέπει να τα κόψει αλλιώς τα μαλλιά της, μήπως εδγήκε άλλη μόδα για τα καπέλα, για τα παπούτσια. Μετά παίρνει κανένα περιοδικό και διαβάζει ή καμιάν εφημερίδα να ιδεί, άνοιξε κανένα καινούργιο χοροδιδασκαλείο, βγήκε κανένας νέος χορός να πάει να χορέψει. Αυτά κοιτούν τα κορίτσια τα σημερινά, δεν κοιτούν τα νοικοκυριά τους, πάνε τα παλιά κορίτσια εκείνα που ξέραμε. Σήμερα βγήκαν άλλα. Τότε κανένας νέος αν γύριζε και κοίταζε κανένα κορίτσι, αυτό γύριζε και κοκκίνιζε, εχάμηνε το κεφάλι και έστριβε από άλλο στενό· ενώ τα σημερινά, άρχοντά μου, είναι άλλα. Ο άντρας τους δίνει για μια στιγμή ραντεβού να πάνε σε κανένα μέρος, τέλος πάντων να είναι κεντρικό, και αυτές τραβούν τον άντρα στην ερημιά· την πηγαίνεις σε κανένα μέρος να έχει φως, και αυτή σε πάει στα σκοτεινά. Δηλαδή σήμερα συμβαίνει το ενάντιο· αντί να ντρέπεται η γυναίκα τον άντρα, ο άντρας ντρέπεται την γυναίκα...⁸

Ο Χατζηαδάτης είναι ο αιώνιος δοσίλογος, αυτός που συμπράττει με τον κατακτητή, που ελπίζει μαζί του. Το σφάλμα του είναι ότι πιστεύει και ελπίζει στο συμφέρον του, στη ζωή. Ο Καραγκιόζης του φέρεται όπως η Αντιγόνη στην Ισμήνη, η Ηλέκτρα στη Χρυσόθεμι, ο Φιλοκτήτης στον Οδυσσέα, ο Οιδίποδας στο γαλήνιο Κρέοντα, στον Πολυνείκη και τον Ετεοκλή...⁹

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Παίξε καλά.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Να, μωρέ, καλά παίζω.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Να, για τήρα, έχω δύο και παίρνω το δύο το καλό.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Α! έτσι, αυτό δεν είναι δύο, ρε, αυτό είναι τρία, να το δουλόνι στη ξση.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Το είδε ο λωποδύτης.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Να, μπαμπά, έχω το δέκα το καλό, παίρνω εφτά, και τέσσερα ενά, και οχτώ έντεκα¹⁰.

ΜΑΣ ΗΡΘΑΝ ΟΙ ΕΓΓΛΕΖΟΙ

(Τανκς, αεροπλάνα, ντουφέκια, πυροβολισμοί κλπ.)

ΚΑΡΑΓΚ. Ζήτω η λευτεριά! Λευτερωθήκαμε, πάει ο Γερμανός. Τώρα θα φάμε. Να, έρχονται οι Εγγλέζοι. Πάμε κάτω στο γιαλό να τους προαπαντήσουμε. Εμπρός. (τραγουδάει).

Στ' άρματα, στ' άρματα εμπρός στο τραπέζι

μαχαιροπήρουνα πιάστε παιδιά,

έφτασαν έρχονται καράδια Εγγλέζοι

γιομάτα με ψωμιά και με φαγιά.

Βροντάνε τ' άντερα και γουργουρίζουν...

Αλτ ρε! Αλτ ρε! Πού πάτε ρε! Τι σπρώχνετε ρε! Φτάσαμε στο λιμάνι ρε! Στο γιαλό ρε! Ρε θα μας πνίξετε ρεεεεε!...

...ΣΚΟΜΠΥ. Ω, καλώς όρισες στρατηγός.

ΚΑΡΑΓΚ. Μόνος του το λέει το καλωσόρισες.

ΣΚΟΜΠΥ. Εγώ το στρατηγό Σκόμπυ, έρχομαι εντώ στο Ελλάντα να φέρω ησυχία εις τον τόπον.

Ησυχία στο Αθήνας, ησυχία στο Σαλονίκη, ησυχία στο στεριά και στο τάλασσα.

ΚΑΡΑΓΚ. Εμείς στρατηγέ κυρίως, εμπρώτοις, κατά πρώτον λόγον και προπάντων, και πάνω απ' όλα, δεν κρατιόμαστε, θέλουμε να φάμε.

ΣΚΟΜΠΥ. Όχι. Πρώτον ησυχία, έπειτα φάγει.

ΚΑΡΑΓΚ. Αχαούχα! Μα εμείς έχουμε ησυχία σου λένε.

ΣΚΟΜΠΥ. Τότε γκιατί φωνάζει;

ΚΑΡΑΓΚ. Όποιος πονάει γαιδουρινά φωνάζει.

ΣΚΟΜΠΥ. Πονάει;

ΚΑΡΑΓΚ. Πονάει, άμ' τι κάνει. Πονάει και πεινάει. Το παιδί άμα πεινάει κλαίει.

ΣΚΟΜΠΥ. Αυτό όλο είναι ανησυχία. Για τούτο θα σας φέρομεν πρώτα ησυχία...

...ΚΑΡΑΓΚ. Το χαβά του αυτός. Σου λένε στρατηγέ μου πως ησυχία έχουμε, δε θέλουμε.

ΣΚΟΜΠΥ. Εγώ έκω ντιαταγκή να φέρω ησυχία.

ΚΑΡΑΓΚ. Δε σου είπα έχουμε; Όρες είναι να σου πετάξω πέτρα στο μάτι.

ΣΚΟΜΠΥ. Τότε τα φέρομεν πρώτα ανησυχίαν, δια να φέρομεν κατόπιν ησυχίαν.

ΚΑΡΑΓΚ. Μπάρμπα είν' η ώρα για πέτρα;

ΜΠΑΡΜΠΑΓ. Ουρ' θέλει μπαγλάρωμα ου θιονκιαρατάς.

ΚΑΡΑΓΚ. Λοιπόν στρατηγέ μου, εμείς θέλουμε στομαχικά πράματα, κοιλιακά, εντερικά, καρδιακά και τα τοιαύτα, κατάλαδες;

ΟΛΟΙ. (Φωνάζουνε). Να φάμε, πεινάμε, πεινάμε, ό,τι θέλει ο λαός.

ΣΚΟΜΠΥ. Μάθετε ότι δε μου αρέσουν αι φωναί. Μισώ τας φωνασκίας.

ΚΑΡΑΓΚ. Τι έκανε λέει; Δεν ακούς μπάρμπα;

ΜΠΑΡΜΠΑΓ. Τι λέει ου ξυνογαλάς;

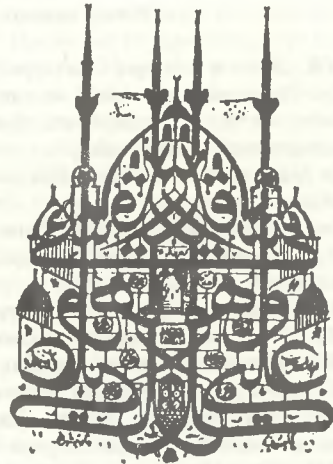
ΚΑΡΑΓΚ. Λέει να μη φωνάζεις μπάρμπα, γιατί θρωμάν τα χνώτα σου.

ΜΠΑΡΜΠΑΓ. Τα χέρια μου μι τρώνε. χα!..¹¹

Στο θέατρο Σκιών ο χώρος και ο χρόνος είναι εξ ορισμού ελαστικοί...¹²

Το ξένο «φεουδαρχικό» σεράι πάντα στην καρδιά της νεοελληνικής πόλης και η σπάνη του Μπαρμπαγιώργου τόσο «κοντά» στην παράγκα του ανηψιού του. Από τη μια η ανωνυμία της πόλης κι από την άλλη η προσπάθεια να ξαναστήσουν το χωριό τους μέσα στην πόλη. Η παράγκα σύμβολο φτωχολογιάς. Η επίσημη νεόκοπη ευρωπαϊκή φιλοσοφία: ο καθένας αν είναι εργατικός και νομοταγής πολίτης μπορεί να προκόψει. Από την άλλη η ανεργία, η φτώχεια, η πείνα, η αδικία, η προσφυγή στην κατεργαριά, η νεοελληνική ευελιξία, ο παρασιτισμός¹³.

Καλλιγράφημα που παριστάνει την Αγ. Σοφιά

Κρίμα! Γιατί ό,τι δεν μπόρεσαν να επιτύχουν οι πολέμοί του, το πέτυχαν οι σινεμάδες, τα ραδιόφωνα, τα ραδιογραμμόφωνα και οι τηλεοράσεις. Κι έτσι αντί ν' ακούγονται τις νύχτες του καλοκαιριού οι ξεσηκωτικές φωνές του караγκιόζη, αντηχούν οι γλυκανάλατες φωνές των «εκφωνητών» και των αναρίθμητων πλέον τραγουδιστικών ταλέντων. Ο Θεός να μας βοηθήσει!¹⁴

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κείμενο του συναδέλφου Κώστα Κρεμμύδα.
2. ό.π.
3. Ι. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ: «Ο Καραγκιόζης και τα τρία αινίγματα: Δώδεκα Κωμωδία», εκδ. Άγκυρα, σελ. 233.
4. Ν. ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ: «Ο Καραγκιόζης: ένα Ελληνικό Θέατρο Σκιών», εκδ. Ύψιλον, Αθήνα 1980, σελ. 16.
5. Ν. ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ: ό.π., σελ. 22 κ.έ.
6. ΠΙΑΝ. ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ: «Καρναβάλι και Καραγκιόζης» σελ. 379-380 εκδ. «Κέδρος», 1985.
7. ΠΙΑΝ. ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ: ό.π., σελ. 376.
8. «Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΜΑΜΗ». Ξεκαρδιστική κωμωδία εις πράξεις τρεις, υπό του Καραγκιοζοπαίκτου κ. Κ. ΜΑΝΟΥ. (Σκηνή Α'). Παράστασις αυτοτελής. Πρόσωπα: Σκερδέμπεης, Χατζηαδάτης, Καραγκιόζης, Κολλητήρι, Μπαρμπαγιώργος, Καραγκιόζενα, Νιδόνιος, Πασάς, Σταύρακας, Χατζηαδατάκι. Εν Αθήναις, Εκδοτικά καταστήματα «Κεραυνός» και «Παλλάς Αθηναι», οδός Σοφοκλέους 46, σελ. 32.
9. ΠΙΑΝ. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ. Περιοδ. «Θέατρο» τεύχος 10 Ιουλ.-Αύγ. 1963, σελ. 8.
10. «Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΜΑΜΗ» Σκηνή Β', ό.π.
11. ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΩΤΑΣ: «Τα Καραγκιόζικα» τομ. Α', δ' εκδ. Αθήνα 1978, σελ. 11 κ.έ. Πρόσωπα της παράστασης «Μας ήρθαν οι Εγγλέζοι»: Καραγκιόζης, Μπαρμπαγιώργος, Σκόμπι, Ελασίτες, Αραπάδες, Νάνοι.
12. Γ. ΣΗΦΑΚΗΣ: «Η παραδοσιακή δραματολογία του Καραγκιόζη», σελ. 34-35.
13. Γ. ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ: ό.π.
14. ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: «Ο Καραγκιόζης» τεύχ. Α', Εισαγωγή 1α', εκδ. ΕΡΜΗΣ.

Επιλογή κειμένων

Κ. Κρεμμύδας - Ζ. Συνοδινός

Επιμέλεια - Σύνθεση

Χ. Ανδριανός - Ζ. Συνοδινός

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ *

Ανοίγοντας ένα λεξικό στο λήμμα «κουλτούρα» θα αισθανθούμε μάλλον αμήχανοι κοιτώντας την επικεφαλίδα: αλλά η ίδια η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ σαν έντυπο των εργαζομένων νοηματοδοτεί και φωτίζει το ζεύγμα. Θα προσεγγίσουμε λοιπόν το θέμα μέσα από την προσπάθεια για προσδιορισμό των διαδικασιών εκείνων που οδηγούν τον εργαζόμενο στο σχηματισμό της προσωπικής του αλήθειας απέναντι στα πράγματα, της ιδιαίτερης πνευματικής του υποδομής, αυτής της συγκρότησης, που, για τις ανάγκες τούτης της αναζήτησης, θα μπορούσε να αποκληθεί εξατομικευμένη κουλτούρα.

Το ενδιαφέρον μας κατευθύνεται στον κύριο όγκο των εργαζομένων σαν ενιαίου συνόλου παρακάμπτοντας τη sui generis ανισόπεδη και μεμονωμένη πορεία κάποιων ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό θα προσπαθήσουμε να λάβουμε τις συντεταγμένες των σημείων επαφής των εργαζομένων με την πνευματική δημιουργία εξετάζοντας παράλληλα και τα τυπολογικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων αυτών των δύο λειτουργιών ή ακόμη και τις όποιες αντιθέσεις τους.

1. Η τέχνη του εργαζομένου και επιζείν

Ο εργαζόμενος κάνει ασφαλώς τέχνη εξυφαίνοντας καθημερινά μια συνωμοσία επικοινωνίας μέσα στους χώρους δουλειάς: επικοινωνίας που πραγματοποιείται και ανδρώνεται μέσα από σύνθετους και πολύπλοκους διαύλους συμβολιστικών και υπόφητων συνεννοήσεων.

Η εξωτερικά συμβολική ομιλία κατά την ώρα εργασίας δεν είναι αυτό που πολλοί – ίσως και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι – νομίζουν πως είναι: η συνομιλία αυτή δεν πληρεί απλώς τους όρους επικοινωνίας της υποχρεωτικής συνεύρεσης στους χώρους παραγωγής, αλλά αντιτάσσεται στην ίδια τη δεσμευτικότητα της εργασίας αναλαμβάνοντας να προβάλλει την «ιδιότητα» των εργαζομένων σαν όντων προοπτικής σε αντίθεση με την αυτοματική λογική των οικονομικών θαυμάτων. Η τε-

λευταία δέδαια καταχράται παντός μέσου για τη δημιουργία αυτοεπιαναλαμβανόμενων μονάδων. Μπορούμε λοιπόν εδώ θαυμάσια να μιλάμε για το σχηματισμό μιας λανθάνουσας εργοκουλτούρας μέσα στην παραγωγική διαδικασία, που αντιπαράθετεί τον επικοινωνιακό, αλλά όχι εγκεφαλικό εαυτό της στις ισοπεδωτικές λογικές εκμετάλλευσης του «ωφέλιμου» μόνο τμήματος του εργαζομένου.

2. Το πρόβλημα

Η τεράστια ομολογούμενως αυτή δύναμη πρέπει να παραδεχθούμε ότι παραπαίει περιοριζόμενη τελικά σε ρόλο ασφαλιστικής δικλείδας και ευνουχισμένη από κάθε δυνατότητα εντοπισμού, διεύρυνσης ή επίτευξης στόχων. Τα αίτια της αποτυχίας θα πρέπει μάλλον να αναζητήσουμε στον εγγενή και αυτοσυντηρησιακό μηχανισμό παραγωγής μιας τέτοιας κουλτούρας που δεν καλύπτεται και δεν οργανώνεται μέσα από επίκτητη συνειδητοποίηση.

Για να δοθεί τέλος στην αφλογιστία αυτή δε φαίνεται να λείπει τίποτα λιγότερο από τη διηθημένη και αναλογική μεταφορά των μηνυμάτων της τέχνης και της διάνοησης στη διαδικασία παραγωγής.

3. Η εμπλοκή.

Το τραύμα στη διαδικασία επαφής και ανταλλαγής εμπειριών των φορέων της εργασίας με εκείνους της κουλτούρας αναπτύσσεται δαθύτατο και μοιραίο στη διάρκεια της ιστορικής πορείας. Είναι δέδαιο πως η άσκηση των δυο λειτουργιών διεπόταν από αυστηρό ταξικό διαχωρισμό και είναι εξίσου περιττό να αναπτύξουμε εδώ τη δομή έως και πολύ προσφάτων κοινωνιών των οποίων η παραγωγή διεκπεραιωνόταν από άτομα που δεν είχαν άλλο από αυτό το ρόλο. Θα πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι η νοοτροπία αυτής της «νόμιμης» ή «φυσιολογικής» δουλειάς άφησε ανενόχλητα όλα σχε-

*Η «επιφυλλίδα» του συν/φου **Μιχάλη Λιανού** είχε σταλεί για να πλαισιώσει το αφιέρωμά μας το οποίο όμως τελικά αναβλήθηκε για «τεχνικούς λόγους» (βλ. στο γράμμα της Σύνταξης).

δόν τα μεγάλα πνεύματα, προβάλλοντας ίσως ένα από τα μεγαλύτερα ιστορικά ερωτηματικά.

Το προτσές του ταξικού αυτού διαχωρισμού εκφεύγει των ορίων της παρούσας ακροθιγούς αναζήτησης, αλλά εν τούτοις εμπνέει την άποψη ότι δομικές διαφορές προέκυψαν περιχαράκωνοντας σθεναρά την τυπολογία των φορέων εργασίας και κουλτούρας και διαφοροποιώντας έντονα το κλίμα όσο και τις κατευθύνσεις των αιτημάτων τους. Παρότι σήμερα οι καλλιτέχνες, οι διανοούμενοι και ο κύκλος επιρροής τους αποτελούν αναμφίβολα ισχυρότατη ομάδα πίεσης, γεγονός που τεκμαίρει τη μερική τουλάχιστον συμπαράταξή τους με τους εργαζόμενους σαν ομοειδή ομάδα, δεν έχει επιτευχθεί διευρημένη επαφή και κοινωνία επιδιώξεων.

Ο χώρος της κουλτούρας χαρακτηρίζεται, όπως εύλογα θα περίμενε κανείς, από φρενήρεις ρυθμούς δημιουργίας, αλληλοδιαδοχής και επίλυσης προβλημάτων. Η ωρίμανση στους – σύμφωνα με τον αδόκιμο πια όρο – θεωρητικούς αυτούς τομείς ακολουθεί ταχύτητες οι οποίες μόνο στους στενούς παρατηρητές επιτρέπουν τη γνώση του ζητουμένου, του ισχύοντος και του ξεπερασμένου· η διαδικασία έρευνας προσολλάγναι έτσι στεγανό έως αντιστοίχο χαρακτήρα. Οι εργαζόμενοι θεωρώντας ότι η έλλειψη ρεαλισμού στο χώρο της κουλτούρας αντιπαράτίθεται στη δική τους εμμονή στα πρακτικά οφέλη, αποκόπτονται. Αρνούνται να αναγνωρίσουν τη βαθύτατη σχέση της ίδιας της φαντασίας με την ελεύθερη προοπτική της παραγωγής, την ιδέα σαν εφικτή μεταγραφή της πραγματικότητας· και στην άρνηση αυτή δεν είναι καθόλου μόνοι.

Οι «πολιτικές δυνάμεις» γνωρίζουν πολύ καλά πόσο μια τέτοια συμμαχία θα κατέληγε σε απώλεια από μέρους τους του ρόλου του «ιθύνοντα» αποψιλώνοντας τις τάξεις τους, αφού πολύ γρήγορα οι προτάσεις τους θα αποδεικνύονταν στείρες και ανεπαρκείς. Η εκτροπή τέτοιων συγχωτιστικών τάσεων αποτελεί βασική και – εύλογα – ανομολόγητη προτεραιότητα στα πλαίσια της οποίας πραγματοποιείται η μνημειοποίηση, συμβολοποίηση και συνακόλουθα αποξένωση των κατακτήσεων των πνεύματος και των εκφραστών τους. Όμως αυτό δε φαίνεται αρκετό για την αποτροπή μιας τέτοιας νομοτελικής επαφής· χρειάζεται κάτι εξίσου φυσικό για να εξηγήσει τη στασιμότητα ή τη ράθυμη πρόοδο του ζητήματος: τα ίδια τα χαρακτηριστικά της ιδιότητας του εργαζόμενου*.

Η διαδικασία παραγωγής δεν είναι ασφαλώς ένα σύνολο από κινήσεις που αποφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες. Δύσκολα θα μπορούσε να βρει κανείς εναργέστερο παράδειγμα μετάδοσης και εμφύτευσης αρχών μέσα από φαινομενικά ουδέτερες δραστηριότητες. Η οργάνωση, τα μέσα και οι άζονες παραγωγής «διδάσκουν» τον εργαζόμενο προτρέποντάς τον στην εξουθένωση, την άκριτη υπακοή και βέβαια στην άποψη ότι «ήσσων προσπάθεια» επιτυγχάνεται μόνο σε βάρος των συναδέλφων του. Το σκηνικό κάθε εκμετάλλευσης αναρτά

συνεχώς μπροστά στα μάτια των εργαζομένων την πινακίδα «δουλεύετε χωρίς άλλη σκέψη»· πέρα από τη διεκπεραίωση της παραγωγής κάθε διανοητική προσπάθεια προβάλλεται σαν περιττή. Επιτυγχάνεται λοιπόν έτσι η υπονόμευση όλου του κύκλου δραστηριοτήτων των εργαζομένων· η νοητική σύνθεση έχει πλέον Παυλωφικά απωθηθεί: Εκτός από τη δουλειά δεν υπάρχει τίποτα άλλο παρά μόνο η ξεκούραση και η απόλαυση.

Ακριβώς στο σημείο αυτό πρέπει να προβληθεί αντίσταση για την αναστροφή της πρόσληψης του συμπλέγματος αυτού corpus προτρεπτικών και διορθωτικών υποδείξεων, με αποτέλεσμα την ανάληψη από τους εργαζόμενους του τμήματος εκείνου του νοητικού προϊόντος το οποίο για λογαριασμό τους δεν μπορεί να αναπληρώσει ή να υποκαταστήσει κανείς. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι εκείνο που προτείνεται εδώ δεν είναι ο περιορισμός των παραπάνω προτεραιοτήτων των εργαζομένων (ξεκούραση - απόλαυση), αλλά η παρεμβολή της διανοητικής αναζήτησης και επαφής με την κουλτούρα σαν διάχυτης και συνεχώς παρούσας λειτουργίας που να διέπει τις προτεραιότητες αυτές.

4. Η κουλτούρα σαν προοπτική επίλυσης

Είναι κοινός τόπος ότι πολλοί κόπτονται υπέρ της μετατροπής όλων των μορφών πνευματικής δημιουργίας σε σημασιολογία ή συνθηματολογία· έχουμε να απαντήσουμε ότι η τέχνη – σαν αιχμή και ποιοτικά καθοριστική μορφή δημιουργίας, επομένως εγκλείουσα έννοια – δεν είναι και δεν πρόκειται να γίνει σημασιολογία γιατί ο άνθρωπος δεν είναι σημαία. Η τέχνη αποτυπώνει και διογκώνει την ανθρώπινη υπόσταση αφού την συνδέσει με το βάθος του εαυτού της αποκρυπτογραφώντας και ανακωδικοποιώντας την ατομική συνείδηση σε πολυπρισματικές μορφές.

Η απλούστευση λοιπόν της κουλτούρας εκτός από αδύνατη είναι πρόσθετα εντελώς απρόσφορη για τους εργαζόμενους που οφείλουν να διευρύνουν το πλαίσιο των επιδιώξεών τους αναζητώντας την καλή έκδοση των προβλημάτων τους σε περισσότερα του ενός επίπεδα. Η άνιση και εξωφθαλμά άδικη κατανομή του εισοδήματος ανάμεσα στους συντελεστές παραγωγής είναι η μέγιστη έκφάνση – αλλά μόνο έκφάνση – μιας οργανωτικής κοινωνικής στρέβλωσης που συνίσταται και απεικονίζει με κάθε λεπτομέρεια την ίδια τη στρέβλωση της ανθρώπινης νόησης· το μοναδικό ίσως πρόβλημα των ανθρώπων και κυρίως των εργαζομένων είναι η δημιουργία εξουσίας· και εννοούμε μ' αυτό όχι την ίδια την ιεραρχία αλλά την «ηδονιστική» της. Η διαστροφή των διαδικασιών ελέγχου, διαχείρισης και λήψης αποφάσεων σαν ακρογονιαίος λίθος του αδιεξόδου πρέπει να τεθεί κάτω από το φως βαθιάς ανάλυσης από την πλευρά των εργαζομένων καθώς και πολυμέτρητης πάλης, μορφές της οποίας δεν μπορούν να αποτελούν οι παραδοσιακές εργατικές κινητοποιήσεις.

Η απογοητευτική πείρα από τα πενιχρά αποτελέσμα-

τα συστημάτων που γεννήθηκαν στη βάση «εργατικών προδιαγραφών» έδειξε κρυστάλλινα ότι οι άκαμπτοι οργανωτικοί άξονες πολύ γρήγορα λειτουργούν σε βάρος των εργαζομένων, αφού δεν εμπεριέχουν τη δική τους έμπνευση, αλλά μόνο μια πλαστή διεκπεραιωτική συμμετοχή.

Η εξ αρχής σύσταση και οργάνωση μιας τέτοιας αυτόφωτης και εμπνευσμένης προοπτικής των εργαζομένων για τον εαυτό τους και για έναν καλύτερο κόσμο

δεν έχει άλλη οδό σχηματισμού παρά τη στενή επαφή με την κουλτούρα για αφομοίωση γνώσεων και παροχή οραμάτων. Ο μηχανισμός αυτός οφείλει να λειτουργήσει στη βάση της συνειδητοποίησης ότι η διαδικασία παραγωγής δεν απομυζά μόνον υπεραξία αλλά και όνειρα¹. Η παραγνώριση της ονειρικής διάστασης του ανθρώπου είναι για τους εργαζομένους η λαιμητόμος των ελπίδων τους. Πρέπει να κατανοήσουμε ότι «δεν ξέροντας...»² αυτοκτονούμε.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΛΙΑΝΟΣ

1. Επιμένουμε στον όρο «ιδιότητα του εργαζομένου» γιατί για μας η εργασία εκφέρεται καθημερινά σαν λογική και αντισταθμιστική συνέπεια της αναγκαιότητας για παραγωγή αγαθών· δεν είναι κάτι το αυτονόητο ή ένα *modus vivendi*.

2. Γιώργ. Σεφέρης «Κίχλη».

Η ΝΙΟΤΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΙΩΝΙΑ

Η ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας

Το πρωτότυπο τούτο θέμα του υπότιτλου είχε ένα συνέδριο ιστορίας που έγινε το φθινόπωρο του 1984 – έμεινε όμως άγνωστο στον πολύ κόσμο και γι' αυτό σκέφθηκα ότι ήρθε η ώρα να το σχολιάσουμε – οργανωμένο από την Ε.Μ.Ν.Ε (Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού) και από την Επιτροπή Ιστορίας του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού. Ήταν το πρώτο συνέδριο ιστορίας για το συγκεκριμένο θέμα, ακόμη και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Θα ήταν όμως καλό να ξεκινήσουμε την ανάπτυξη της θεματολογίας του συνεδρίου με μερικές διαφωτιστικές κουδέντες γύρω από τον τίτλο.

Η άποψη που προσφέρει η ιστορική (διαχρονική) ματιά στα κοινωνικά φαινόμενα προσδίδει διαστάσεις και δυνατότητες προσέγγισης που ξεφεύγουν πολύ από εκείνες της συγχρονικής ανάλυσης. Έτσι στο δεδομένο θέμα ανακαλύπτουμε ξαφνικά πως η νεότητα δεν είναι αιώνια ή καλύτερα πως έχει κι αυτή την ιστορία της. Πράγματι

κάθε κοινωνία φαίνεται να ανέπτυξε στο παρελθόν ιδιαίτερες αντιλήψεις για το τι είναι παιδί και έφηβος, ποιος είναι ο ρόλος και η θέση τους και ως εκ τούτου για το πώς τα υποσύνολα αυτά του πληθυσμού θα πρέπει να αντιμετωπιστούν από τις κυρίαρχες ομάδες των ενηλίκων.

Αντιπαρέρχομαι εδώ, χωρίς να θέλω να τα αγνοήσω, τα προβλήματα μελέτης της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας στην αρχαία ελληνική κοινωνία, τη Ρώμη και ακόμη της «φυλετικές» κοινωνίες της Αφρικής και της Ασίας. Η εθνολογία έχει προσφέρει εδώ πολύτιμη συνδρομή, αλλά τα παραδείγματα αυτά είναι μακριά από μας.

Αν πάρουμε για παράδειγμα τα σημερινά πράγματα, η νεοελληνική κοινωνία μας μοιάζει να κινείται στον τομέα αυτό ανάμεσα σε δύο ακραία πρότυπα συμπεριφοράς. Από την μια ένα παραδοσιακό και αρχέγονο πρότυπο της αγροτικής ιδίως οικογένειας με τις πολλές γέννες και τους συχνούς παιδικούς θανάτους όπου ικανότητα γονιμοποίησης και γεννησιμότητα συγχέονται. Εδώ βρίσκουμε και την προέλευση της «φαλοκρατικής» αντίληψης που αφορά την τεκνοποιία και είναι ακόμη τόσο ισχυρή γύρω μας. Πράγματι το παραδοσιακό αυτό πρότυπο επέβαλε την απόλυτη προτίμηση που ακόμη και σήμερα υπερτερεί στη χώρα μας για το αγόρι, το παιδί, σε βάρος των κοριτσιών που η γέννησή τους παλιότερα μόνο δάρος περίμεναν να φέρει στην οικογένεια. Ακρότατη έκφραση αυτής της φαλοκρατικής κληρονομιάς είναι, σ' ένα συγγενικό πεδίο, η μεγάλη συχνότητα των οικογενειακών διασμών των κοριτσιών που είναι υψηλό στη χώρα μας σε σχέση με τις ευρωπαϊκές χώρες όπου η μορφή αυτή βίας εκφράζεται περισσότερο στο δρόμο. Κλείνοντας την παρένθεση επανέρχομαι στο θέμα της αντιμετώπισης των παιδιών για να αναφέρω σαν επίσης ακραίο παράδειγμα τον τύπο της τσιγγάνικης οικογένειας όπου ο θάνατος του μικρού παιδιού μετράει λίγο ή συχνά στο χρηματικό του αντίτιμο.

Από την άλλη μεριά παρατηρείται η τάση που κάθε μέρα γίνεται εντονότερη, ιδίως στην αστικοποιημένη ελληνική οικογένεια, με βάση το πρότυπο του παιδιού - βασιλιά. Έτσι όλη η παλιά ισοροπία της οικογένειας φαίνεται να αλλάζει μια και η φροντίδα, το άγχος και τα χρηματικά μέσα των ενηλίκων μελών εστιάζονται στα νεότερα. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια γενικεύεται στους γονείς μια νοοτροπία προβληματισμού γύρω από την ανατροφή των παιδιών τους, φαινόμενο που αποτελεί νεωτερισμό. Η περίοδος της Μεταπολίτευσης (βλ. Πολυτεχνείο και φοιτητές) φαίνεται να έπαιξε ρόλο στη στροφή της ελληνικής κοινωνίας προς τη νεολαία και την παιδική ηλικία. Στη στροφή αυτή έπαιξε φαίνεται ρόλο ο Μάιος του 1968, κοινωνική και πολιτική εκδήλωση στην οποία οι νεαροί φοιτητές κράτησαν τον πρώτο ρόλο, γεγονός που λειτούργησε σαν πρότυπο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο πεδίο της μόδας είδαμε τα τελευταία χρόνια να εμφανίζεται και να επιβάλλεται σε μια εκτεταμένη κλίμακα ηλικιών το νεανικό αθλητικό ντύσιμο. Είναι επίσης αλήθεια πως τα σύνορα της νεότητας συνεχώς διευρύνονται προς τα άνω στις κοινωνίες μας όπου δημόσια υγεία, διατροφή και ένδυση συντείνουν για την καλύτερη φυσική κατάσταση και εμφάνιση του πληθυσμού. Όσον αφορά τα παιδιά παρατηρούμε πως όλο και περισσότερο ασχολούνται πολύ νωρίτερα με παιχνίδια, εκπαίδευση ή άθληση που μέχρι τώρα περιοριζόνταν σε μεγαλύτερους. Η στροφή της κοινής προσοχής στη

νεολαία έχει πάρει τα τελευταία χρόνια μορφές έξαρσης. Σ' αυτή την κατεύθυνση είδαμε να εμφανίζονται στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων τίτλοι για τις εισαγωγικές και άλλες εξετάσεις. Τώρα οι «πρώτοι» είναι μυθικά πρόσωπα και προβάλλονται ανάλογα.

Οι πραγματικότητες αυτές εικονογραφούν ζωντανά την προσέγγισή μας που θέλει το σήμερα τρισδιάστατο. Πρέπει, κοινός τόπος πια, να μάθουμε να ξεχωρίζουμε μέσα στο σήμερα το χθες για να μαντεύουμε έτσι σωστότερα το αύριο ή τουλάχιστον να προετοιμασθούμε γι' αυτό όσο γίνεται.

Η ευρωπαϊκή ιστορική έρευνα που ασχολήθηκε με το θέμα της εξέλιξης της οικογένειας και της θέσης των παιδιών σ' αυτήν έχει επισημάνει πως, μόνο τον 18ο αιώνα για παράδειγμα, τα παιδιά των ευγενών αρχίζουν να εμφανίζονται στους ζωγραφικούς πίνακες δίπλα στους γονείς τους. Είναι σίγουρο πως, σ' έναν άλλο σημαντικό τομέα, η μεσαιωνική νομική παράδοση αγνοεί την παιδική ηλικία. Τα παιδιά θεωρούνται έτσι μικροί «μεγάλοι» και τιμωρούνται ανάλογα από τους νόμους. Απ' ό,τι φαίνεται, μόνο ο 19ος αιώνας αρχίζει να ξεχωρίζει την εγκληματικότητα των ανηλίκων από εκείνη των ενηλίκων. Ο Ντίκενς μας δίνει εδώ αρκετά παραδείγματα της μεταβατικής αυτής περιόδου όπου οι μικροί (και είναι χαρακτηριστικό) ήρωες των διηγημάτων του είναι ακόμη ντυμένοι με το πρότυπο των ενηλίκων.

Πάντως η μεγάλη στροφή προς την παιδική ηλικία έχει φαίνεται εμφανισθεί πρώτα στις αγγλοσαξωνικές κοινωνίες, και ιδίως στην Αμερική, στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας.

Οι διάσπαρτες αυτές σκέψεις βοηθούν πιστεύω στο πλησίασμα της καθαυτό θεματολογίας του συνεδρίου.

Ας αναφέρω εδώ αποσπάσματα του ίδιου του προγράμματος. «Η διεθνής αυτή συνάντηση δεν φιλοδοξεί μόνο να προσφέρει ένα χώρο επικοινωνίας και ανταλλαγής εμπειριών και προβληματισμών των Ελλήνων και ξένων συνέδρων γύρω από την έννοια και την υπόσταση των νέων γενεών μέσα στο χρόνο σε στενά ερευνητικά πλαίσια. Φιλοδοξεί ακόμη να αποτελέσει αυτή καθ' εαυτή μια εκδήλωση πολιτισμικής σημασίας με στόχο την όξυνση της ιστορικής αίσθησης του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου».

«Πενήντα περίπου συνέδριοι, πανεπιστημιακοί καθηγητές, ερευνητές ελληνικών και άλλων ευρωπαϊκών κέντρων, ιστορικοί, νομικοί, εκπαιδευτικοί, φιλόλογοι, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, αρχιτέκτονες, γιατροί, από τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία και την Ελλάδα θα επιχειρήσουν με τις ανακοινώσεις τους να διαπραγματευθούν τη θεματολογία». Ανάμεσά τους πρωτοπόροι της γαλλικής ιστορικής σχολής όπως ο Ζακ Λε Γκοφ και ο Ζοσέ Ζ. Ντα Σίλβα.

Πέντε βασικοί θεματολογικοί άξονες διάρθρωσαν τις εργασίες του συμποσίου. Πρώτα «οι μέθοδοι προσέγγισης και αξιοποίησης πηγών από τις οποίες είναι δυνατόν να αντληθούν χρήσιμα στοιχεία: νοσολογία, δημογραφία, προφορική παράδοση, εθνογραφία κ.ά., αποδεικνύονται πλούσια πεδία έρευνας». Η δεύτερη ενότητα ασχολήθηκε με «τους μηχανισμούς μέσω των οποίων το παιδί ή ο νέος ενσωματώνονται στην κοινωνία των ενηλίκων και με το ρόλο τον οποίο η κοινωνία απαιτεί να παίζουν. Σ' αυτό τον τομέα μεγάλο ενδιαφέρον παρουσίασαν οι ανακοινώσεις που ανέλυσαν τη διαδικασία διαμόρφωσης εικόνων στερεοτύπων

και που κατά συνέπεια οδηγούν στην υιοθέτηση συγκεκριμένων κανόνων συμπεριφοράς. Πρόκειται για φαινόμενα μεγάλης χρονικής διάρκειας, φαινόμενα δηλαδή που εξελίσσονται εξαιρετικά αργά μέσα στο χρόνο (τα «μυαλά» αλλάζουν πιο δύσκολα, λέμε) και επομένως είναι δύσκολο να γίνουν κατανοητά αν δεν μελετηθούν. Στην τρίτη ενότητα το συνέδριο ασχολήθηκε με την παιδική και νεανική εργασία και εκμάθηση της «τέχνης» και του επαγγέλματος σαν μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και αναπαραγωγής της κοινωνίας.

Η διάχυση των ιδεολογιών και η εκπαίδευση ήταν ο τέταρτος άξονας. Θίχτηκαν θέματα όπως: «η επίδραση της σχολικής αγωγής στη διαμόρφωση όχι μόνο στο επίπεδο των νοοτροπιών και των στερεοτύπων, αλλά συγκεκριμένων ηθικών, πολιτισμικών και κυρίως εθνικών προτύπων». Εδώ η εκπαίδευση αντιμετωπίστηκε σαν μηχανισμός μύησης της νεολαίας στην κυρίαρχη ιδεολογία, μηχανισμός που καθορίζει π.χ. τον ειδικό ρόλο και τη διαφοροποίηση αγοριών - κοριτσιών. Μέρος των ανακοινώσεων αφιερώθηκε επίσης στο ρόλο των νεανικών και παιδικών περιοδικών, στη διάχυση των ηθικών αξιών και της ιδεολογίας της νεολαίας. Τέλος μια σειρά εισηγήσεων αναφέρθηκε στα προβλήματα που θέτουν η διαδοχή των γενεών και οι πρωτοπορίες, στη συμβολή της νεολαίας στην υπέρβαση ή και ανατροπή του πολιτικο-κοινωνικού κατεστημένου με την ευαισθητοποίησή της στα καινούργια ιδεολογικοπολιτικά ρεύματα. Έγιναν επίσης αναλύσεις γύρω από το ρόλο των εκπαιδευτικών μηχανισμών στη διοχέτευση τάσεων αναίρεσης και καθάρσεως της κυρίαρχης ιδεολογίας όταν οι κοινωνίες διέρχονται από μεταβατικά στάδια. Το σύνολο των εισηγήσεων και των συζητήσεων που ακολούθησαν πέρασε στα πρακτικά του συνεδρίου που σύντομα θα κυκλοφορήσουν σε έντυπη μορφή έτσι ώστε όποιος ενδιαφέρεται θα μπορεί να συμβουλευθεί το πλουσιότερο αυτό υλικό.

ΑΛΕΞΗΣ ΚΡΑΟΥΣ

ΠΟΡΕΙΑ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Ομοιώματα ηθοποιών της γλύπτριας Γεωργαντή.

Η «τέχνη της μιμήσεως» έχει και αυτή το δικό της ναό. Φυσικά πολλοί είναι αυτοί που δεν τον έχουν επισκεφτεί και ακόμη περισσότεροι αυτοί που τον αγνοούν. Θα αναρωτιέστε ίσως πού είναι και τι περιλαμβάνει. Χωρίς να έχω διάθεση να σας ταλαιπωρήσω, είμαι υποχρεωμένος να πω μερικά πράγματα πριν επισκεφτούμε μαζί αυτή τη σπουδαία προσπάθεια. Ίσως να περιμένετε να διαβάσετε για κάποιο θεατρικό έργο με μεγάλη επιτυχία ή για κάποιο θέατρο με ιστορική πλέον σημασία. Όμως τίποτε δε συμβαίνει απ' όλα αυτά.

Ανηφορίζοντας την οδό Ακαδημίας, στο κέντρο αυτής της τσιμεντούπολης, συναντάμε ένα νεοκλασικό κτίριο που γειτονεύει με το Πανεπιστήμιο, την Ακαδημία και την Εθνική Βιβλιοθήκη. Χτίστηκε το 1840 και χρησιμοποιήθηκε αρχικά σαν νοσοκομείο. Σήμερα ανήκει στο Δήμο Αθηναίων και λειτουργεί σαν Πνευματικό Κέντρο. Στο ισόγειο φιλοξενεί το Θεατρικό Μουσείο.

Ιδρύθηκε το 1938 από την Εταιρία Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων (Ε.Ε.Θ.Σ.). Ο εσσαρκωτής της προσπάθειας αυτής ήταν ο φιλόλογος καθηγητής, συγγραφέας πολλών έργων και άρθρων σχετικά με το θέατρο, Γιάννης Σιδέρης.

Ανέπτυξε μεγάλη πρωτοβουλία και αξιολογή προσπάθεια για την ανεύρεση στοιχείων σχετικών με το θέατρο. Κατόρθωσε να συγκεντρώσει μεγάλο αριθμό πραγμάτων επιφανών ανθρώπων του θεάτρου, όπως κοστούμια, μακέτες, φωτογραφίες, αφίσες, βιβλία, άρθρα, κλπ.

Η συγκέντρωση όλων των ειδών με το πέρασμα του χρόνου άρχισε να γίνεται προβληματική, διότι δεν υπήρχε χώρος για την τοποθέτησή τους. Ο Δήμος Αθηναίων το 1973 παραχώρησε το ισόγειο για εγκατάσταση. Το Μουσείο άρχισε να λειτουργεί το 1977, ενώ το 1981 έγινε Ν.Π.Ι.Δ.

Μέσα από το Καταστατικό του βλέπουμε συνοπτικά τους σκοπούς του που είναι:

- έρευνα, συλλογή, συγκέντρωση και έκθεση όλου του υλικού σχετικά με το θέατρο,
- δημιουργία βιβλιοθήκης και θεατρικού αρχείου,
- πραγματοποίηση εκδηλώσεων για τη διάδοση του ελληνικού θεάτρου.

Αλλά ας το πλησιάσουμε μαζί. Στην είσοδό του μας υποδέχονται οι μαρμάρινες προτομές της Μαρίας Κοτοπούλη και του Βασίλη Αργυρόπουλου. Ένας προθάλαμος μας οδηγεί σ' ένα διάδρομο που διασχίζει όλο το Μουσείο από ανατολικά προς τα δυτικά. Οι τοίχοι του είναι σκεπασμένοι μ' αφίσες, εικόνες, φωτογραφίες και προσωπογραφίες ηθοποιών. Κάπου βλέπουμε την παλαιότερη αφίσα από το 1876. Σε μια προθήκη υπάρχει μια σειρά από γύψινα αγαλματίδια με ενδυμασίες σε αντιπροσωπευτικούς ρόλους.

Η βιβλιοθήκη, που λειτουργεί και σαν αναγνωστήριο, έχει περίπου 7.000 βιβλία και χειρόγραφα. Υπάρχουν προτομές συγγραφέων και ηθοποιών. Στην ίδια αίθουσα υπάρχουν μακέτες των δύο πρώτων θεάτρων της Αθήνας καθώς και φωτογραφίες παλαιών θεάτρων. Εκεί μαθαίνουμε και τους

πρώτους Έλληνες ηθοποιούς του 19ου αιώνα (Κωνστ. Αριστίας, Ελένη Χέλμη, Πιπίνα Βονασέρα, κ.ά.). Ενδιαφέρον έχει και η αναφορά για το θέατρο του 1821.

Για το αρχαίο θέατρο είναι αφιερωμένες δύο αίθουσες όπου υπάρχουν φωτογραφίες ηθοποιών, κοστούμια και μάσκες από παραστάσεις αρχαίου δράματος. Μια άλλη αίθουσα έχει εκθέματα σχετικά με το μουσικό θέατρο, παρτιτούρες, προγράμματα και αναμνηστικά ηθοποιών, ενδυματολογικές και σκηνικές μακέτες των Βακαλό, Ν. Εγγονόπουλου, Αλέξη Σολωμού, Γ. Τσαρούχη, Β. Βασιλειάδη, κ.ά.

Όμως αυτό που δημιουργεί εντύπωση είναι η αίθουσα με τα καμαρίνια γνωστών ηθοποιών που

σημάδεψαν με το πέρασμά τους διάφορες εποχές.

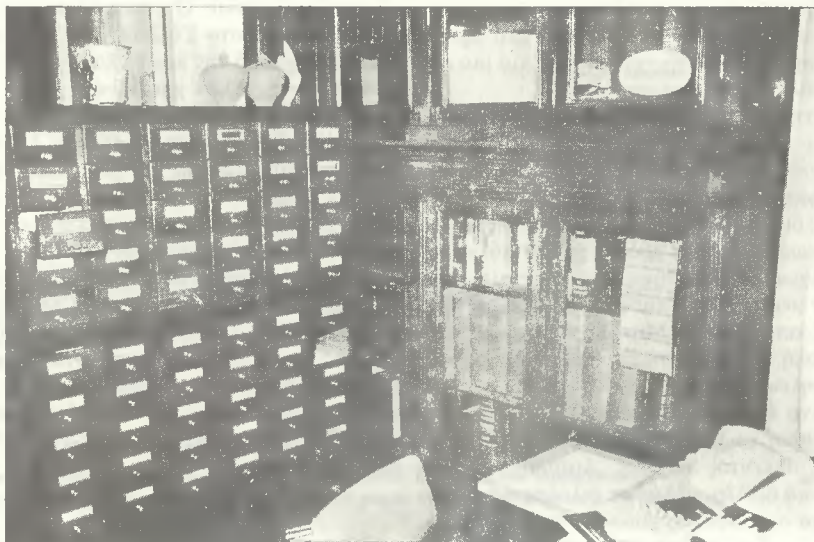
Εκεί, σε μικρές γωνιές, διαμορφωμένες κατάλληλα σε καμαρίνια, βλέπουμε προσωπικά αντικείμενα, ρούχα, τιμητικές διακρίσεις, προτομές ή φωτογραφίες ηθοποιών που τους ξαναφέρνουν πίσω. Ηθοποιών όπως της Κατίνας Παξινοπού, του Αιμίλιου Βεάκη, της Μαρίκας Κοτοπούλη, της Ε. Παπαδάκη, του Β. Αργυρόπουλου, του Β. Λογοθετίδη, του Χ. Νέξερ, της Κυδέλης, της Σοφίας Βέμπο και της Έλλης Λαμπέτη. Όλο το θέατρο της νεότερης Ελλάδας συγκεντρωμένο και τοποθετημένο σε ένα χώρο φιλικό που λειτουργεί όμως δυναμικά και μας δείχνει πόσο καταλυτικά επέδρασε το θέατρο στη διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας.

Αξίζει πραγματικά μια επίσκεψή μας.

ΘΟΔΩΡΟΣ ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ

Καμαρίνι Κυδέλης

Βιβλιοθήκη Οικ. Μελετών: η δελτιοθήκη

ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΜΑΣ

Ο λόγος για τις βιβλιοθήκες της Εθνικής και του Συλλόγου. Για τους περισσότερους αναγνώστες μας είναι σύγγραφο πως πρόκειται για αποκάλυψη. Πράγματι οι συνάδελφοι αγνοούν (ακόμη και εκείνοι του Κεντρικού) ότι μέσα στο κτίριο της Αιόλου 86 στο δεύτερο όροφο λειτουργεί η βιβλιοθήκη των Οικονομικών Μελετών που συγκεντρώνει αρκετές δεκάδες χιλιάδες τόμους βιβλίων όπως επίσης και η Νομική Βιβλιοθήκη που στεγάζεται στον τρίτο όροφο. Τέλος ότι ο ΣΥΕΤΕ διαθέτει μια βιβλιοθήκη 4.500 τόμων που λειτουργήσε επανειλημμένα στο παρελθόν. Στόχος μας είναι να επισημάνουμε την ύπαρξη αυτών των βιβλιοθηκών περιγράφοντάς τις και παρουσιάζοντας τόσο τα προβλήματά τους όσο και τις προοπτικές που θα μπορούσαν να έχουν. Ας αρχίσουμε από τη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη μας δηλ. από τη Βιβλιοθήκη των Οικονομικών Μελετών. Πρώτ' απ' όλα είναι χρήσιμο να σημειώσουμε πως όλοι οι συνάδελφοι έχουν δικαίωμα δανεισμού από τη βιβλιοθήκη αυτή, πράγμα που αγνοούν στη συντριπτική τους πλειοψηφία. Το δυναμικό της σε τόμους φτάνει περίπου τους 50.000. Είναι κυρίως οικονομική και τραπεζική βιβλιοθήκη αλλά όχι μόνο. Δέχεται 100 περίπου ξένα περιοδικά (τίτλους) και 23 ελληνικά και κάθε χρόνο εμπλουτίζεται με 1.500 έως 2.000 νέους τίτλους. Αντίστοιχα η Εθνική Βιβλιο-

θήκη λαμβάνει 2.500-3.000 τίτλους. Η διαχείριση του εντυπωσιακού αυτού όγκου γίνεται από ένα πολύ-μικρό αριθμό προσωπικού με επικεφαλής τη συν/φο Μαρίνα Κύτρωκα, που πρέπει να καλύψει και άλλες ανάγκες όπως αυτές της τεκμηρίωσης. Για την ιστορία αναφέρουμε πως η βιβλιοθήκη στη σημερινή της μορφή συγκροτήθηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1950.

Σ' αυτήν συγκεντρώθηκαν τόσο οι βιβλιοθήκες των Διοικητών όσο και μερικών Διευθύνσεων σ' ένα λειτουργικότερο σχήμα. Έτσι μπήκε μπροστά η συγκρότηση της σημερινής δελτιοθήκης που ήταν και παραμένει παραδείγμα σωστής βιβλιοθηκονομικής δουλειάς της σημερινής υπευθύνου του τμήματος. Η δελτιοθήκη καλύπτει μεγάλο μέρος και της παλιότερης βιβλιοθήκης που περιέχει πραγματικούς θησαυρούς (όπως π.χ. σπάνιες εκδόσεις αρχαίων ελληνικών κειμένων). Το κάθε βιβλίο έχει 6 δελτία (τίτλος, συγγραφέας και τέσσερις λέξεις κλειδιά) που οδηγούν σ' αυτό σύμφωνα με το αμερικάνικο σύστημα. Βέβαια σήμερα τα λειτουργικά προβλήματα έχουν συσσωρευθεί. Οι Διοικήσεις εδώ και πολλά χρόνια δε μοιάζουν να φροντίζουν για αυτή την κληρονομιά. Το προσωπικό της βιβλιοθήκης, συχνά από μεράκι μόνο, έχει διασφαλίσει μια λειτουργία και ένα υλικό τόσο πολύτιμο. Προτείνουμε να χωρισθεί το παλιότερο τμήμα, η

ιστορική βιβλιοθήκη, και η νεότερη να εκσυγχρονισθεί και να επανδρωθεί κατάλληλα. Γιατί άραγε η Τράπεζα της Ελλάδος να έχει σήμερα πια μια οικονομική βιβλιοθήκη τόσο ανώτερη;

Όσο για τη βιβλιοθήκη των δικηγόρων η κατάσταση είναι ίσως πιο προβληματική. Κλειστή στους πολλούς (διαθέτει 15.000 περίπου νομικά βιβλία) φαίνεται να διαχωρίστηκε από τον κορμό της μεγάλης βιβλιοθήκης για να λειτουργήσει αυτόνομα. Όμως έμεινε για χρόνια χωρίς βιβλιοθηκονόμο και χωρίς δελτιοθήκη. Τα τελευταία χρόνια άρχισαν μερικές προσπάθειες οργάνωσης που ίσως τελικά αποδώσουν. Μην ξεχνάμε πως στην Πάντειο Σχολή η διαχείριση της βιβλιοθήκης γίνεται πια με ηλεκτρονικό υπολογιστή, που καιρός είναι πλέον να έρθει και σε μας.

Η βιβλιοθήκη του ΣΥΕΤΕ τέλος είναι κι αυτή ένας ανεκμετάλλετος πλούτος. Διαθέτει οικονομικοτραπεζικά βιβλία, αλλά και φιλολογικά, εικονογραφημένα σε διάφορες γλώσσες όπως και μερι-

κά συνδικαλιστικά. Ο υπογράφων έχει προτείνει επανειλημμένα στο Σύλλογο την αναδιοργάνωση και εμπλουτισμό της και το ξανάνοιγμά της στους συναδέλφους. Αλλά χρειάζεται χώρος και χέρια όπως και μερικά χρήματα. Αξίζει όμως τον κόπο, γιατί πολλοί συνάδελφοι τόσο στην Αθήνα όσο και στην επαρχία σίγουρα θα ήθελαν να δρουν μέσα από το Σύλλογό τους ανταπόκριση στις αναγνωστικές τους ανάγκες και μάλιστα σ' έναν καιρό που η τιμή του βιβλίου απογειώνεται.

Πρέπει να αναφέρουμε ότι η Βιβλιοθήκη του ΣΥΕΤΕ με τη φροντίδα των συν/φων λειτουργήσε σε ειδικό χώρο Βιβλιοθήκης-Αναγνωστήριου στη Μεσοπολεμική περίοδο και στα μεταπολεμικά χρόνια. Στη δεκαετία των 70 η συν/φος Μ. Δάλκα έκανε την τελευταία μεγάλη προσπάθεια τακτοποίησης και καταλογογράφησης που δεν είχε όμως άμεση συνέχεια.

Α. ΚΡΑΟΥΣ

ΑΡΣΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΔΑΝΤΕΛΑ

...αυτός είναι ο τίτλος του νέου έργου που ανεβάζει φέτος η Θεατρική μας Ομάδα που αυτή την περίοδο δρίσκεται στο στάδιο της ανάγνωσης του έργου, μετά τη διανομή των ρόλων.

Τη σκηνοθεσία του έργου ανέλαβε ο Σταύρος Ζαλμάς που εγκατέλειψε πρόσφατα την Εθνική Τράπεζα για το Ελεύθερο Θέατρο. Οι συναντήσεις της Ομάδας γίνονται κάθε Δευτέρα στις 7μ.μ. και κάθε Σάββατο στις 12 το μεσημέρι, στο Πολιτιστικό Στέκι του ΣΥΕΤΕ, Ασκληπιδίου 50 και Κορώνης.

Όσοι πιστοί προσέλθετε...

ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Μια συνέντευξη... ζωντανή
Του Άρι Αντάνη

από τον Ανδρέα Οικονόμου

«... Μετά από ένα μήνα αφ' ότου υπέβαλα την αίτηση, πήρα τηλέφωνο στην αρμόδια Υπηρεσία:

«Μήπως έχουμε κανένα νέο;» ρώτησα δειλά.

«Εδώ είναι Τράπεζα».

«Το ξέρω. Λοιπόν;»

«Τι λοιπόν; Τι θέλετε μανδάμ;»

«Για την αίτηση».

«Ποια αίτηση;»

«Το δάνειο».

«Ποιο δάνειο κυρία μου; Παρακαλώ εξηγηθείτε. Εδώ είναι Τράπεζα και δουλεύουμε».

«Καλέ την αίτηση που υπέβαλα πριν ένα μήνα για να πάρω στεγαστικό δάνειο... Το ξεχάσατε;»

«Α! αυτό;»

«Μάλιστα! Λοιπόν;»

«Τι λοιπόν;»

«Μήπως εγκρίθηκε;»

«Θ' αστείευσθε!»

«Εγώ καθόλου. Αντιθέτως!»

«Μα... αυτά αργούν».

«Αργούν; Δηλαδή αργούν πολύ;»

«Ου ου ου...»

Αυτό το «ουουού» μου έκοψε λίγο τον ενθουσιασμό μου. Αλλά τέλος πάντων, μετά από ένα χρόνο ξαναπήρα τηλέφωνο:

«Μήπως, κλπ, δηλαδή...»

«Αργούμε, μανδάμ».

«Δεν είμαι μανδάμ κι εσείς το ξέρετε καλά, αλλά αυτό δεν έχει σημασία. Αργούν πολύ ακόμα;»

«Ου ου ου...»

Την άλλη φορά, μετά από πέντε χρόνια που ξανατηλεφώνησα ήμουν λίγο πιο αυστηρή.

«Πείτε μου πότε και δε θέλω ουουουου».

«Αργούν ακόμα!»

«Πολύ; Πρόσεξε μην πεις ουουου...»

«Προηγούνται όσοι είναι παντρεμένοι με πολλά παιδιά. Ακολουθούν οι παντρεμένοι με λιγότερα παιδιά, μετά οι παντρεμένοι σκέτοι και μετά οι... ελεύτεροι».

«Με παιδιά ή χωρίς;»

«Με δουλεύετε;»

Καθόλου! Δε ρώτησες, μήπως είμαι μητέρα με παιδί χωρίς πατέρα; Δεν θα είχα τότε πιο μεγάλη ανάγκη να πάρω δάνειο από όλους τους άλλους; Και δε θα έπαιρνα προτεραιότητα; Χωρίς... πατέρα!!»

«Μα είστε πράγματι»

«Έχω τέτοιο πείσμα για το δάνειο, συνάδελφε, που στην ανάγκη κι αυτό θα γίνω, αν το προβλέπει ο ΚΑΣΤΕΔΑ (Κανονισμός Στεγαστικών Δανείων). Αλλά θε χρειαστώ και βοήθεια. Είσαι; Έτσι... συναδελφικά, να πούμε. Τι λες;»

«Δεν... το προβλέπει ο ΚΑΣΤΕΔΑ!»

Πολύ δλάκας αυτός ο... ΚΑΣΤΕΔΑ...

Ένα μικρό δείγμα της νέας δουλειάς του Άρι Αντάνη. Είναι ένα απόσπασμα από ένα ευθυμογράφημα με τίτλο «A casa d' Irene», που περιλαμβάνεται στο δεύτερο βιβλίο του, το οποίο κυκλοφόρησε με γενικό τίτλο «Μεταξύ των πράξεων».

Μ' αυτό τον εύπεπτο τρόπο, βρίσκω εγώ, ότι ξετυλίγονται όλα τα διηγήματα και ευθυμογραφήματα του Άρι Αντάνη μέσα στο βιβλίο του. Με τέτοια ευκολία στο διάβασμα. Σε ξεκουράζουν. Σε κάνουν να σκεφτείς ανάλογες δικές σου στιγμές, σου θυμίζουν δικές σου καταστάσεις και στο τέλος σ' αφήνουν μ' ένα χαμόγελο στα χείλια, που μπορεί να είναι χαμόγελο ικανοποίησης, χαράς ή μελαγχολίας, όχι όμως θλίψης, γιατί όπως λέει ο Άρις, η μελαγχολία είναι και ευχάριστο συναίσθημα, η θλίψη όμως όχι. Διαβάζοντας το βιβλίο του Άρι δεν ένιωσα καθόλου θλίψη. Και πώς είναι δυνατό με την αισιοδοξία που διακρίνει το συγγραφέα και που διακρίνεται ολόφανερη μέσα στα κείμενά του.

Ο Άρις βρίσκει τον τρόπο να απογυμνώνει τα γεγονότα που τον προκαλούν και τον ερεθίζουν από την πεσιμιστική προέλευση και να τα μετουσιώνει, με αδρές πινελιές και με χιούμορ, σε πηγή αισιοδοξίας, συμπάθειας, κατανόησης, μαζί με την παρότρυνση της μη επανάληψης. Ο Άρις συγχωρεί τον ήρώα του, αλλά τον προτρέπει να εκτιμήσει την αξία της συγγνώμης. Ο συγγραφέας θέλει το χαρακτήρα που σκιαγραφεί ακέραιο, ελεύθερο, ανεξάρτητο, ευθύ, δυναμικό, φιλεύσπλαστο, ανθρωπιστή, δίκαιο, κοινωνικό, ευγνώμονα, δημοκράτη. Μα αν δεν είναι, τον θέλει να προσπαθεί να γίνει. Γιατί πιστεύει ότι όλοι μπορούν να δελτιώσουν το χαρακτήρα τους.

Εγώ αυτά έδωγα μέσα από τις σελίδες του βιβλίου του Άρι. Δεν ξέρω αν τα ίδια πράγματα θαίνουν και από τη συνέντευξη που τον πήρα. Είλικρινά δεν ξέρω τι θαίνει απ' αυτή τη συνέντευξη. Και πώς είναι δυνατό να ξέρω δέβαια, αφού είναι η πρώτη φορά που παίρνω συνέντευξη από κάποιον που είναι πρώτη φορά που... του παίρνουν συνέντευξη;

– Φίλε μου Άρι, σου εύχομαι την επόμενη συνέντευξη που θα δώσεις να γίνει μπροστά σε καταξιωμένο δημοσιογράφο και να δημοσιευτεί στα πιο αξιολόγα περιοδικά που κυκλοφορούν.

Άρις: Και γω σου εύχομαι η επόμενη συνέντευξη που θα πάρεις να είναι από κάποιο αξιολόγο πρόσωπο του τόπου μας κι όχι από έναν ασήμαντο υπάλληλο της Εθνικής Τράπεζας, όπως είμαι εγώ. Σου εύχομαι να πάρεις συνέντευξη από Μπατσινίλα μέχρι Ροζίτα Σώκου.

Αν.: Δεν την ξέρω την κυρία.

Άρ.: Ανδρέα, βλέπω με χαρά ότι δε σου λείπει το χιούμορ.

Αν.: Σοβαρά μιλάω. Πρώτη φορά ακούω για την Κα Μπατσινίλα!!!

Άρ.: Τώρα με δουλεύεις... ή όχι; Πρόσεξε γιατί σου επιφυλάσσω εκπλήξεις!

Αν.: Τι εκπλήξεις; Πες μου καλύτερα πώς ξεκίνησες να γράφεις...

Άρ.: Πολύ δύσκολα. Μου είχε πιάσει η μάνα μου το χέρι, το δεξί, γιατί είχα μια τάση να χρησιμοποιώ το αριστερό, μου είχε χάσει ένα κοντύλι και τόσπρωχνε πάνω σε μια μαύρη πλάκα. Έτσι έκανα γραμμούλες, κουλουράκια, μπασιτουνάκια και...

Αν.: Δεν εννοώ αυτό...

Άρ.: Εγώ κατάλαβα τι εννοείς. Εσύ δεν κατάλαβες την απάντηση και απορώ δηλαδή... Τέλος πάντων... Η ανάγκη για συμμετοχή. Η ανάγκη να πω τη λέξη μου. Η ανάγκη να δάλω σε μια σειρά τις σκέψεις μου, τους προβληματισμούς μου, να χαράξω τη γραμμή μου (γραμμούλες), να ξεφύγω από το μηδέν (κουλουράκια), να ξεπεράσω τα εμπόδια (μπασιτουνάκια). Κατάλαβες τώρα;

Αν.: Γιατί διάλεξες τον τίτλο «Μεταξύ των πράξεων» για το βιβλίο σου, και τι εννοείς μ' αυτό;

Άρ.: Ίσως γιατί αυτό το βιβλίο γράφτηκε στα ελεύθερα χρονικά διαστήματα που υπήρξαν, στα κενά δηλαδή, ανάμεσα στις διάφορες υποχρεώσεις π.χ. στο γραφείο μου, την Τράπεζα! Μεταξύ δύο διηγημάτων... έκανα και λίγη δουλειά. Αλλά αυτό μεταξύ μας. Μεταξύ δέβαια των πράξεων εννοώ όλων των πράξεων.

Αν.: Και των σεξουαλικών δηλαδή;

Άρ.: Εκτός απ' αυτές. Γιατί πώς είναι δυνατόν ν' αρχίζεις μια τέτοια πράξη, να διακόπτεις για να αρχίσεις το γράψιμο, να τελειώνεις και να ξαναρχίζεις, για να... τελειώσεις, τέλος πάντων! Αυτό μπορεί να γίνει μόνο εάν πρόκειται να διαβάσεις το βιβλίο μου «Μεταξύ των πράξεων», όχι για να το γράφεις όμως.

Αν.: Για πες μου τώρα Άρι, πώς βλέπεις τη διακίνηση του βιβλίου σήμερα;

Άρ.: Αντρέα μου τι να σου πω! Βασικά πρέπει να ευχαριστήσω την Πολιτιστική για την τιμή που μου κάνει να παρουσιάσει το έργο μου, οπωσδήποτε...

Αν.: Μάλιστα, λοιπόν;

Άρ.: Τι λοιπόν. Αυτά!

Αν.: Δε μου απάντησες πώς βλέπεις τη διακίνηση του βιβλίου σήμερα.

Άρ.: Εγώ σου απάντησα, εσύ πάλι δεν κατάλαβες. Τέλος πάντων. Στην Ελλάδα, μια χώρα γεμάτη από Έλληνες, έχουμε σταματήσει να διαβάζουμε από τον καιρό που σκάλιζαν στις πέτρες. Λοιπόν μην τα σκαλίζεις. Για να βγει αυτό το περιοδικό του Συλλόγου μας τριάντα συνάδελφοι δαπανάνε την ώρα τους για να επιλέξουν, διαβάσουν, συντάξουν και εκδόσουν την ύλη, εξήντα συνάδελφοι περιμένουν με κάποια αγωνία, λίγο αισιοδοξία, πολύ μεράκι να δημοσιευτεί το γραπτό τους, δαίνει τελικά το περιοδικό, μοιράζεται δωρεάν και άμα θα γυρίσεις τις Υπηρεσίες και τα Καταστήματα θα το δεις παρατημένο, πεταμένο, αδιάβαστο. Η διακίνηση του βιβλίου είναι συναφής με το αν διαβάζουμε, ή όχι. Δε διαβάζουμε, ρε Αντρέα, παρά μόνο εφημερίδα, κι αυτή στο γραφείο ή στην τουαλέτα. Κι αντί να χαρίζουμε βιβλία στους φίλους, τους λάμε γλυκά, ποτά, λουλούδια κλπ. Εγώ πάντως το δηλώνω σήμερα. Όποιος έλθει σπίτι μου στη γιορτή μου, να μου φέρει βιβλίο αντί για γλυκά. Για καλό και για κακό όμως, σου λέω ότι προτιμάω τα... γαλακτομπούρεκα.

Αν.: Ποιους Έλληνες συγγραφείς προτιμάς;

Άρ.: Τον Μ. Καραγάτση.

Αν.: Δεν περίμενα τέτοια άμεση, κοφτή και σοδαρή απάντηση. Φοδόμουν πως θα το γύριζες στην πλάκα πάλι. Δε σε πιάνω πουθενά εσένα.

Άρ.: Το αστείο είναι, πως δεν κάνω πλάκα. Αυτό μπορείς να το διαπιστώσεις και μέσα στο διδλίο μου «Μεταξύ των πράξεων» αλλά ακόμα και στο πρώτο μου διδλίο που κυκλοφόρησε το 1982 με τίτλο «Στήλες άλατος». Τα μηνύματα που γγαίνουν είναι σοδαρά. Το ότι προτιμάω τον Καραγάτση δέβαια δε σημαίνει ότι διαβάω μόνο Καραγάτση.

Τρέφω μια ιδιαίτερη εκτίμηση για τον Τάκη τον Χατζηαναγνώστου, που έχω την τιμή να γνωρίζω και προσωπικά, (ήταν Δ/ντής της Εθνικής Τράπεζας, αν το ξέρεις) και με λίγες κουδέντες που μου έχει πει, μ' έχει δοθηθεί πολύ και μου έχει δώσει πολύ κουράγιο. Ακόμα είναι πολλοί που μου αρέσουν, αλλά βρίσκω πολλά στοιχεία ενδιαφέροντα στους νέους και άγνωστους Έλληνες συγγραφείς και ποιητές και γι' αυτό κυνηγάω με μανία θα έλεγα τα διδλία τους και τα κρατάω στη διδλιοθήκη μου. Στη διδλιοθήκη μου όμως έχω και πολλά δικά μου διδλία. Π.χ. έχω γεμίσει ένα ράφι με 40 αντίτυπα του τελευταίου μου διδλίου «Μεταξύ των πράξεων» και εκεί θα βάλω και τα υπόλοιπα χίλια που έχουν μείνει απούλητα. Διδλία να δουν τα μάτια σου, και... τα δικά μου μάτια φυσικά!!! Κι έτσι όπως βλέπεις μιλάμε για τρεις συγγραφείς σ' αυτή την ερώτησή σου, κι όχι για έναν, όπως αρχικά φάνηκε. Οι δύο είναι για διάδασμα, κι ο τρίτος ο φαρμακερός ε! κι αυτός για διάδασμα είναι, αλλά δεν έχει βρεθεί... παπάς ακόμα.

Αν.: Βλέπω, ότι χρησιμοποιείς συχνά το χιούμορ στα κομμάτια σου. Όλες αυτές τις κλασικές αξίες που αναφέρεις, μπορείς πάντα να τις βλέπεις με χιούμορ, ακόμα δηλαδή κι όταν σε προκαλεί κάποιο σημαντικό γεγονός, όπως μια θεομηνία ή μια δικτατορία κ.λ.π., όταν υποφέρουν άνθρωποι, να πούμε.

Άρ.: Κατά τη γνώμη μου τα μηνύματα πρέπει να δίνονται έμμεσα για να πιάσουν τόπο. Όλοι ξέρουμε το καλό και το κακό, μόνο που το ξεχνάμε. Πρέπει κάποιος να μας το θυμίζει πού και πού. Για τόσο σημαντικά γεγονότα δεν μπορώ να γράψω με χιούμορ, όμως μπορώ να ειρωνευτώ, να σατιρίσω και να θίξω έμμεσα όσους προκαλέσαν ένα δυσάρεστο γεγονός ή έμειναν αδιάφοροι σε μια θεομηνία. Όμως μου επιτρέπεις να σταθώ λίγο στο χιούμορ;

Αν.: Εκεί στάσου όσο θέλεις. Αφού ξέρεις ότι όλα τα παιδιά της Επιτροπής Σύνταξης της Πολιτιστικής δε στερούνται χιούμορ. Κι έτσι αν πρόκειται να μου κόψουν ένα μέρος από τη συνέντευξη, ό,τι αφορά το χιούμορ θα το αφήσουν.

Άρ.: Ναι, αλλά αυτό που θα σου πω τώρα, μπορεί να αφορά το χιούμορ, αλλά δε θα έχει χιούμορ. Η λέξη χιούμορ είναι ξένη λέξη που σημαίνει έξυπνο αστείο, αστεϊσμό και είναι μια έννοια που περιλαμβάνει σάτιρα, ειρωνία, σκωπτική διάθεση, δοσμένα όμως με πρωτοτυπία και ευστροφία. Αυτό το είδος χιούμορ προσπαθώ να δώσω και δεν ξέρω αν το καταφέρνω στα κείμενά μου. Πιστεύω όμως ότι καταφέρνω να αποτύχω το «γελοίο» που είναι αυτό που τραβάει και πιο πολύ! Δυστυχώς ο κόσμος γελάει με το γελοίο, που περιλαμβάνει μορφασμούς, δωμολοχίες, χειρονομίες και άσχημα κακόγουστα πειράγματα. Το αστείο έχει και σοδαρά μηνύματα. Το γελοίο, δεν έχει, κι αν έχει ένα, αυτό είναι η έλλειψη χιούμορ που διαπιστώνουμε. Έτσι, βλέπουμε στον τόπο μας γελωτοποιούς να σπάζουν ρεκόρ εισπραξέων εκεί όπου ρίχνουν τις σαχλαμάρες τους. Τα «κονομάνε» δηλαδή, έτσι χάριν... αστεϊότητας.

Αν.: Τι μηνύματα στοχεύεις να περάσεις μέσα από τα κείμενά σου;

Άρ.: Τι μηνύματα να περάσω, ρε Αντρίκο, που για να περάσεις μηνύματα μέσα από ένα διδλίο πρέπει και να διαβαστεί πρώτα. Αλλά αφού δεν το διάδασες εσύ που θέλεις να κάνεις και κριτική, περιμένεις να το διαδύσουν οι άλλοι; Αλλά για να σοδαρευτείς και συ λίγο, εγώ στοχεύω να περάσω μηνύματα που ξεπηδάνε από τις αιώνιες, τις κλασικές αξίες, δοσμένα όμως μέσα από την καθημερινή ζωή! Επιδιώκω, χωρίς να ξέρω αν το καταφέρνω, να γράψω για την αγάπη, την ευγνωμοσύνη, την ανθρωπιά, την ειρήνη, την εξέλιξη, τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, την αναζήτηση της αλήθειας και της αισιοδοξίας, στοιχεία που θα ήθελα να είχα ο ίδιος, και που πολλές φορές διαπιστώνω ότι δεν έχω. Τα μηνύματα λοιπόν στοχεύουν πρώτα εμένα τον ίδιο. Και καθώς ζω τη μικρή, ασήμαντη (κι ευτυχισμένη) ζωή μου, βλέπω ότι κάποιο συγκεκριμένο γεγονός που με προκαλεί τόχω γράψει, κι έτσι πρέπει, τουλάχιστον εγώ, να το τηρήσω. Π.χ. το στοιχείο της ευθύτητας είναι ενάλωτο στον άνθρωπο, αλλά καταφέρνω και το τηρώ (όσο γίνεται) αφού τόχω γράψει και τόχω υπογράψει. Εσύ τι λες δεν είμαι ένας άνθρωπος με ευθύτητα;

Αν.: Επειδή εγώ είμαι άνθρωπος με ευθύτητα, προτιμώ να μη σου απαντήσω.

Άρ.: (Κοίτα ρε φίλε που ξύπνησε ο Ανδρέας! Πάει χάλασε ο κόσμος). Λοιπόν Αντρίκο, ευχαριστώ για τα καλά σου λόγια. Τελειώσαμε, νομίζω. Χάρηκα πολύ, Χαίρετε...

Αν.: Έλα, αστεία το είπα. Μην παρεξηγήσεις. Έχω λίγα πράγματα ακόμα να σε ρωτήσω. Έχω παρατηρήσει, ότι τα κείμενά σου διαθύνουν κάποια θεατρικότητα. Οι διάλογοι είναι πολύ ζωντανοί. Έχεις σκεφτεί να κάνεις κάποιο μονόπρακτο ή κάτι τέτοιο;

Άρ.: Για να γράψεις Θέατρο, πρέπει να έχεις διαβάσει πολύ θέατρο και να έχεις δει πολύ θέατρο. Άρα για να γράψεις θέατρο, είναι πάρα πολύ δύσκολο. Αυτό που είναι πολύ εύκολο είναι όχι να γράψεις, αλλά... να γίνεις θέατρο. Λοιπόν, εμένα δεν μ' αρέσουν τα... εύκολα πράγματα.

Αν.: Μάλιστα...

Άρ.: Τι μάλιστα! Κι εδώ με ειρωνεύεσαι; Θα φύγω!

Αν.: Όχι! Πριν φύγεις να σε ρωτήσω κάτι ακόμα. Ποια είναι τα μελλοντικά σου σχέδια;

Άρ.: Από ποια άποψη με ρωτάς; Γιατί αν αναφέρεσαι στη δουλειά μας στην Τράπεζα, εγώ έχω γίνει Τμηματάρχης Α' και έχω... ξενοιάσει. Έχω δέβαια άλλα 16 χρόνια μπροστά μου μέχρι να πάρω σύνταξη. Αλλά έχω τυπώσει γύρω στις 10.000 κάρτες που γράφουνε «Τμηματάρχης Εθνικής Τράπεζας» και πιστεύω να φτάσουν. Αλλιώς θα αναγκαστώ να τυπώσω κι άλλες. Ακόμα θα τυπώσω κι άλλα διβλία και θα παραγγείλω κι άλλα ράφια για να τα τοποθετήσω. Τώρα γράφω ένα καινούργιο διβλίο, με πολύ ενδιαφέρον θέμα, κατά τη γνώμη μου, δέβαια. Αλλά η μεγάλη μου φιλοδοξία είναι να καταφέρουμε να δγάζουμε ένα περιοδικό, μια ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ αξιώσεων, που να μπορούμε να είμαστε υπερήφανοι. Αυτό μπορεί να γίνει και ελπίζω ότι θα γίνει. Στο μεταξύ θα δουλεύω στην Εθνική Τράπεζα με το ίδιο και περισσότερο ενδιαφέρον, γιατί κι η Τράπεζα είναι η βάση απ' όπου αντλώ όλα τα εφόδια για να μπορώ να ζω, να δημιουργώ και να υλοποιώ τα ενδιαφέροντά μου.

Αν.: Τώρα Άρι θέλω να σου κάνω μια ερώτηση πολύ προσωπική και πολύ αδιάκριτη: Τι ιδεολογική απόχρωση θα έλεγες ότι παίρνουν τα κείμενά σου, γενικά;

Άρ.: Η ερώτησή σου δεν είναι ούτε προσωπική, ούτε αδιάφορη.

Αν.: Ναι! Λοιπόν;

Άρ.: Τι λοιπόν, άλλη ερώτηση.

Αν.: Δεν επιμένω.

Άρ.: Αστειεύομαι. Αλλά για να σου αναπτύξω γενικά την ιδεολογική απόχρωση των γραπτών μου θα χρειαστούν τρεις Πολιτιστικές. Αντί γι' αυτό να σου παραθέσω ένα απόσπασμα από το διήγημα που περιλαμβάνεται στο διβλίο μου με τίτλο «Η κυρία Δέσποινα είναι η ευτυχία». Διαβάζω:

Ακόμα εύριστα εντελώς απαράδεκτο και θρωμερό, να αλλάζουν οι συνάδελφοί μου, όχι πολιτικές πεποιθήσεις, αλλά κόμματα και να παριστάνουν τους θιασώτες της κάθε κυβέρνησης. Και είναι απορίας άξιο πώς καταφέρνω και κρατάω ακόμα τη θέση μου, αφού δεν καταφέρνω να κρατάω το στόμα μου κλειστό.

- Δε ντρέπεσαι ρε τουμπατζή, που μας παριστάνεις το σοσιαλιστή; Εσύ όχι σοσιαλιστής, αλλά αρχιληστής είσαι! Για μένα ο άνθρωπος που ψηφίζει σιωπηρά άλλο κόμμα κάθε φορά δεν είναι κατακριτέος. Αντίθετα μπορεί να δείχνει πολιτική ωριμότητα η ενέργειά του αυτή και με την ψήφο του να λογαριάζει και να στοχεύει στο γενικό-τερο συμφέρον της χώρας. Ακόμα δείχνει ότι η πολιτική δεν είναι ποδόσφαιρο όπου η ομάδα του θα είναι η ομάδα του, χάνει-κερδίζει. Όμως το να είσαι δηλωμένος δεξιός, όταν κυβερνάει δεξιό κόμμα, να γίνεσαι φανατικός κεντρώος, όταν κυβερνάει το Κέντρο και να το παίζεις φωτισμένος σοσιαλιστής, με σοσιαλιστική κυβέρνηση, όχι μόνο δεν το δέχομαι αλλά απορώ πώς σε δέχονται εκείνοι, αφού εκείνοι διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο, έχοντας εσένα στις τάξεις τους...

Όμως μέσα στις τόσες ερωτήσεις, ξέχασες τη σπουδαιότερη, ρε Αντρέα.

Αν.: Ποια είναι αυτή;

Άρ.: Σου είπα ότι στη γιορτή μου θέλω να μου φέρεις διβλίο αντί για γαλακτομπούρεκα, αλλά εσύ δε με ρώτησες πότε γιορτάζω...

Αν.: Ναι, είδες; Πράγματι, δε σε ρώτησα...

Σκέψεις από μια υποψήφια Υπουργό Πολιτισμού

Εγώ τις αποφάσεις μου τις πήρα. Την πορεία μου τη χάραξα. Πρέπει να σας ομολογήσω ότι πλέον δεν είμαι κάτι απλό και άσχετο. Στο πρόσωπό μου μπορείτε να χαιρετίσετε το μέλλον της Νέας Ελληνικής Σκηνής και Πραγματικότητας.

Εντελώς ξαφνικά το αποφάσισα. Εγκατέλειψα μετά από έντονη προσωπική πάλη την εταιρία UPPER-TAPER ΕΛΛΑΣ ΕΦΦΕ, όπου με μια λαμπρή, μέχρι τούδε, καριέρα στο χώρο των τηλεκατευθυνόμενων γραφομηχανών και όλων των συναφών μηχανημάτων, διέπρεπα ως διευθύντρια στο τμήμα άνεσης και μουροχαυλίας. Κάθε μέρα με περίμενε μια παρέλαση συνταραχτικών γεγονότων και ήμουν σε μια διαρκή κατάσταση ευθύνης και ευθυμίας.

Αλλά, μη σε αποπροσανατολίζει το γεγονός, που με βλέπει έτσι στρουμπουλή, εγώ, παιδιόθεν συμπαρασυρόμουν ανενδοίαστη από κάθε τι καλλιτεχνικό, μεγαλειώδες και κομψό. Διαθέτω και ένα ύψιστο ενδιαφέρον ως προς τα κοινά και ανθρώπινα. Ο Συνδικαλισμός, δέβαια, ενδέχεται να είναι η μία λύση. Αλλά, ως λύση, θεδιασμένη. Επιπροσθέτως αφαιρεί και τη δυνατότητα της εισόδου στο γαλαξία των φλας, της δημοσιότητας και του διεθνούς χώρου της τέχνης. Και τις τέχνες δεν μπορώ να τις αποκλείσω. Η γλυπτική, η ζωγραφική, η μεταξοτυπία έστω. Οποία λεπτότης ψυχής. Οποία ανωτερότης πνεύματος.

Εξάλλου διαθέτω και έναν αριθμό ταλέντων, τον οποίο δεν μπορώ να τον αφήσω ανεκμετάλλευτο και αμοίραστο στο κοινό και δη το εγχώριο. Διότι έχω προσόντα, ανάλογα με τις περιστάσεις να είμαι μια ποιήτρια, οραματίστρια, μύστρια, συντονίστρια δημοσίων σχέσεων και εκδηλώσεων. Διαρκώς αναρωτιόμουν, πού να διοχετεύσω, όλο αυτό το ευαίσθητο υπάρχειν και είναι μου. Σε ποιο τομέα, σε ποια τέχνη, ειδικά, να εγκλωβιστώ; Σε ποιο χωρόχρονο της αιωνιότητας να δώσω το καλύτερό μου; Μεγάλο δίλημμα και προδληματισμός.

Ώσπου την είδα μπροστά μου. Βυθισμένη σ' ένα μαύρο σύνολο με ασσορτί γόδες και κολλάν απ' όπου πρόβαλλαν δύο από τις ωραιότερες γάμπες που κυκλοφορούν ανά τους δρόμους της υφελίου. Ατέλειωτο χαμόγελο στα χείλια, λάμψη ακαταμάχητη στα μάτια, ιδέες πρωτότυπες στο μυαλό και ρενάρ ριγμένη ανάερα στον έναν ώμο. Τίναξε τα ξανθά μαλλιά της με το αριστερό της χέρι και αμέσως δημιουργήθηκε το τάγμα των αμφισθητιών με τα καρώ πονκάμισα και τις τιράντες. Σήκωσε το δεξί χεράκι της για να αποτείνει χειραψία σ' έναν τέως υπουργό και συγκεντρώθηκαν όλα τα σύνολα με τις πέρες και τις μπουτονιέρες συνοδευόμενα από τις σινιέ γραβάτες.

Αυτό ήταν το τέλος μου και παράλληλα η αρχή της νέας μου ζωής. Εδώ είμαστε, σκέφτηκα. Κάτι σαν ρυάκι ανεπήδησε μέσα μου σαν νέα φλέβα χρυσού και πετρελαίου. Οδηγήθηκα μέσα από τη φαντασία μου σε νέους κόσμους δράσης και δημιουργίας συγχρόνως. Ό,τι ζητούσα όλα αυτά τα ατέλειωτα χρόνια, ό,τι απελπισμένα επιζητούσα να εκφράσω, για ό,τι ανεξέλεγκτα αγωνιούσα να φλυαρήσω ως προσωπικότης στο σύνολό της, δικαιώθηκε μέσα σε μια στιγμή. Μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο, μέσα σε μια κίνηση, βρήκα αυτό που ζητούσα, φανερώθηκε ποια είμαι και τι ζητώ. Ανακάλυψα τον εαυτό μου.

Τέτοια ακριδώς θέλω να γίνω. Μέσα από έναν κυκεώνα προαγωγών να οδηγηθώ στον υπουργικό θώκο, να φτάσω στο απόγειο της δόξας και της κομψότητας, που μπορεί να φτάσει μια ύπαρξη. Διατίθεται να μπω σ' όλα τα λούκια, να υποστώ κάθε θυσία, ακόμα και να γίνω τραγουδίστρια στις κλαδικές κομπανιές. Μέχρι αυτού του σημείου, μέχρι να ολοκληρωθεί ο σκοπός και ο ευγενής στόχος μου. Άλλωστε για τον πολιτισμό δεν απαιτούνται μέσα, μέση χρειάζεται και 'γώ διαθέτω μέση δαχτυλίδι.

Έτσι, λοιπόν, για να γίνω μια προσωπικότης που γύρω της θα περιστρέφονται τα σημαντικότερα γεγονότα της πολιτιστικής ζωής του τόπου, θα αγωνιστώ μέχρι τελευταίας ρανίδας αίματος μέχρι να φτάσει η ιδέα της κουλτούρας και του μηνύματος του Μπρεχτ στο πιο απόμακρο χωριό, στην πιο ασημαντη πολίχνη. Μέχρι πολιτισμός και λαός γίνουν το ένα τους, χωρίς διακρίσεις, χωρίς ταξικές αποστάσεις. Μέχρι να αποκτήσω τις γάμπες και το στυλ που χρόνια ονειρευόμουν.

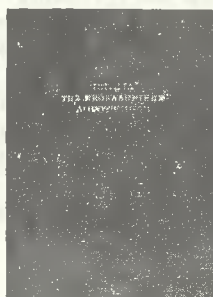
ΣΟΦΙΑ ΔΕΛΗΜΑΡΑ

ΔΙΣΚΟΙ-ΒΙΒΛΙΑ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΤΕΡΖΗΣ: «Ερωτική Αφασία» σε τίχους Μιχάλη Άνθη. Τραγουδούν οι: Μιχάλης Άνθης, Μ. Τερζής, Γεωργία και Νίκος Θωμάς. Δίσκος Philips.

ΚΩΝ/ΝΟΣ Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ: «Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» Αθήνα, Εκδόσεις ΙΚΑΡΟΣ. 7η έκδ., 1985, σσ. 733.

Ο Μιχάλης Τερζής συμπληρώνει φέτος 10 χρόνια στο τραγούδι. Έχει επτά δίσκους στο ενεργητικό του απ' τους οποίους αξίζει ιδιαίτερα ν' αναφέρουμε τα «Μανιάτικα» σε ποίηση Κυριάκου Κάσση, τα «Αρχαία Λυρικά» σε ποίηση Αρχίλοχου, Σαπφούς, κ.ά. και το «Όλη τη Μουσική μές' την αγάπη δάλε» σε ποίηση Κωστή Παλαμά. Γνώστης της παράδοσης και του έντεχνου λαϊκού τραγουδιού κάνει φέτος ένα άλμα και κυκλοφορεί, αρχές Αυγούστου, ένα άλμπουμ με ηλεκτρικές παλλάντες με τίτλο «ΕΡΩΤΙΚΗ ΑΦΑΣΙΑ» σε στίχους του νέου τραγουδιστή Μιχάλη Άνθη. Τραγουδούν ο συνθέτης και οι Μιχάλης Άνθης, Γεωργία και Νίκος Θωμάς, τρεις νέες φωνές που υπόσχονται πολλά στο ελληνικό τραγούδι.

Ο ίδιος ο στιχουργός μας είπε: «Το χιούμορ κι ο σαρκασμός, που χαρακτηρίζουν τα περισσότερα απ' αυτά τουλάχιστον τα τραγούδια μου, συνιστούν όψεις μιας σκληρής πραγματικότητας και δεν καπηλεύονται την αλήθεια της στο δωμά μιας μοντερνίζουσας εμπορικότητας, αλλά αντίθετα την υπογραμμίζουν. Αυτό πάντως που μ' ενδιαφέρει περισσότερο στο στίχο μου είναι το κωδικοποιημένο χιούμορ ίσως και κάποια αφαίρεση που παραπέμπει, υπονοεί, ενθαρρύνει δεύτερες και τρίτες αναζητήσεις. Λάτρευς της πολυσημίας του λόγου προσπάθησα να εφαρμόσω όσα παραπάνω θεωρητικοποιώ. Το αποτέλεσμα θα το κρίνετε εσείς».

Σατιρική διάθεση λοιπόν συνδυασμένη επιτυχημένα με ώριμα μουσικά ρυθμικά ακούσματα και με τη δροσιά και την ορμή της νιότης, συνθέτουν την προσωπικότητα του δίσκου που σας τον προτείνουμε ανεπιφύλακτα...

ΠΙΣΤΕΥΩ, με μεγάλη σιγουριά, ότι όλοι, όσοι ασχολούνται με τη λογοτεχνία μας – από τους ειδικούς μέχρι τους απλούς αναγνώστες της – συμφωνούν μάλλον ότι το έργο αυτό του Κ. Θ. Δημαρά αποτελεί την αριότερη μελέτη για το θέμα, αλλά και ένα «βιβλίο - οδηγό» σ' ότι αφορά την πνευματική παραγωγή των Ελλήλων από τους τελευταίους δυζαντινούς αιώνες μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού (1930).

Ο Κ. Θ. Δημαράς (γεν. το 1904 στην Αθήνα και είναι καθηγητής στη Σορβόνη), χωρίς να ξεφεύγει από την ανάλυση και εξιστόρηση των λογοτεχνικών ρευμάτων κάνει, κάποιες στιγμές, και τους αντίστοιχους συσχετισμούς με το ευρύτερο πλαίσιο που επηρεάζει αυτές τις μορφές έκφρασης: αναφέρεται στα γενικότερα ιστορικά συμβάντα και στις επιδράσεις τους στη διαμόρφωση της Νεοελληνικής σκέψης και διανόησης. Είναι ο ιστοριογράφος της λογοτεχνίας μας. Το βιβλίο του με ύφος απλό διαπραγματεύεται όλα τα είδη της τέχνης του λόγου: ξεκινώντας από το Βυζαντινό Μυθιστόρημα, τα Ακριτικά και Δημοτικά τραγούδια φθάνει στη νεότερη Κριτική, την Πρόζα και το Θέατρο.

Έργο ζωής η «Ιστορία» του, γνώρισε συνεχείς εκδόσεις και συμπληρώσεις από το συντάκτη της «όχι μόνο ως προς την πληροφοριακή της πλευρά, αλλά και ως προς τα συγγραφικά της και ιδεολογικά χαρακτηριστικά». Είναι πράγματι εκπληκτικό το ότι ο πολυγραφότατος και εμβριθής διανοητής από την πρώτη έκδοση – το 1948/49, σε δύο τόμους τότε – είχε πάντα αυτή την αγωνία: να αφουγκράζεται τα καινούργια μηνύματα, να συμπληρώνει με

καινούργια στοιχεία την έρευνα, ακόμη και να αναθεωρεί μερικά συμπεράσματά του.

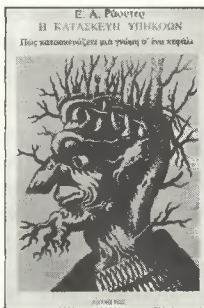
«...Σ' αυτό το τέταρτον του αιώνας, πολλά από τα στοιχεία που εξετάζονται εδώ εξεκαθαρίστηκαν, άλλαξαν μορφή, εκλονίσθηκαν από μελέτες διάφορες τρίτων ή δικές μου· νέες ειδήσεις ήρθαν, με τον ίδιο τρόπο σε φως. Άλλαξε το αντικείμενο, άλλαξε και το μάτι που τα θεωρεί: νέες γνώσεις, νέες εμπειρίες, και – συνεπώς – νέες κρίσεις...» μας λέγει στην προτελευταία έκδοση (1975).

Θα 'λεγα ότι τα άλλα σημαντικά, και εύχρηστα σήμερα, έργα για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία, από τη μια μεριά του Λίνου Πολίτη (έκδοση Μ.Ι.Ε.Τ., 1978) και του Mario Vitti (έκδοση ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1978) όντας και συντομότερα, και από την άλλη το δίτομο του Γιάννη Κορδάτου (έκδ. 6', ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ, 1985) λόγω των λαθών και ελλείψεών τους, υπολείπονται αρκετά.

Ε. Α. ΡΑΟΥΤΕΡ

Η κατασκευή υπηκόων ή

Πώς κατασκευάζεται μια γνώμη σ' ένα κεφάλι
Μετάφραση Δημοσθένη Κούρτοβικ, εκδ. Αιγόκερως, Αθήνα 1982.

Θυμόσαστε αλήθεια τη θεία 'Όλγα σ' εκείνη την αξέχαστη διαφήμιση: «Η θεία 'Όλγα ξέρει»; Ξέρει λοιπόν αυτή για λογαριασμό δικό μας – του καταναλωτή δηλαδή – που δεν είναι καθόλου αναγκαίο να ξέρει, μα να αγοράζει, απλά και μόνο να αγοράζει, να αγοράζει, να αγοράζει... Βέβαια και η θεία 'Όλγα δεν ήξερε τίποτα, μιας και στην ιδιωτική της ζωή δεν ήταν παρά μια απλή γυναίκα που πληρώθηκε για να διαφημίσει το συγκεκριμένο προϊόν - απορρυπαντικό. Το δόγμα του «πίστευε και μη ερεύνα» έχει αντικατασταθεί πλέον από το «αγόραζε και μη ερεύνα»...

Μ' αυτό το κομμάτι αρχίζει τον πρόλογο ο εκδότης του βιβλίου που παρουσιάζουμε: ένα βιβλίο που γράφτηκε και κυκλοφόρησε το 1971 από έναν

Το βιβλίο (που έχει μεταφραστεί στα αγγλικά, Γαλλικά, Βουλγάρικα και Ρουμάνικα) περιέχει ακόμη σπάνιο φωτογραφημένο υλικό και να τμήμα με πολύ αξιόλογες βιβλιογραφικές πληροφορίες, παραπομπές και σχόλια, που καλύπτουν και τον πιο απαιτητικό μελετητή. Εμπλουτίζει επίσης με χρονολογικούς πίνακες, όπου αναφέρονται παράλληλα γεγονότα Γενικής - Ελληνικής Ιστορίας και Γενικής - Ελληνικής Παιδείας τιν ετών 1453 έως 1940. Τέλος το αναλυτικό ευρετήριο κυρίων ονομάτων, λέξεων, όρων κτλ. καθιστά το πόνημα αληθινό εργαλείο.

Είναι ένα έργο μνημειώδες που αξίζει της προσοχής όλων εκείνων που αγαπούν την Ελληνική Λογοτεχνία και επιθυμούν να ανιχνεύσουν τους όρους γέννησης και εξέλιξής της.

ΖΗΣ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

εκδοτικό οίκο του Μονάχου· συγγραφέας του ο άγνωστός μας Ε.Α. Ράουτερ. Πρόκειται για ένα βιβλίο που με σπάνιες αρετές, με αξιοθαύμαστη απλότητα και με εκπληκτική σαφήνεια απκαλύπτει τις μεθόδους πλύσης εγκεφάλου που ιάνουν τους πολίτες μιας καπιταλιστικής κοινωνίας να στρέφονται ενάντια στα ίδια τους τα συμφέροντα και αναλύει το μηχανισμό της εκμετάλλευσης που στηρίζεται στην αλλοτριωμένη σκέψη των ανθρώπων. Περιττό βέβαια να προσθέσουμε πως αυτά τα θέματα αφορούν άμεσα και ζωτικά τον καθένα μας...

Ο Ράουτερ αρχίζει έτσι αυτή τη μελέτη του: «Στο σχολείο κατασκευάζονται άνθρωποι, η διαδικασία της κατασκευής ανθρώπων λέγεται εκπαίδευση. Η οικογένεια, ο κινηματογράφος η τηλεόραση, το θέατρο, το ραδιόφωνο, οι εφημερίδες, τα βιβλία και τα плаκάτ είναι σχολεία με την ευρύτερη έννοια. Όλα τα κέντρα που μεταιδουν πληροφορίες είναι σχολεία.

Για την κατασκευή πραγμάτων χρησιμοποιούνται εργαλεία. Το εργαλείο, με το οποίο κατασκευάζονται άνθρωποι, είναι η πληροφορία».

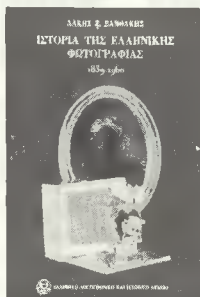
Και συνεχίζει παραθέτοντας πολλά και εύχρηστα παραδείγματα, αναλύοντάς τα υποδειγματικά, όπως το θέμα του αυτοκινήτου κ άλλων προϊόντων (ποιοι το κατασκευάζουν – πώς το κατασκευάζουν – γιατί φτιάχνεται με τρόπο ώστε να αχρηστεύεται μέσα σε ορισμένα χρόνια) ή εξπάζει αποσπάσματα κειμένων που διδάσκονται στα σχολεία και που μας προετοιμάζουν για να θεωρούμε αληθινό κάτι που είναι παράλογο ή σχολιάζει εύστοχα καθημερινές μας μικροσυνήθειες που 'χουν την αφετηρία τους στην αγωγή και στην παιδεία της παιδικής μας ηλικίας. Ακόμη, αναφέροντας

πραγματικά περιστατικά απ' τον Α' και Β' παγκόσμιο πόλεμο, αποκαλύπτει ποιοι είναι πάντα οι κερδοσμιμένοι από έναν τέτοιο παραλογισμό. Αυτά και πολλά άλλα άκρως ενδιαφέροντα μέσα στα πλαίσια των 93 μόλις σελίδων.

Και κλείνει αυτή του τη μελέτη με την πρόταση:

ΑΛΚΗ Ξ. ΞΑΝΘΑΚΗ: Ιστορία της ελληνικής φωτογραφίας (1839-1960)

Εκδόσεις Ε.Λ.Ι.Α., Αθήνα 1981.

Περιορισμένη η οπτική της έρευνας στο χώρο της ελληνικής φωτογραφίας. Πολύ πίσω από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Κι όμως, το υλικό που φέρνουν στο φως οι πρώτες απόπειρες είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον. Ακόμα και για τους αμήτους.

Ήδη από το 1968 ο συνάδ. ΑΛΚΗΣ Ξ. ΞΑΝΘΑΚΗΣ οργανώνει την πρώτη σχολή φωτογραφίας στην Ελλάδα, ενώ με το συγγραφικό και ερευνητικό του έργο προσπαθεί να καλύψει σφαιρικά τη φωτογραφία. Παράλληλα με τις άλλες του δραστηριότητες, Αθηναϊκός Φωτογραφικός Όμιλος, Ευρωπαϊκή Φωτογραφική Ιστορική Εταιρεία, εκθέσεις, κλπ. ολοκλήρωσε στα 1981 τη μελέτη του για την ιστορία της ελληνικής φωτογραφίας (1839-1960) που εκδόθηκε στη συνέχεια από το Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο και βραβεύτηκε με έπαινο από την Ακαδημία Αθηνών.

Στον Αριστοφάνη (Νεφέλες), στον Πλάτωνα (Τίμαιος, Πολιτεία), στον Αριστοτέλη (Περί χρωμάτων), στον Ευκλείδη (Οπτικά, Κατοπτρικά) και σ' άλλους συναντάμε ένα πλήθος στοιχείων και πληροφοριών γύρω από την τέχνη της φωτογραφίας.

Από το 1839 δρίσκουμε φωτογραφίες των Προπυλαίων, του Παρθενώνα και της Ακρόπολης από τον Καναδό Joly De Lotbiniere, ενώ στα 1843 γίνεται στην Αθήνα, με τη μέθοδο του Daguerre, το πρώτο δαγγεροτυπικό πορτραίτο Έλληνα: του Ιάκωβου Ραγκαδή. Μεταξύ των ετών 1850-1875

«Αν δεν αντισταθούμε στο πνεύμα των σχολειών, των εφημερίδων, του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, τότε οι σκέψεις μας θα εξακολουθήσουν να είναι εχθροί μας».

Σήμα κινδύνου λοιπόν... Διαβάστε και ΑΝΤΙΣΤΑΘΕΙΤΕ...

BIKY ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

εγκαθίστανται στην Ελλάδα τα πρώτα φωτογραφικά εργαστήρια, από Έλληνες που σπούδασαν στο Παρίσι, Λονδίνο, Ρώμη κι αλλού.

Τα ατελιέ θα φιλοξενηθούν στις οδούς Ερμού, Σταδίου, Αιόλου και στην Πλ. Κλαυθμώνος και οι φωτογραφίες του Όθωνα και της αυλής της βασιλίσσας Αμαλίας θα διαδέχονται η μια την άλλη. Οι Έλληνες φωτογράφοι συμμετέχουν και διακρίνονται σε διεθνείς εκθέσεις και διαγωνισμούς.

Σημαντικές οι αλλαγές στα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα, «στερεότης - κομπότης, ευθηνία», διαβάζουμε σε διαφήμιση της εποχής, ενώ το Βασιλικόν Αυλαρχείον απονέμει διπλώματα και ονομάζει «φωτογράφους της Βασιλικής Οικογενείας».

Στα 1923 η KODAK ανοίγει κατάστημα στην Αθήνα, στην οδό Σταδίου 18, και ο Αμερικανός φωτογράφος Edward Steichen φωτογραφίζει την Ισιδώρα και την κόρη της Τερέζα Ντάνκαν, στην Ακρόπολη. Η Ελένη Διαμαντοπούλου στον οδό Ποτιέ, στα Χανιά, συνεχίζει την παράδοση του πατέρα της από το 1925 καλύπτοντας φωτογραφικά τα προπολεμικά χρόνια και την κατοχή. Μαζί με «τας δεσποινίδας αδελφάς Κάντα» που είχαν το εργαστήρι τους στην οδό Σταδίου 70, στα 1895, είναι από τις πρώτες Ελληνίδες φωτογράφους.

Πολλές οι σημειώσεις, τα σχόλια, οι φωτογραφίες, τα ντοκουμέντα στο βιβλίο. Σημαντικό και το φωτογραφικό παρελθόν μας. Εξίσου σημαντική κι ενδιαφέρουσα η δουλειά του Α.Ξ. Ανατρέξτε στις σελίδες του βιβλίου του. Η ιστορία της Αθήνας, η ιστορία της Ελλάδας αποτυπώνεται απτά μπροστά μας. Κι ίσως αγαπήσουμε περισσότερο την πόλη και το τσιμέντο της, ίσως ανακαλύψουμε ξανά την ομορφιά της και μαζί «ν' αποτολμήσουμε να προβλέψουμε το ωροσκόπιο» της ώριμης πλέον θεάς, της φωτογραφίας, μπροστά στο κατώφλι του 2000. Θα 'ναι για μας ευκολότερο απ' ότι ήταν για τον Peter Emerson το Μάρτη του 1889.*

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

*Από το βιβλίο του «Νατουραλιστική φωτογραφία», εκδ. 1895. (Θεωρητικός της τέχνης και φωτογράφος).

ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ:

«**Ο**ταν ήμουναι παιδιά, έτρεχα ώρες ατέλειωτες στη στέπα, κυνηγώντας το ουράνιο τόξο... Τώρα ξέρω. Το ουράνιο τόξο είναι φτιαγμένο από όλα τα όνειρα των παιδιών, από όλα τα ποιήματα και τα παραμύθια των λαών. Το ουράνιο τόξο είναι ολόκληρη η παιδική λογοτεχνία του πλανήτη μας, καμωμένο από την αγάπη, τη φιλία, την καλωσύνη, που είναι μέσα στα διβλία για νέους. Όσο πιο όμορφα τα διβλία για τους νέους ανθρώπους, τόσο πιο λαμπρό το ουράνιο τόξο, το σημείο της ειρήνης πάνω από τον κόσμο».

Ήθελα να γράψω πολλά, πάρα πολλά για την παιδική λογοτεχνία. Το κείμενο όμως αυτό του Ντορζίν Γκαρμά, ποιητή από τη Μογγολία, με αφόπλισε. Εκείνος, με την ευαισθησία του, συμπύκνωσε μέσα σε λίγες αράδες την ανυπολόγιστη προσφορά του καλού διβλίου στο παιδί, και έδωσε παραστατικά την πολύχρωμη απεικόνιση της παιδικής λογοτεχνίας συμβολίζοντάς την με την ακτινοβολία του ουράνιου τόξου.

Δεν αρκεί όμως να γράφονται τα διβλία για τους νέους. Θα πρέπει και να διαβάζονται από τους νέους. Πάνω σ' αυτό το σημείο υπάρχει το πρόβλημα. Πόσο διαβάζουν και τι διαβάζουν τα παιδιά μας; Η απάντηση είναι εύκολη, αν ρίξει κανείς ερευνητική ματιά μέσα στο σπίτι του. Δεν θέλω να προχωρήσω σε διαπιστώσεις ή εικασίες. Δεν είναι άλλωστε αυτός ο σκοπός μου. Το άρθρο αυτό έρχεται να προστεθεί σ' εκείνο της προηγούμενης Πολιτιστικής, να διευρύνει τον κατάλογο παιδικών διβλίων που είχε δημοσιευθεί και να βοηθήσει το γονιό να κάνει μια επιλογή.

Στην πρότασή μου περιλαμβάνονται τίτλοι της σύγχρονης Ελληνικής και Ξένης Λογοτεχνίας και καλύπτουν όλη την κλίμακα της παιδικής ηλικίας και όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα ενδιαφερόντων: Μουσική, ποίηση, τέχνη, ιστορία, θέατρο, μυθιστόρημα, παραμύθι.

Βιβλία για παιδιά μέχρι 6 ετών

1. Ζωρζ Σαρρή: Η τουλιπίτσα. Εικονογράφηση. Β. Σωτήρη. Εκδόσεις Κέδρος.

Με σύντομη αφήγηση και ωραία εικονογράφηση, δίνεται η ιστορία του σπόρου, που τον ζεσταίνει το χώμα και τον δροσίζει η βροχή. Φυτρώνει ο βλαστός, τον χαϊδεύει ο ήλιος και ανοίγει τα πέ-

Υπενθυμίζω μόνο ότι η κατάταξη κατά ηλικίες είναι γενική και δεν είναι απόλυτη.

Η αναγνωστική ικανότητα ενός παιδιού, η πνευματική ανάπτυξη και τα ενδιαφέροντά του είναι παράγοντες που δεν πρέπει να αγνοούνται κατά την επιλογή μας.

Και κάτι ακόμα: Ας μην ξεχνάμε ότι οι γονείς που διαβάζουν είναι το άριστο πρότυπο, αφού τα παιδιά, από τη φύση τους, στο περισσότερο διάστημα της παιδικής τους ηλικίας μιμούνται τους μεγάλους. Ας διαβάσουμε κι εμείς το διβλίο που θα δώσουμε στα παιδιά μας. Γιατί έτσι θα έχουμε τη δυνατότητα μιας συζήτησης και ανταλλαγής απόψεων, αλλά και γιατί με τη δική μας διακριτική καθοδήγηση θα συνηθίσει το παιδί να ξεχωρίζει το πραγματικά καλό διβλίο και να το αγαπήσει. Για να φτάσουμε στο σημείο να λέμε «το παιδί μας διαβάζει» και να εννοούμε ότι ασχολείται με την αληθινή λογοτεχνία και όχι με τα υποπροϊόντα της μαζικής κουλτούρας τύπου «Κατερίνα», «Κορίτσι», «Αγόρι», και κόμικς, που με το φριχτά φτωχό και παραποιημένο λεξιλόγιό τους, την αμεσότητα της εικόνας τους, το αστείο, το κωμικό, το ερωτικό στοιχείο, δοσμένα σύντομα, προσεκκλύνουν το παιδί σε επιτόλαιο διάβασμα-κοίταγμα και αντανακλούν στο ιδεολογικό επίπεδο μια έντονη τάση αποπροσανατολισμού από την πραγματικότητα.

πλα της μια όμορφη τουλιπίτσα. Ποιητικός τρόπος για να έλθει το παιδί σε επαφή με το μυστήριο της φύσεως.

2. Σοφίας Ζαχαμπούκα: Βάτραχοι, Ειρήνη, Λυσιστράτη, Όρνιθες, ο Πλούτος (5 διβλία) Εικονογράφηση της ίδιας. Εκδόσεις Κέδρος.

Τα ομώνυμα έργα του Αριστοφάνη διασκευασμένα κατάλληλα για μικρά παιδιά, δοσμένα με

συντομία αλλά με πλούσιο χιούμορ, σε μια ελκυστική αφήγηση. Οι πολύχρωμες εικόνες παρακολουθούν τη σατιρική διάθεση του κειμένου. Στο σύνολό του κάθε βιβλίο, περιεχόμενο και εμφάνιση, φέρνει το μικρό αναγνώστη σε μια πρώτη επαφή με τον κλασικό δημιουργό.

3. Φρόσω Χατόγλου: Οι 24 φίλοι μου. Σύγχρονη Εποχή.

Ένας θαυμάσιος τρόπος για να έλθουν τα παιδιά σε μια πρώτη επαφή με το αλφάβητο ενώ συγχρόνως απολαμβάνουν ένα δροσερό στίχο.

Βιβλία για παιδιά από 6-9 χρόνων

1. Λότη Πέτροβιτς-Ανδρονειπούλου: Στη γειτονιά του ήλιου. Εικονογράφηση Πάνου Κουτρούλαρη. Εκδόσεις Καστανιώτη.

Στην Πλατεία Ηλίου των Εξαρχείων, στη γειτονιά του ήλιου, όπως την λέει η συγγραφέας, εκτυλίσσονται δέκα μικρές ιστορίες, όσα και τα παιδιά που τις ζουν. Οι απλές καθημερινές εμπειρίες της μικροπαρέας δίνουν στον αναγνώστη ερεθίσματα γύρω από βασικές απαραίτητες γνώσεις, ενώ ταυτόχρονα του δίνουν τη χαρά να ζήσει μαζί με τους ήρωες τα προβλήματά τους και να χαρεί παρακολουθώντας τη δροσερή συντροφιά τους σε στιγμές ευθυμίας και παιχνιδιού.

2. Ζωή Βαλάση: Ιστορίες του ασημένιου δάσους. Εικονογράφηση, Διονύσης Βαλάσης. Κέδρος.

Ένας παραμυθένιος κόσμος περιγράφεται μέσα στο βιβλίο που εξυμνεί την απλή φυσική ζωή, την φιλία, την αγάπη.

3. Ντίνα Χατζηνικολάου: Οι περιπέτειες του Τοσοδούλη κι άλλες ιστορίες. Ζωγραφιές Α. Μακρή-Τζελάτη. Ατλαντίς.

Η συγγραφέας, ποιήτρια και μουσικός συγχρόνως, έχει δώσει σ' αυτό το βιβλίο, που εκδόθηκε πρόσφατα, 17 μικρές ιστορίες που αγγίζουν εύστοχα την ευαισθησία και τη φαντασία του μικρού παιδιού. Λόγος λυρικός, ποιητικός, με μία γοργή και έξυπνη ομοιοκαταληξία σε πολλά σημεία του, αισιόδοξα μηνύματα, σύντομα ποιήματα, δεμένα όλα μαζί αρμονικά σ' ένα μουσικό χαράς, που προσφέρεται από τη συγγραφέα με πολλή αγάπη στους μικρούς αναγνώστες.

Βιβλία για παιδιά από 9-12 χρόνων

1. Θέτη Χορτιάτη: Το πανηγύρι. Ελληνική Ευρεωεκδοτική. Χαρούμενο θεατρικό έργο. Ένα αληθινό πανηγύρι, ένα ξεφάντωμα από γέλιο, κέφι, παιδική δροσιά, σκηνές πλαισιωμένες από τον

υπέροχο στίχο της δημιουργού του. Η υπόθεση αναφέρεται στην προσπάθεια μιας ομάδας παιδιών να κάνουν ένα πανηγύρι, να γιορτάσουν, να διασκεδάσουν, όπως απλά και αυθόρμητα ξέρουν να ενεργούν τα παιδιά.

2. Δανάη Τσουκαλά: Ο κόσμος της Αγγελικούσας. Εικονογράφηση Μαρί ι Βουδούρογλου. Κέδρος. Συλλογή από 12 διηγήματα, γεμάτα από τα προβλήματα των παιδιών. Φτώχεια, ορφάνεια, διαζύγιο των γονιών, λαχτάρα για ένα παιχνίδι, για ένα φόρεμα, μικρά και μεγάλα προβλήματα, δοσμένα ρεαλιστικά με ωραίο ύφος.

3. Γιολάντα Πατεράκη: Ψαριανό είναι το καράβι. Εικονογράφηση Π. Ζαμπέλη-Ζ. Μενδρινού. Εκδόσεις Των Επτά. Ο παπα-δάσκαλος, την εποχή της Τουρκοκρατίας μαθαίνει στα παιδιά των Ψαρών την ιστορία του νησιού τους και τα ετοιμάζει για την κρίσιμη ώρα του ξεσηκωμού. Αυτά αφηγείται ένας ψαριανός αναπολώντας τα παιδικά του χρόνια. Είναι μια αφήγηση που διαβάζεται με ενδιαφέρον.

4. Γιάννους Κόρτσακ: Ματίας Α'. (Πρώτο μέρος, δεύτερο μέρος). Εικονογράφηση Κλωντ Λαπουνέντ. Μετάφραση Μαρίζα ντε Κάστρο. Μηνύματα ειρήνης και ανθρωπιάς μας δίνει στα βιβλία ο μεγάλος πολωνός γιατρός και παιδαγωγός. Θέμα τους οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν την παιδική ηλικία και που τις θεσπίζει ο δεκάχρονος Βασιλιάς Ματίας, με σκοπό να κάνει τα παιδιά υπεύθυνους και δημιουργικούς πολίτες.

5. Λήδα Κροντηρά: Γνωριμία με το Αρχαιολογικό Μουσείο. Εκδοτική Αθηνών. Ένα πραγματικά αξιόλογο βιβλίο, που δεν είναι οδηγός Μουσείου, είναι ένα βιβλίο έκπληξη, ένα βιβλίο παιχνίδι, ένα βιβλίο περιπλάνηση. Ένα ταξίδι στο χώρο της αρχαίας Ελλάδας. Δίδεται σ' αυτό η Ιστορία του Αρχαιολογικού Μουσείου, πληροφορίες για τους ανθρώπους που εργάζονται εκεί, τα στάδια που περνά ένα αντικείμενο από την εύρεσή του μέχρι την τοποθέτησή του, και παρουσιάζονται τα πιο αντιπροσωπευτικά έργα του μουσείου με τις ανάλογες φωτογραφίες. Στίχοι μεγάλων ποιητών που συνδέονται νοηματικά με το κείμενο και τις φωτογραφίες δίνουν ποιητική δροσιά στο βιβλίο. Τέλος, ερωτήσεις και ανιγμάτα προσφέρουν στα παιδιά τη γνώση μέσα από τη διασκέδαση.

Βιβλία για παιδιά από 12-15 χρόνων.

1. Σοφία Φύλντιση: Τα παιδιά της γης. Εικονογράφηση Σπύρος Κούκος. Εκδόσεις ΑΣΕ, Θεσ/νίκη. Η ιστορία του Αρίστου, που μεγαλώνει υιοθετημένος μέσα σε μια αγροτική οικογένεια. Συγκινητική ελκυστική η εξέλιξη των γεγονότων. Βαθιά ανθρώπινοι οι χαρακτήρες. Βιβλίο που δίνει ψυχική ευφορία στον αναγνώστη και αξίζει να διαβαστεί από μικρούς και μεγάλους.

2. Γιάννης Ρίτσος: Όνειρο Καλοκαιρινού μεσημεριού. Εικονογράφηση Τζένη Δρόσου. Λυρικό ποίημα που εξυμνεί τα νειάτα, τη χαρά και την ελευθερία. Ένας ωραίος τρόπος για να έλθουν σ' επαφή τα παιδιά με την ομορφιά της ποίησης.

3. Μιέρτολτ Μπρεχτ: Αυτός που λέει ναι, και αυτός που λέει όχι. Μετάφραση Σωτηρία Ματζίρη. Εκδ. Δωδώνη. Δύο μικρά θεατρικά έργα (όπερες) για παιδιά τις ονομάζει ο Μπρεχτ) με την ίδια υπόθεση, αλλά διαφορετική λύση. Στο πρώτο, ο ήρωας υποτάσσεται στα έθιμα και λέει ΝΑΙ στο θάνατό του. Στο δεύτερο κυριαρχεί η λογική και λέει ΟΧΙ. Χαρακτηριστικό των έργων η γραφή και η τεχνική του μεγάλου δημιουργού και ο έντονος προβληματισμός που περνά στον αναγνώστη.

4. Άλκη Ζέη: Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου. Κέδρος. Ο Πέτρος μόλις δέκα χρόνων, στα χρόνια της γερμανικής κατοχής, μπαίνει στην αντίσταση γιατί αισθάνεται χρέος του να πολεμήσει ενάντια στη σκληρότητα και απανθρωπία του κατακτητή. Θαυμάσιο βιβλίο με συναρπαστική πλοκή, γεμάτο από την αγνότητα και τη λαχτάρα της παιδικής ψυχής που αγωνίζεται χωρίς ιδιότητα.

5. Α. Παπαδιμάνη: Το άθος του γυαλού και άλλα διηγήματα.

Είκοσι διηγήματα, μεταγλωττισμένα στη δημοτική από τον Μ. Παπαϊωάννου, δίνουν στα νέα παιδιά, μια γεύση από το έργο του μεγάλου νεοέλληνα συγγραφέα.

6. Κάιη Παπαθωμοπούλου: Βόλφγκαγκ Αμεδαίος Μότσαρτ. Εικονογράφηση της ίδιας. Κέδρος. Εξαιρετικά καλογραμμένο βιβλίο, που αναφέρεται στη ζωή και το έργο του μεγαλοφυούς μουσουργού.

Βιβλία για παιδιά από συγγραφείς συναδέλφους

Ιδιαίτερα τιμά το χώρο μας το γεγονός ότι συνάδελφοί μας έχουν ασχοληθεί με επιτυχία με τη συγγραφή παιδικών βιβλίων και έχουν τιμηθεί κατά καιρούς με διάφορα βραβεία. Παρουσιάζουμε τρία βιβλία από συγγραφείς συναδέλφους.

1. Φράνση Σταθάτου: Ιστορίες με το κίτρινο μπλόκι. Εικονογράφηση Σούλα Δέδε-Νασίκα. Άγκυρα.

Με το βιβλίο αυτό, που εκδόθηκε πρόσφατα, η κ. Σταθάτου έκανε για μια ακόμη φορά την εμφάνισή της, στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Με μια γλώσσα ζωντανή, σαράτη, καταγράφει τις περιπέτειες ενός κίτρινου μπλονιού, που σεργιανέει στην πόλη και στην εξοχή. Το κίτρινο μπλόκι, έξυπνο, περίεργο, ρωτά και μαθαίνει κάθε τι παράξενο που συμβαίνει γύρω του. Μαζί του χαιρέται κάθε καινούργια γνώση και ο μικρός αναγνώστης που διασκεδάζοντας πλουτίζει το λεξιλόγιό του. (Για παιδιά από 6-9 ετών).

2. Αλίχη Μελισσίδου-Σιαδελή: Η παράγκα. Εικονογράφηση Αγγελική Μακρή. Έκδοση της συγγραφέως. Θεατρικό έργο με χαρούμενο μήνυμα που παίχτηκε σε σχολεία, κατασκήνωσεις, συλλόγους, οργανώσεις. Παρουσιάζει τα παιδιά μιας γειτονιάς που προσπαθούν με συντονισμένες ενέργειες να προστατέψουν το χώρο που έχουν για το παιχνίδι τους. Ο αγώνας τους, μαζικός και γεμάτος ενθουσιασμό, δικαιώνεται. Από το έργο δε λείπει και το στοιχείο του παραμυθιού. Το έργο παίχτηκε με επιτυχία από τις κατασκηνώτριες του Κοκκιναρά, με τη συμπαράσταση της συγγραφέως. (Για παιδιά 9-12 ετών).

3. Αγγελική Βαρελλά: Φιλενάδα Φουντουκιά μου. Εικονογράφηση Ελένης Μωραΐτη. Εκδόσεις ΑΣΕ Θεσ/νίκη. (Για παιδιά 9-12 ετών).

Τρυφερό βιβλίο. Αναφέρεται στη φίλια του Μικρού Δώρου με μια φουντουκιά της γειτονιάς του. Γραμμένο με ευαισθησία δίνει πηγαία συγκίνηση. Μέσα από τον αυθορμητισμό της αφήγησης και των διαλόγων ξεπετάγεται αβίαστα, ένας βαθύς σεβασμός σε πανανθρώπινες αξίες, φιλίας, αγάπης, ειρήνης, ψυχικής ομορφιάς και ανθρωπιάς. Το βιβλίο αυτό τιμήθηκε πρόσφατα στην Πολωνία, με ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ σε μνήμη του μεγάλου ανθρωπιστή, γιατρού και παιδαγωγού Γιάννου Κόρτσικ.

ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΤΑΜΠΑΚΑΚΗ

Ευθυμογράφημα της Σύνταξης «ΥΓΡΑΣΙΕΣ»...

ΈΝΑ τσούρμο γυναίκες και άντρες και κλαίγαμε! Κορόμηλο το δάκρυ και ο αναστεναγμός ηχηρός και πολύδουος. Οι λέξεις, που προσπαθήσαμε να συνθέσουμε, μπας και μιλήσουμε, δεν είχανε φωνήεντα. Μόνο τα σύμφωνα έδγαιναν: δν... μπρ... ν... μλσ... π... τς λγμς (Δεν μπορώ να μιλήσω από τους λυγμούς) λέει ο ένας. δν... ποτβ... τ... θ... ρσ... τσ... πλτστκ (Δεν πίστευα ότι θα άρεσε τόσο η Πολιτιστική!) λέει ένας άλλος και γκ, μπ, ντ, φτ, ξτ, αγωνιζόντουσαν να αρθρώσουν λέξεις με νόημα οι υπόλοιποι.

Τι συνέδη; Θ' αναρωτιόσαστε!

Μα, κυκλοφόρησε. Κυκλοφόρησε; Ναι, κυκλοφόρησε. Διανεμήθηκε, έφτασε στα χέρια των ανγνωστών, γνωστών και αγνώστων. «Και γι' αυτό κλαίγατε;» Θα ρωτήσετε ίσως. Και γι' αυτό! Αλλά κυρίως κλαίγαμε για τις απαντήσεις που πήραμε, όταν προωθήσαμε εκείνο το γκάλοπ. Ένα μήνα ολόκληρο ξαμολυθήκαμε, με μαγνητόφωνα στα χέρια, ανά το πανελλήνιο. Γυρίσαμε πόλεις και χωριά, πεδιάδες και λαγκάδια, βουνά και θάλασσες, μέσα από σκληρές δοκιμασίες, τρικυμίες, λιοπύρια, ανεμοδαρμένα ύψη και στρατόπεδα συγκεντρώσεως... γυμνιστών (μας φαντάζεστε ολόγυμνους με το... μαγνητόφωνο στο χέρι; Όχι ε! Ούτε 'μεις!)

Και μια μέρα, ντυμένοι πια, φέραμε τα μαγνητόφωνα μας όλοι εδώ στο Ποτκ (Πολιτιστικό Στέκι) τ Σλγμς (του Συλλόγου μας). Ένας μάλιστα δεν είχε μικρό μαγνητόφωνο ο αθεόφοβος και στην αρχή δεν καταλάβαμε τι κουδάλγαγε το τρίκυκλο που άραξε μπροστά στην πόρτα και απορήσαμε. Μετά χρειάστηκε να βοηθήσουμε όλοι μαζί για να κατεβάσει το τεράστιο επαγγελματικό του συγκρότημα, το οποίο βέβαια βρίσκεται ακόμα εκεί γιατί μετά την απομαγνητοφώνηση των απαντήσεων, είχαμε τέτοια αδυναμία από το κλάμα, που σηκωθήκαμε και φύγαμε και τον αφήσαμε σύζυλο, κι ακόμα είναι στημένος εκεί, με το τρίκυκλο και περιμένει να βρει κόσμο να τον βοηθήσει να το πάει σπίτι του.

Κλάμα κύριοι. Και κλάμα απεριόριστης, ατέλειωτης, απρόσμενης χαράς, κλάμα συγκίνησης, κλάμα γοερό, κλάμα που φαίνεται ακόμα και σήμερα. Γιατί ακόμα και σήμερα, μπορεί μεν να έχει στεγνώσει το στέκι από τα δάκρυα, αλλά κρατάει μια υγρασία, που χρειάζεσαι παλτό μες στο κατακαλόκαιρο για να σταθείς εκεί μέσα.

Ποιες; Τις απαντήσεις; Ευχαρίστως! Τις δημοσιεύουμε. Όχι όλες βέβαια. Μόνο τις πιο αντιπροσωπευτικές. Μόνο δγάλτε κι εσείς τα μαντήλια σας, φέρτε χαρτομάνηλα, χαρτοπετσέτες, χαρτιά υγείας και – για καλό και για κακό – φορέστε και κανένα Baby Lino και χαρείτε όλοι μαζί, ομαδικά και συγχρονισμένα:

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ: Πώς σας φάνηκε το περιοδικό;

ΕΝΑΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Περιοδικό το λές εσύ αυτό; Όλο διαφήμιση και φρου-φρου το 'χετε κάνει. Νομίζεις πως θα πληρώνω εγώ τις ρεκλάμες του κάθε κερατά; Δεν το ξαναπαίρνω.

Ε-Π: Δε μιλάω για τον «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ». Για την «Πολιτιστική» πρόκειται.

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Ούτε εγώ μιλάω για τον «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ». Για το «ΠΑΝΘΕΟΝ» πρόκειται, αλλά όλοι ίδιοι είσαστε.

Ε-Π: Τι γνώμη έχετε για την «Πολιτιστική»;

ΑΛΛΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: «Πολιτιστική;» Κυκλοφόρησε;

Ε-Π: Νάτη! Επάνω στο γραφείο σας βρίσκεται!

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Α! Αυτή είναι; Καλή φαίνεται. Μήπως έχετε ώρα;

Ε-Π: Σας άρεσε το περιοδικό του Συλλόγου μας, η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ που μόλις κυκλοφόρησε; Τη διαβάσατε; Όλη; Ένα μέρος; Τι σας άρεσε πιο πολύ... Οι λογοτεχνικές σελίδες, τα ποιήματα, τα πεζά, τα δοκίμια, οι φωτογραφίες, το αφιέραμα, οι γελοιογραφίες, τα ευθυμογραφήματα, οι αναφορές; **ΤΡΙΤΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ:** Αυτό το πράμα δεν τρώγεται με τίποτα.

Ε-Π: Γιατί ρε συνάδελφε, τι έχει το περιοδικάκι;

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Ποιο περιοδικάκι, για την τυρόπιτα λέω...
(΄Αρα το περιοδικό... τρώγεται!!! Κλεις για δεν κλεις;)

Ε-Π: Μας λέτε την άποψή σας για την «Πολιτιστική»;

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Εγώ είμαι Τμηματάρχης Β΄ από το 1980. Έχω κριθεί για ΑΛΛΑ δώδεκα φορές και τίποτα δε γίνεται. Και δουλεύω ρε φίλε, σα σκυλί. Δουλειά! Τραβάω κοπί όλη μέρα, μου δγαίνει ο πάτος να πούμε... Γράφτο όπως το λέω!

Ε-Π: Είμαστε από την Πολιτιστική του Συλλόγου που μόλις...

ΠΕΜΠΤΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Α! Σας παρακαλώ, εμένα μη με μπλέκετε με τα πολιτικά σας. Εώ δεν ανακατεύομαι. Εγώ κάνω τη δουλειά μου και τίποτ' άλλο.

Ε-Π: Πολιτιστική είπαμε, όχι Πολιτική!

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Ναι; Συγγνώμη, τότε αλλάζει το πράγμα...

Ε-Π: Λοιπόν;

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Τι λοιπόν! Αυτά...

Ε-Π: Τι γνώμη έχετε αποκρυσταλλώσει για την Πολιτιστική;

ΕΚΤΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Γάλοπ κάνετε;

Ε-Π: Μάλιστα!

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Λοιπόν ακούστε την απάντησή μου, κι αν τολμάτε, γράψτε την.

Ε-Π: Την ακούμε και... τολμάμε!

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Πέντε ταχύτητες, συσπανσιόν, σιτροέν, αιρκοντίσιον, διπλό διαφορικό, ταβάει στην ανηφόρα, κι αν ποτέ την άλλαξα, πάλι Πολιτιστική θα έπαιρνα. Πώς σας φάνηκε; Τολάτε;

Ε-Π: Για το μπροστινό σύστημα δεν μας είπατε τίποτα!

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Με δουλεύεις ρε φίλε!

Ε-Π: Τη διαβάζετε;

ΕΒΔΟΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Εγώ χρυσέ μου δεν προλαβαίνω γιατί έχω πέντε παιδιά! Αλλά την παίρνω στο σπίτι και τη διαβάζουν εκείνα. Και πως διασκεδάζουν!.. Άλλο πράμα!

Ε-Π: Καλό αυτό. Τουλάχιστον τη διαβάζουν τα παιδιά σας. Πόσο χρονών είναι;

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Η μεγάλη μας είναι έξι και ο Ιπποκρατάκος μου ενός. Την ξεσκίζουν σα λέω, ποιος να την πρωτοπάρει...

Ε-Π: Κομμάτια να γίνει... Ευχαριστούμε!

Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ: Παρακαλώ, να μας ξανάρθετε...

Νομίζουμε πως αρκούν αυτές οι απαντήσεις. Δεν ήταν πράγματι συγκινητικές; Αλλά τι ριτάμε; Ασφαλώς δε θα μπορείτε κι εσείς να μιλήσετε από το κλάμα. Και καθώς θα τις διαβάζετε, θα τέχουν τα δάκρυά σας πάνω στο νέο τεύχος της «Πολιτιστικής» που έχετε μπροστά σας και θα το... γράινουν.

Για να μην πλημμυρίσετε λοιπόν, σας αναγγέλλουμε ότι υπήρξαν και μερικές – λίγες ευτυχώς – απαντήσεις, που από καθαρή ζήλεια και μοχθηρία, είχαν αυστηρό, σκληρό και καυστικό ύφος. Αλλά τι να κάνουμε; Δεν είναι δυνατόν ν' ακούει κανείς μόνο καλά λόγια. Είναι;

Εμείς όλα αυτά, εκτός από εκείνα που δημοσιεύουμε, τα αγνοούμε. Κακίες και κακοήθειες δε-χόμαστε. Συνεχίζουμε απτόητοι το έργο μας, με γνώμονα την πλειοψηφία των απαντήσεων. πο απο-μαγνητοφωνήσαμε, καθαρό δείγμα των οποίων σας παρουσιάσαμε, χωρίς περικοπές και σχόλια, για να δγάλετε τα συμπεράσματά σας μόνοι σας.

Οι απαντήσεις που πήραμε υγραίνουν τα μάτια, δίνουν κουράγιο, προτρέπουν, επικουρού, ενισχύουν, στολίζουν, νοικοκυρεύουν...

Το αλλάζετε τώρα το... ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ σας;

ΑΡΙΣ ΑΝΤ.ΝΗΣ

Υ.Γ. Τα παραπάνω είναι όλα φανταστικά και οποιαδήποτε ομοιότητα οφείλεται σε απλή σύμπτωση. Η στήλη της αλληλεπαφίας είναι και η έμπρακτη απόδειξη. Διαβάστε τη. Εδώ λίγο πλάκα γίνεται, και το διευκρινίζουμε για να μην παρεξηγηθούμε. Στι πραγμα-ματικότητα, ούτε γάλοπ έγινε, ούτε πρόκειται να γίνει, γιατί έτσι και γίνει, δεν... ξέρεις τι γίνεται. Το μόνο αληθινό είναι η γρασία και αυτή δέβαια δεν προέρχεται από δάκρυα. Μέχρι σήμερα μάλιστα κανείς δεν έχει δρει από πού προέρχεται, ενώ ο χειμώνας επέρ-χεται και η στάθμη του νερού θ' αρχίζει να ανερχεται. Όχι τίποτ' άλλο, αλλά για να δείτε, κάτω από τι... υγρές συνθήκες... μιμου-ρούμε!

Αλληλογραφία

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΤΕΠΙΠΤΕΤΑΙ

Το πλήρωμα του χρόνου ήρθε, και μαζί του ήρθε και το νέο τεύχος της ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ, ξέρετε το 3μηνιό του περιοδικό που δγάξει ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ.

Ήρθε σε μια εποχή που η επαρχία είχε ξαπλώσει κάτω από το πέπλο της μονότονης ζωής της και κοιμόταν.

Συγκεκριμένα η Πελοπόννησος περικυκλωμένη από τρία θαλάσσια πελάγη λιαζόταν κάτω από το ζεστό ελληνικό ήλιο και πάνω της οι άνθρωποι είχαν χωθεί κυριολεκτικά στο κλειστό καδούκι της ήσυχης ζωής τους (αν μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ζωή η ύπαρξή τους, μάλλον σαν επιδίωξη).

Και τότε μια σκία σκέπασε τον ήλιο και τον ουρανό ολόκληρο, ήταν η σκιά ενός περιοδικού που σαν το γνωστό πια Κομήτη του Χάλεϋ εμφανίζεται σε τακτικά χρονικά διαστήματα (όσο μπορεί τουλάχιστον), ήταν η σκία της ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ. Ο κόσμος ξύπνησε, ένιωσε την απώλεια του υπνωτικού ήλιου και αποφάσισε να ζωντανέψει, η επαρχία συνήλθε και άρχισε να ετοιμάζει την αντεπίθεσή της ενάντια στα μεγάλα αστικά κέντρα που μέσω της ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ (κουλουριόρακο όργανο του ΣΥΕΤΕ) εκφράζονται χωρίς αντίλογο.

Ήταν καιρός πια να ζήσει και η επαρχία, έστω κάθε τρεις μήνες.

Είναι αλήθεια να! Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΤΕΠΙΠΤΕΤΑΙ, τρέμτε πόλεις!

Σ. Χρυσικός (SAM 86)
Υποκ/μα Τρίπολης 478

Τα πράγματα δηλαδή, είναι πολύ σοβάρα! Κάτι σαν Πελοποννησιακός πόλεμος σε νέα έκδοση! Ομολογούμε ότι τέτοιες εξελίξεις δεν τις περιμέναμε.

Εκείνο όμως που δε διευκρινίζεται στο «πολεμικό ανακοινωθέν» του συναδέλφου είναι, με τι είδους όπλα ο οπτεύει να εξαπολύσει την επίθεση. Αν πρόκειται να «ας κατατροπώσει με συνεργασίες, δικές του ή «συντολ μιστών» του, δεχόμαστε με χαρά την πρόκληση. Αυτό άλλοστε, επιδιώκουμε κι εμείς. Αν όμως περιοριστεί σε κλεφτοπόλεμο με φράσεις τους είδους: «κουλουριόρακο όργανο του ΣΥΕΤΕ», να ξέρει ότι θα αντισταθούμε, «χι δε δαίως για να υπεραμυνθούμε της κουλούρας των «μεγάλων αστικών κέντρων», αλλά κυρίως της επαρχιακής κουλούρας, που κινδυνεύει περισσότερο από τις κουμπουριές των ελεύθερων σκοπευτών.

*

«Π»

Αγαπητή Πολιτιστική,

Επιτρέψέ μου να σε συγχαρώ για την αισθητά ποιοτική δελτίωση των εκδόσεών σου και να σου ομολογήσω πως αποτελούν πραγματική όαση πνευματικής και πολιτιστικής ανάτασης στις καθημερινές υλιστικές σκοτούρες μας.

Διαφαίνεται στις σελίδες σου η προσπάθεια των συνεργατών σου (συναδέλφων) να παρουσιάσουν τα θέματα με ειλικρίνεια, ανθρωπισμό και μεράκι καθώς και η δική σου προσπάθεια στην αναζήτηση κι άλλων συναδέλφων για τη συμμετοχή και συνεργασία τους στην προετοιμασία της πάντοτε ενδιαφέρουσας ύλης σου.

Νάχεις πάντα τη δύναμη, το κουράγιο και το πείσμα να φτάνεις στο στόχο σου γιατί καταλαβαίνω πόσο δύσκολο είναι να δίνεις χωρίς να παίρνεις.

συναδελφικότητα
Μανώλης Σετάκης
Περιφ. Δ/νση Κύπρου

Υ.Γ. Μπερδευτήκαμε λίγο γιατί στο τεύχος σου αριθ. 14 σελ. 47 χρησιμοποιείς τις λέξεις «δομαδιότικο» και «μηνιαίο» σαν ένδειξη συχνότητας έκδοσης περιοδικού. Επειδή δεν είπες «διμηνιαίο» στο ίδιο τεύχος σελ. 51 αλλά «διμηνιαίο» μήπως και το εβδομαδιαίο και μηνιαίο πάει καλύτερα για το σκοπό αυτό, αφήνοντας το δομαδιότικο και μηνιαίο για τη χρονική έκφραση αντίστοιχης αμοιβής εργασίας;

*

Αγαπητοί φίλοι

Είχα την τιμή να πάρω στα χέρια μου διά του κου Θ. Τζανετάκου την έκδοση του Ιουνίου «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ» και ομολογώ διαδάζοντας την εξεπλήγην. Καλαίσθητο, καλοτυπωμένο, σύγχρονο, πνευματικό και προπαντός με εντυπωσίασαν τα αξιόλογα κείμενα των περιεχομένων του περιοδικού. Θέλω μ' αυτό το γράμμα και σαν συνάδελφος και σαν συγγραφέας να συγχαρώ ολόψυχα όχι μόνον τη συντακτική επιτροπή αλλά και κάθε έναν που βοήθησε να δει το φως το α' όλογο αυτό πόνημα.

Σας εύχομαι δύναμη και περισσότερες και μεγάλες τυπογραφικές επιτυχίες του περιοδικού σας ώστε να εμπεδωθεί εφάμιλλα στον περιοδικό τύπο.

*

Με τιμή
Μιχάλης Μπασιάς
Τ. Τραπεζικός-συγγραφέας

*

Προς τον κ. Ζήση Συνοδινό
(για τη συντακτική επιτροπή
της «Πολιτιστικής»)

Σας ευχαριστούμε θερμότατα για την παρουσίαση του παιδιού μας Νίκου Β. Λαδά και για τη δημοσίευση ποιημάτων του στο πολύ αξιόλογο τεύχος του περιοδικού «Πολιτιστική». Είναι αδύνατο να σας περιγράψουμε την απρόσμενη ευχαρίστησή μας και τη θαύτατη συγκίνησή μας.

Με εγκάρδιους χαιρετισμούς
Βασίλης και Ευγενία Λαδά

Άλλες επιστολές που λάβαμε

– Από το συν/φο **ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗ** του υπ/τος 25ης Μαρτίου Θεσ/νίκης. Τον ευχαριστούμε για τις προτάσεις του.

– Από το συν/φο **ΚΩΝ/ΝΟ ΠΑΡΑΠΟΥΡΑ** του υπ/τος Βεροίας, που μας δίνει ενδιαφέρουσες πληροφορίες για το Λαογραφικό Όμιλο Μελίκης του Ν. Ημαθίας (Λ.Ο.Μ.) και για τα πολιτιστικά προβλήματα της επαρχίας. Ο Σ.Υ.Ε.Τ.Ε. θα φροντίσει να στείλει μερικά διδλία στο Λαογραφικό όμιλο για ενίσχυση της διδλιοθήκης του.

Της συν/φου **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ** από την Πάτρα για τους εργαζόμενους στις τράπεζες και τις «κουλουριάρες».

– Επίσης από το γνωστό μας συνεργάτη **ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΡΚΑΤΣΕΛΗ** του υπ/τος Αγ. Δημητρίου Θεσ/νίκης λάβαμε μια «ανοιχτή επιστολή στους τραπέζιουπαλλήλους υπηρέτες των τεχνών ή τους περί τα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά τριβάζοντες». Σας αναφέρουμε μερικά σημεία της:

Ποιητές, λογοτέχνες, ζωγράφοι, φωτογράφοι, γλύπτες, ηθοποιοί, κινηματογραφιστές

Από τη μια χρειάζονται να χειραγωγήσουν τα πλατιά στρώματα του πληθυσμού και απ' την άλλη να ανεβάσουν το μορφωτικό και πολιτιστικό μας επίπεδο, σύμφωνα με τις ανάγκες της διαχείρισης των επιχειρήσεων και το μηχανισμό του κράτους τους.

Να γιατί η «ερασιτεχνική» δραστηριότητα, να γιατί η πνευματική και πολιτιστική υπόθεση εξελίσσεται σε αποφασιστικό παράγοντα για τη διατήρηση ή όχι της μιζερίας μας, τη διατήρηση ή όχι της εξουσίας του κεφαλαίου.

Ο πολιτισμός δεν είναι δικαίωμα μόνο των «μεγάλων» των επώνυμων δημιουργών. Είναι και δικό μας δικαίωμα.

Το θέμα είναι αν η δημιουργία μας, αν η δημιουργία των εργαζομένων, θα μπορέσει να κάνει αντικείμενο της τέχνης της τον εργαζόμενο, αν θα μπορέσει να «ανακαλύψει» και να αποδώσει καλλιτεχνικά τις συνθήκες δουλειάς, αλλοτριώσης, ζωής, αλλά και τις διαδικασίες της απελευθέρωσής μας. Ναι, εκεί είναι το θέμα. Μπορούμε εμείς «οι εργαζόμενες μάζες» να δημιουργήσουμε το δικό μας πολιτισμό; Μπορούμε να κάνουμε τον εργαζόμενο από υποκείμενο αντικείμενο της τέχνης μας;

Τώρα παρά ποτέ είναι η ώρα να δημιουργήσουμε την τέχνη των εργατοκόσμου, να στήσουμε το δικό μας θέατρο, το δικό μας ευθυμογράφημα, τους δικούς μας πίνακες και φωτογραφίες, για ένα πραγματικά σύγχρονο, λαϊκό πρωτοπόρο, και αναγνωμένο πολιτιστικό έργο, που χωρίς «κενολογίες» θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και τις ελπίδες των εργαζομένων, θα διερευνά το καινούριο που διαμορφώνεται, θα συνδυάζει σωστά την τέχνη με τους αγώνες μας για μόρφωση και πολιτισμό, για πραγματική δημοκρατία, εθνική ανεξαρτησία, ειρήνη, κοινωνική πρόοδο...

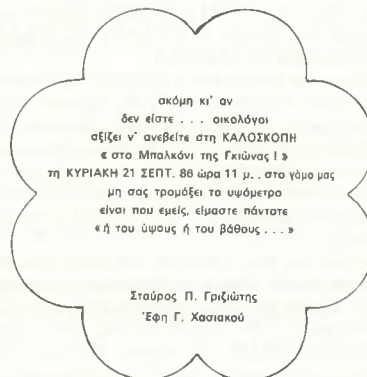
Συνάδελφοι καλλιτέχνες,

Ας βρει ο καθένας το δικό του τρόπο να εκφράσει με το δικό του ταλέντο και τη δική του δύναμη την υπόθεση όλων μας. Ας κοιτάξουμε με νέο μάτι γύρω, τους τοίχους, τα μηχανήματα, το περιβάλλον του γραφείου και πάνω απ' όλα τους συναδέλφους. Έχουν αρκετή δύναμη να προσφέρουν στα έργα μας, και αυτά με τη σειρά τους σε αυτούς και εμάς. Όπως και να γίνει, μια μικρογραφία είναι ενός τμήματος της κοινωνίας.

Ο άνθρωπος αλλάζει τον κόσμο και μέσα από αυτή τη διαδικασία αλλάζει και ο ίδιος.

Είναι η ώρα να πάντσουν οι εργαζόμενοι να είναι καταναλωτές του πολιτισμού –όπως επιδιώκουν οι πέραν του Ατλαντικού πολυεθνικές – και να γίνουν αντικείμενα και υποκείμενα, αποστολείς και παραλήπτες μιας τέχνης που θα δουλεύει για την απελευθέρωση της τάξης τους.

– Τέλος από το συνεργάτη μας **ΣΤΑΥΡΟ Π. ΓΡΙΖΙΩΤΗ** λάβαμε το παρακάτω:

Η Πολιτιστική συμμετέχοντας στο γεγονός, τους στέλνει συγχαρητήρια και ευχές.

Βιβλία που λάβαμε

ΜΑΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ: (ποίηση) «25 αινίγματα και 6 φυγές», Αθήνα 1979. «Χρησμός», εκδ. Φιλιλπότη. «Ιόνιο 90' ανατολικός», εκδόσ. «Χρυσόθεμης», 1984.

ΝΙΚΟΥ Β. ΛΑΔΑ: (ποίηση) «Αστροδατεί», εκδόσ. Πλέθρον, Αθήνα 1986.

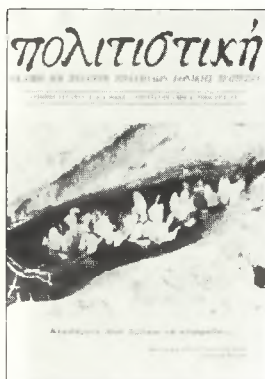
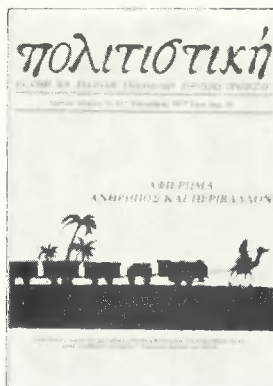
ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΙΟΝΕΣΚΟ: «Μια κόρη για παντρεία» (μονόπρακτο) σε μετάφραση του συν/φου **ΦΟΙΒΟΥ Ι. ΠΙΟΜΠΙΝΟΥ**, Αθήνα 1985.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΙΣΚΟΥ: (ποίηση) «Δεκατρείς Ανάσες» Θεσ/νίκη, Απρίλιος 1986. Ο Χρήστος Στ. Μίσκος είναι συν/φος στο υπ/μα Καλαμαριάς. Δείγμα γραφής του:

«Το ρώτησα προχθές,
το δρόμο σαν περπάταγε για την ΙΘΑΚΗ,
με ποιο όπλο
πραγμάτωσε θα γένονταν αυτό
κι εκείνος,
κοιτώντας με ίσα στα μάτια,
μούδειξε τα κουρέλια του,
που, ματωμένα, ευώδιαζαν
τον μυροφόρο αγέρα της ΕΛΠΙΔΑΣ...»

ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ: «Η ποίηση στον κινηματογράφο» με παρουσίαση και φροντίδα του συναδέλφου **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ**. Εκδ. Διάττων, Αθήνα 1986.

Επίσης του συναδέλφου **ΓΙΩΡΓΟΥ Ι. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ:** «Η ιστορία της επαρχίας Δωριδός», Αθήνα 1985.

Εξώφυλλο: Πίνακας του René Magritte (La boîte de Pandore, 1951)
Οπισθόφυλλο: Από φωτογραφία του Θεοδ. Τζανετάκου

ΣΧΕΔΙΑ

Της ζωγράφου Αιμιλίας Τσεκούρα· σελ. 4, 18, 38, 62

Βασίλης Σαραντόπουλος· σελ. 29

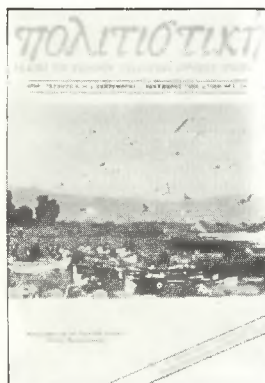
Του Ούγγρου Istvan Losonczy· σελ. 34, 37

Ζήσης Συνοδινός· σελ. 39

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Χρήστος Ανδριανός· σελ. 15-17, 28

Νίκος Ανδρινόπουλος· σελ. 55

Συνάδελφοι,

το περιοδικό μας είναι ανοιχτό
σε κάθε είδους συνεργασίες (πεζά,
στίχο, φωτογραφία, σκίτσο κ.ά.).

Επικοινωνήστε μαζί μας στα
τηλέφωνα του Συλλόγου, 3211617-
3247761, στείλτε μας τη δουλειά
σας ταχυδρομικά, ή ελάτε στα
γραφεία μας, Σοφοκλέους 15 και
Αιόλου (3ος όροφος).

